

**Tampereen Yliopisto
Politiikan tutkimuksen laitos**

**Konfliktin transformaatio:
tapaustutkimuksena Afganistanin konflikti
2001, 2005 ja 2009.**

**Jaana Rantanen, 82377
jaana.a.rantanen@uta.fi
Marraskuu 2010
Pro gradu –tutkielma
Pami Aalto**

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

**JAANA RANTANEN: Konfliktin transformaatio: tapaustutkimuksena
Afganistanin konflikti 2001, 2005 ja 2009**

Pro Gradu –tutkielma, 100s., 11 liites.

Kansainvälinen politiikka

Marraskuu 2010

Viimeisin Afganistanin sota alkoi vuonna 2001 ja on eskaloitunut kymmenessä vuodessa sekä taloudellisesti, maantieteellisesti että joukkojen määrillä mitattuna. Rauhan- ja konfliktintutkija Johan Galtung on esittänyt, että konfliktit on mahdollista transformoida loppumaan niin, ettei rauhanneuvotteluita tai kriisinhallintaa tarvita. Pro gradu –tutkielmassani tutkin konfliktin transformaation ennakkoehtoja ja niiden täyttymistä Afganistanin sodassa vuosina 2002, 2005 ja 2009. Tutkimuksen välineenä käytetty havaintomatriisi antoi selkeät tulokset siitä, ettei Afganistanin konfliktia ole pystytty transformoimaan yhtenäkään tutkimusvuosista, mutta syyt ovat vaihdelleen vuosittain. Vuonna 2002 syynä olivat osapuolten negatiiviset mielikuvat toisistaan ja täysin erilaiset agendat. Seuraava tutkimusvuosi, vuosi 2005, osoitti, etteivät osapuolet olleet poliittisesti transformaation mahdollistavissa asemissa. Vuonna 2009 tilanne oli muuttunut presidentti Obaman valtaannousun myötä, mutta transformaatio epäonnistui osapuolten intressierojen vuoksi. Osapuolten agenda konfliktissa on muuttunut kymmenen sotavuoden aikana. Alun perin neuvotteluista kieltäytynyt Yhdysvallat olisi nyt valmis neuvotteluihin maltillisten talebanien kanssa, ja neuvotteluita pyytänyt Taleban kieltäytyy nyt yhteisen pöydän ääreen istumisesta. Tämä tarkoittaa sitä, että osapuolet ovat umpikujassa. Jos sotilaallista ratkaisua ei pystytä saamaan aikaan, täytyy toisen taipua neuvotteluihin, tai edessä saattaa olla useamman vuosikymmenen konflikti.

En voi parhaalla tahdollanikaan väittää selvinneeni tämän työn kirjoittamisesta ilman tukea. Haluan kiittää ystäviäni Leeaa ja Sanjaa keskusteluavusta ja kannustamisesta silloin, kun sitä tarvittiin eniten.

Eriytyinen kiitos kuuluu työni ohjaajalle, professori Pami Aallolle, joka oli korvaamaton opastaessaan ja kommentoidessaan työtäni Japanista asti.

Viimeiseksi haluan kiittää kaikista tärkeintä, kihlattuani Aleksia, joka kuunteli puheitani Afganistanista hermostumatta ja mukisematta jalkapallon MM-kisojen ajan.
Omistan nämä rivit sinulle.

1. JOHDANTO	5
2. AFGANISTANIN KONFLIKTI 2001-	7
2.1. Tutkimuksen aihe	10
2.2. Aikaisempi tutkimus	12
3. KONFLIKTITEORIAT	13
3.1. Konfliktin käsitteestä	14
3.1.1. Rakenteellinen konflikti ja -väkivalta	17
3.2. Konfliktinratkaisussa käytettävät termit	20
3.2.1. Konfliktin transformaatio	23
3.3. Transformaation ennakkoehdot konfliktissa	25
3.4. Afganistanin konfliktin määrittely	30
4. HAVAITOMATRIISIN MUODOSTAMINEN	34
4.1. Laadullinen tutkimus ja tapaustutkimuksen tekeminen	34
4.2. Havaintomatriisi	36
4.2.1. Havaintomatriisin ensimmäisen pystysarakkeen sisältö	36
5. AINEISTO	39
5.1. Tutkimusprosessin eteneminen	39
5.2. Aineiston esittely	41
6. ANALYYSI	50
6.1. Toimijatransformaatio	50
6.1.1. Yhdysvallat toimijana	50
6.1.2. Taleban toimijana	64
6.1.3. Talebanin sisäinen yhtenäisyys	68
6.2. Agendatransformaatio	69
6.2.1. Intressitransformaatio	70
6.2.2. Taloustransformaatio	74
6.2.3. Gendertransformaatio	77
6.3. Normitransformaatio	81
7. KONFLIKTIN TRANSFORMAATION MAHDOLLISUUS AFGANISTANISSA	88
7.1. Vuosi 2002	88
7.2. Vuosi 2005	91
7.3. Vuosi 2009	93
7.4. Johtopäätökset	95
8.0. LOPUKSI	99

1. JOHDANTO

Aloittaessani opinnot Poliitiikan tutkimuksen laitoksella rauhan- ja konfliktintutkimus oli minua vähiten kiinnostava vaihtoehto lopputyötä ajatellen. Kuten usein käy, mieleni muuttui pikkuhiljaa ja lopullisesti muut erikoistumishaaveet kariutuivat Tom Hanksin ja Barack Obaman yhteisellä myötävaikutuksella.

Kävin katsomassa Tom Hanksin tähdittämän Charlie Wilsonin sodan elokuvissa juuri ennen vaihto-opiskeluvuottani Saksassa. Vaihdon aikana näin elokuvan vielä kolmesti. Elokuva kertoo yhdysvaltalaisen kongressiedustaja Charles Wilsonin ristirekstä Neuvostoliittoa vastaan 1970- ja 1980 –luvuilla Afganistanissa. Wilson varustaa mujaheddin-sotureita, jotka pakottavat sinnikkäällä vastarinnallaan ja Yhdysvaltojen huomattavalla materiaalisella tuella Neuvostoliiton lopulta peräytymään.

En ajatellut Afganistania lopputyöni aiheena ennen kuin päädyin työharjoitteluun Suomen suurlähetystöön Washington DC:hen, Yhdysvaltoihin. Syksyllä 2009 ilmapiiri Yhdysvaltojen pääkaupungissa oli kuumeinen: puoli vuotta virassa ollut uusi presidentti Barack Obama oli kääntänyt edeltäjänsä Afganistan-politiikan lähes pääläelleen ja ilmoitti lopulta yli 30 000 uuden yhdysvaltaissotilaan lähettamisestä Afganistaniin. Pääsin kuuntelemaan presidentti Obaman Afganistan-Pakistan – neuvonantajaa Bruce Riedeliä kuuluisaan Brookings-instituuttiin. En vielääkään tiedä kuka heistä vaikutti eniten – Obama, Riedel vai Wilsonia näytellyt Tom Hanks - mutta päätin lopputyössäni yrittää saada selvyyttä siihen, miksi yli 10 vuotta kestäneelle konfliktille ei näy loppua.

Viimeisin Afganistanin sota alkoi vuonna 2001 ja on levinnyt sekä maantieteellisesti, taloudellisesti että joukkojen määrällä mitattuna kymmenen vuoden ajan. Kaikesta Afganistanin saamasta huomiosta, rahasta ja ihmishengistä huolimatta konflikti jatkuu yhä ja Afganistanissa on taistelutoimintaa joka päivä. Rauhan- ja konfliktintutkimuksen teoriakirjallisuudessa on paljon vaihtoehtoja sille, miten konfliktia voi lähestyä käsitteellisesti. Afganistanissa on yritetty sekä konfliktinehkäisyä neuvottelemalla Talebanin kanssa ennen vuotta 2001,

rauhanturvaamista lähettämällä ulkomaalaisia joukkoja että konfliktinratkaisua lisäämällä sotilaallista voimaa. Kaikki kolme lähestymistapaa ovat tuoneet saman lopputuloksen: konflikti jatkuu yhä. Esittelen Afganistanin lähihistoriaa ja tämän konfliktin vaiheita tarkemmin luvussa kaksi.

Otin omaksi lähestymistavakseni tätä työtä varten konfliktin transformaation, eli konfliktin muuttamisen. Sen perusajatus on, että konfliktia ei tarvitse pyrkiä ratkaisemaan, jos onnistutaan muuttamaan alkuasetelmia niin, että kiistakysymyksestä tulee irrelevantti. Transformaatiotekniikkaa on käytetty menestyksellä muun muassa Etelä-Afrikassa 1990-luvulla. Aloitin tutkimustyön keräämällä teoriakirjallisuudesta ne asiat, joita muuttamalla koko konflikti voi oleellisesti muuttua ja lakata olemasta. Kutsun näitä keräämiäni muuttujia *transformaation ennakkoehdoiksi*. Kerättyäni ne järjestin ennakkoehdot matriisimuotoon, josta ehtojen täyttymistä on helppo tarkkailla rasti ruutuun –menetelmällä. Tarkoitus ei ole tutkia jokaista konfliktivuotta Afganistanissa, joten valitsin kolme eri vuotta, joita vertaan keskenään.

Aiempaa debattia konfliktin transformaatiosta ei ole käyty muuten kuin käsitteellisellä tasolla. Transformaation käsite on norjalaisen Johan Galtungin käsialaa, ja useat tutkijat ovat jatkaneet hänen työtään lisäämällä enemmän ennakkoehtoja, muuttujia, konfliktiyhtälöön. En ole vielä törmännyt toiseen työhön, jossa relevantit muuttujat olisi listattu matriisiin ja tarkasteltu niiden keskinäistä suhdetta ja vaikutusta lopulliseen transformaatioon. Käyn läpi teoreettisen viitekehylenei tarkemmin luvussa kolme ja esittelen havaintomatriisin sisältöä sekä muodostamisprosessia luvussa neljä.

Aineiston kerääminen tätä työtä varten oli yksi hauskeimmista ja turhauttavimmista kokemuksista tutkimusprosessin aikana. Kokosin aineistoni itse valmiista raporteista ja puheista sekä puolivalmiista tilastomateriaalista ja uutisartikkeleista. Kokonaisuus muistuttaa lähinnä sillisalaattia, mutta laajensi omaa ymmärrystäni ja käsitystäni konfliktista sekä sen kulkuun että muutokseen vaikuttavista osista erittäin paljon. Käyn aineistoni läpi pala palalta luvussa viisi.

Lopullisen matriisin ollessa valmis haluaisin saada vastauksen useaan kysymykseen. Miksi Afganistanin konflikti jatkuu kaikista siihen kohdennetuista resursseista

huolimatta, miksi konfliktia ei ole saatu muutettua ja mikä vuosi olisi ollut otollisin pysyvälle muutokselle? Toivon valmiin matriisin valottavan myös mieltäni askarruttavaa kysymystä siitä, mitkä muuttajat ovat tärkeimpiä transformaation kannalta. En itse usko kaikkien olevan samanarvoisia koko yhtälöä ajatellen, vaikka alan teoriakirjallisuudessa muuttajat esitellään yleensä samanarvoisina. Aineiston analyysi ja havaintomatriisin täyttäminen löytyvät luvusta kuusi. Luku seitsemän puolestaan on omistettu valmiin matriisin analysoinnille. Loppusanat olen säästänyt lukuun kahdeksan.

2. AFGANISTANIN KONFLIKTI 2001-

Afganistanin valtion historia on täynnä aseellisia konflikteja. Tarkastelen tässä kappaleessa lyhyesti Afganistanin valtion historiaa keskittyen 1900-lukuun. Historian tarkoitus on antaa yleiskuva siitä, missä olosuhteissa konfliktin toinen osapuoli, Taleban, on noussut valtaan. Rajaan tutkimukseni aiheen ja määrittelen sen kannalta tärkeimmät toimijat luvussa 2.1.

Afganistan sijaitsee Keski-Aasiassa kuuden naapurivaltion puristuksessa. Maa on ollut aina muualta tulleiden vaikutteiden alaisena: sen ovat valloittaneet niin Dareios, Aleksanteri Suuri kuin hunnitkin. 600-luvulla vuorossa olivat arabit, jotka juurruttivat maahan islaminuskon. Afganistan yhdistyi valtiona 1700-luvulla ja Kabulista tuli ensimmäistä kertaa sen pääkaupunki. 1800-luvulla britit kiinnostuivat Afganistanista yrittäen padota Venäjän vaikutusta maassa.¹

Afganistanin 1900-luku on täynnä sisäisiä konflikteja, sillä lähes jokainen reformaatioyritys on päättynyt vallankumoukseen. Reformien sarjan aloitti kuningas Amanullah vuonna 1919, yrittäen saada Afganistanissa aikaan ataturkiläisen sekularisaation. Hän erotti uskonnon valtiosta ja kielsi muun muassa naisten huivien käytön. Aikaisemman brittivaikutuksen lisäksi myös Neuvostoliitto ja Yhdysvallat osallistuivat Afganistanin sisäisiin konflikteihin innolla: Neuvostoliitto aloitti Afganistanissa talousohjelman 1950-luvulla ja antoi Afganistanille paitsi kehitysapua myös aatteellista tukea. Neuvostoliiton vaikutus johti lopulta sisällissotaan kun Afganistanin presidentti syrjäytettiin vuonna 1978 ja maahan muodostettiin

---

¹ Gladstoe 2001, 3.

kommunistinen hallitus. Afganistanin uskonnollinen oppositio vastusti kommunistista hallitusta ja aloitti vastarinnan, joka johti lopulta täysimittaiseen sotaan Neuvostoliittoa vastaan vuonna 1979.² Yhdysvallat sekaantui konfliktiin vuonna 1984 antamalla materiaalista apua Pakistanin kautta Afganistanin kommunistista hallitusta vastustaville mujaheddin-sotureille.³ Vastarinta oli tehokasta, sillä Neuvostoliitto joutui vetäytymään Afganistanista vuonna 1989. Yhdysvallat lopetti samaan aikaan materiaalisen tukensa ja Afganistanin jälleenrakennus jäi pahasti kesken.⁴

Ulkopuolisten vetäytyminen ei tuonut rauhaa Afganistaniin, sillä uskonnolliset mujaheddin-soturit eivät olleet mukana allekirjoittamassa rauhansopimusta. He eivät hyväksyneet rauhanehtoja ja jatkoivat taistelua presidentti Najibullahin hallintoa vastaan, joka kaatui vuonna 1992. Seurasi vuosia kestänyt sekasorto, josta lopulta nousi vahvimpana uskonnollinen Taleban-liike.⁵ Taleban hallitsi Afganistania Kandahariin siirretystä pääkaupungista noin vuodesta 1994 vuoteen 2001. Vuosia 1989–1994 kutsutaan usein Afganistanin sisällissodaksi, mutta tosiasiaassa Taleban soti vielä 1997 Pohjoisen Liiton joukkoja vastaan.⁶

Vaikka Afganistanin 1800- ja 1900-luvut ovat olleet täynnä konflikteja, ne eivät ole tämän tapaustutkimuksen lähtökohta. Yleisluonteisen historiakatsauksen tarkoitus oli kartoittaa Afganistanin epävakaa historiaa viimeisten vuosikymmenten osalta ja osaltaan valottaa Taleban-liikkeen lähtökohtia. Tämä tapaustutkimus keskittyy kuitenkin vuoteen 2001 ja sen jälkeen alkaneeseen konfliktiin, jota kutsun tästä eteenpäin Afganistanin sodaksi. Historia vaikuttanee Afganistanin valtion taustalla, mutta en aio ottaa historiallisia tapahtumia ennen vuotta 2001 tämän enempää huomioon.

Uusin Afganistanin sota alkoi vuonna 2001 kun kaksi lentokonetta tuhosi New Yorkissa World Trade Centerin kaksoistornit. Terrori-isku aloitti tapahtumien ketjun, joka on käynnissä edelleen. Presidentti George W. Bush vaati Afganistanin Taleban-

---

² Gladstone 2001, 6-7.

³ Mujaheddin tarkoittaa kirjaimellisesti Islamic warriors, islamilaiset taistelijat.

⁴ Gladstone 2001, 7.

⁵ Taleban tarkoittaa kirjaimellisesti Islamic students, islamilaiset opiskelijat.

⁶ Gladstone 2001, 9-11.

hallitusta luovuttamaan terrori-iskun suunnittelijat ja erityisesti Osama Bin Ladenin, jolle oli myönnetty turvapaikka Afganistanissa. Yhdysvallat halusi suunnittelijat tuomioistuimen eteen, mutta Taleban tarjosi vaihtoehdoksi islamilaista tuomioistuinta. Tämä ei tyydyttänyt Yhdysvaltoja, vaan maa turvautui sotilaalliseen ratkaisuun. Neljä vaihetta sisältävä sotilaallinen operaatio *Operation Enduring Freedom* (OEF) aloitettiin yhdessä Iso-Britannian kanssa lokakuussa 2001.⁷

Syys-lokakuun vaihteessa 2001 OEF tuotti tulosta kun Yhdysvaltojen liittolainen Afganistanissa, Pohjoinen Liitto, ajoi Talebanit ulos Kabulista. Talebanien johtaja Mulla Omar pakeni muiden joukossa, eikä Osama Bin Ladenia saatu vangittua.⁸ Joulukuussa 2001 järjestettiin YK:n johdolla Bonnin konferenssi, jossa muodostettiin Afganistanin väliaikaishallitus.⁹ Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) turvallisuusneuvosto perusti muutamaa viikkoa myöhemmin kansainväliset *International Security Assistance Force* –joukot (ISAF), joiden ensimmäinen kuuden kuukauden mandaatti valtuutti joukot suojelemaan Kabulia ja sen lähialueita uuden väliaikaishallituksen suostumuksella.¹⁰ Väliaikaishallituksen puhemieheksi ja myöhemmin keväällä 2002 Afganistanin väliaikaiseksi presidentiksi valittiin Hamid Karzai. Hän voitti myös vuosien 2004 ja 2009 presidentinvaalit.¹¹

ISAF:n mandaattia pidennettiin uudestaan puolella vuodella toukokuussa 2002 ja uudelleen vuodella saman vuoden marraskuussa.¹² ISAF koostui perustamisvaiheessa 5000 sotilaasta, jotka tulivat 19 maasta.¹³ Yhdysvaltojen OEF-operaatio alkoi 1300 sotilaan voimin marraskuussa 2001.¹⁴ Syksyllä 2003 OEF ja ISAF yhdistettiin, ja NATO otti operaation vetovastuun. Afganistanissa olevien kansainvälisten joukkojen (esimerkiksi Suomen lähettämien sotilaiden) isäntäorganisaatio on edelleen ISAF, joka toimii NATO:n YK:lta saamalla mandaatilla. Vuoden 2003 syksystä lähtien ISAF:n mandaattia laajennettiin koko Afganastia koskevaksi, joten ISAF joukkoja voitiin vihdoin siirtää muualle Afganistaniin Kabulin alueelta.¹⁵

---

⁷ The 9/11 Commission Report, 325-339.

⁸ ISAF Chronology 2001.

⁹ YK turvallisuusneuvoston resoluutio S/2001/1154.

¹⁰ Turvallisuusneuvoston päätös 1386, 20.12.2001.

¹¹ The New York Times 14.6.2010.

¹² YK turvallisuusneuvoston resoluutio S/RES/1444.

¹³ Huang, 2002, 1.

¹⁴ New York Times 1.10.2009.

¹⁵ YK turvallisuusneuvoston resoluutio S/RES/1510.

Afganistanissa on vuoden 2001 jälkeen ollut useita taisteluita, suoritettu lukuisia sotilasoperaatioita eri puolilla maata ja menetetty tuhansia ihmishenkiä. Yksittäisten sotilasoperaatioiden selostaminen ei ole tässä yhteydessä relevanttia, vaan sen toteaminen, että Afganistanin konflikti on eskaloitunut valtavasti vuoden 2001 tilanteesta. Perustelen konfliktin eskalaatiota useilla argumenteilla: alkuvuodesta 2002 Afganistanissa oli yhteensä 6300 ulkopuolisen vallan sotilasta, joista ainoastaan 1300 toimi muualla kuin Kabulissa. Vuonna 2010 ulkomaalaisia sotilaita on NATO:n johtamien ISAF-joukkojen alaisuudessa 119 500 sotilasta 46 eri valtiosta. Operaatio on laajentunut maantieteellisesti koko Afganistanin alueelle.¹⁶ Myös Afganistaniin virtaavat rahamäärät ovat kasvaneet. Yksin USAID, Yhdysvaltojen kehitysapuun keskittynyt virasto, antoi Afganistanille 471 miljoonaa dollaria vuonna 2002. Vuonna 2009 avustussumma oli 2,15 miljardia dollaria.¹⁷ Konfliktin voidaan sanoa eskaloituneen, mittasimme sitä millä tavalla tahansa: maantieteellisesti, taloudellisesti, sotilaiden määrillä tai menetetyillä ihmishengillä.

2.1. Tutkimuksen aihe

Afganistanin sota on konflikti, johon on vuosikymmenen aikana hukattu miljoonia dollareita ja tuhansia ihmishenkiä, eikä asiassa ole saatu ratkaisua suuntaan tai toiseen. Kaiken Afganistanista lukemani jälkeen ainoa mielessäni pyörivä kysymys on miksi. Miksi Afganistanin konfliktia ei ole saatu ratkaistua, vaikka kansainvälinen yhteisö ja yksittäiset valtiot ovat panostaneet konfliktiin taloudellisesti ja muilla tavoin? Aion lähestyä kysymystä konfliktin transformaatioteorian kautta, joka painottaa konfliktin muuttamista ratkaisun löytymiseksi. Transformaatioon liittyy useita ennakkoehtoja, joiden täyttymistä haluan tutkia Afganistanin kontekstissa. Haluan tietää, mitkä ennakkoehdot ovat täyttyneet ja mitkä eivät ja ovatko täyttymättä jääneet ennakkoehdot ratkaisevia koko konfliktin transformaation kannalta. Teorettinen viitekehys esitellään yksityiskohtaisemmin luvussa kolme.

Afganistanin sota on kestänyt melkein vuosikymmenen. En aio ottaa jokaista sotavuotta mukaan tapaustutkimukseen, vaan muodostaa havaintomatriisin kolmen

---

¹⁶ ISAF, troop contributing nations.

¹⁷ USAID/Afghanistan budget and obligations.

vuoden ympärille. Ensimmäinen tutkimusvuoteni on 2002, joka oli konfliktin ensimmäinen kokonainen vuosi, kun vierasmaalaiset joukot olivat Afganistanissa. Sen lisäksi tutkin vuosia 2005 ja 2009 saadakseni tasaisen otoksen koko konfliktin ajalta. Vuosi 2009 on viimeinen kokonainen konfliktivuosi, jolta on saatavilla tilastotietoja, ja vuosi 2005 osuu sopivasti kahden muun tutkimusvuoden puoliväliin tasapainottamaan havaintomatriisia. Tutkin samoja transformaation ennakkoehtoja ja niiden täyttymistä jokaisena vuonna. Tarkoitukseni on havainnollistaa transformaation ennakkoehtojen täyttymistä ja pohtia, onko konfliktin muuttaminen ollut koskaan realistinen mahdollisuus. Ovatko ennakkoehdot täytyneet ja missä määrin? Havaintomatriisin muodostaminen esitellään tarkemmin luvussa neljä.

Transformaation ennakkoehtoja on useita, eikä niitä kaikkia voi tarkastella yhdellä aineistolla, kuten raportilla tai tutkimuksella. Olen koonnut monialaisen aineiston, joka sisältää muun muassa puheita, julkilausumia, YK:n asiakirjoja ja YK:n tilastoja. Tarkoituksena on, että jokaisen havaintomatriisissa huomioitavan vuoden ajalta olisi sama aineisto, esimerkiksi samat tilastot, jotta muutos on helppo havaita. Esittelen aineiston tarkemmin luvussa viisi.

Tämän luvun ensimmäisessä osassa selvisi, että Afganistanissa on pyörinyt vuosikymmenten aikana monta eri toimijaa eri konfliktien osapuolina. Siksi toimijoiden ja tapaustutkimuksen käsittävän konfliktin ajallinen rajaaminen on tärkeää. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, tutkimuksen aihe on vuonna 2001 alkanut Afganistanin sota, joka on edelleen käynnissä. Havaintomatriisini loppuu vuoteen 2009, koska sen uudempia tilastoja ei ole tarjolla. Kiinnostavaa, ja samalla haasteellista, tutkimusprosessista tekee konfliktin jatkuva muutostila.

Tutkin konfliktin transformaatiota kahden toimijan kannalta, joita itse pidän konfliktiosapuolina. Toinen osapuoli on vallasta vuonna 2001 syrjäytetty Talebanliike. Taleban ei ole puolue, mutta se ei myöskään ole joukko erillisiä, hajanaisesti johdettuja soluja, kuten al Qaida. Liike puhuu usein yhdellä äänellä johtajansa Mullah Omarin kautta.¹⁸ Siksi pidän tässä tutkimuksessa Mullah Omaria Talebanin edustajana, jonka lausunnot heijastavat koko liikkeen asenteita. Tiedostan tämän

---

¹⁸ Riedel 2008, 7-11.

position epävarmuuden, mutta Talebanin sisäisistä liikkeistä ei ole samalla tavalla tietoa kuin esimerkiksi republikaanipuolueen sisäisistä kiistoista Yhdysvalloissa. Vaikka al Qaida ja Osama Bin Laden näyttelivätkin merkittävää roolia Afganistanin sodassa, ja kumpaakin on käytetty sodan oikeutuksena, ei kummallakaan ole sijaa tässä tutkimuksessa. Taleban ei ole sama asia kuin al Qaida.¹⁹ Haluan myös tarkentaa tutkimuksen käsittelevän nimenomaan Afganistanin Taleban-liikettä, eikä esimerkiksi Pakistanissa vaikuttavaa Talebania.

Konfliktin toisen osapuolen määrittely on hankalampaa. Olisi houkuttelevaa valita toiseksi osapuoleksi sekä ISAF että Yhdysvallat, sillä molemmat ovat mukana konfliktissa. Yhdysvallat on ollut osa ISAF:n tehtävää vuodesta 2003 lähtien, kun OEF ja ISAF yhdistettiin. Yhdistymisestä huolimatta pidän yksin Yhdysvaltoja huomattavasti merkittävämpänä toimijana Afganistanissa kuin muita länsimaita yksin tai osana ISAF:ia. Perustelen tätä joukkojen määrällä (Yhdysvalloilla on huomattavasti enemmän joukkoja Afganistanissa kuin sen liittolaisilla), Yhdysvaltojen dominoivalla asemalla ISAF:n sisällä (komentaja vaihdettiin, koska presidentti Obama ei ollut tyytyväinen sotamenestykseen) ja sillä faktalla, että Yhdysvallat aloitti sodan ensimmäisenä länsimaana yhdessä Pohjoisen Liiton kanssa. Käsitän siis Yhdysvallat muita tärkeämmäksi toimijaksi.

Tarkoitukseni oli ensin valita tarkastelun kohteeksi sekä Yhdysvallat että ISAF, mutta päädyin valitsemaan ainoastaan Yhdysvallat edellä luettelemistani syistä. Erityishuomioni kohteena ovat presidentit George W. Bush sekä Barack Obama, jotka ovat toimineet presidentteinä Afganistanin sodan ajan. He siis edustavat korkeinta poliittista päätösvaltaa Yhdysvaltojen puolella ja muodostavat näin vastinparin Mulla Omarille.

2.2. Aikaisempi tutkimus

Afganistanista ja sen lukuisista konflikteista on kirjoitettu paljon yleisellä tasolla liikkuvia historiakatsauksia. Näiden katsantojen lisäksi Afganistania, erityisesti 2000-luvulla, käsittelevä kirjallisuus keskittyy muutaman aihealueen ympärille.

---

¹⁹ Riedel 2008.

Huomattavin tutkimuskirjallisuuden haara on Afganistanin sota- ja huumetalous, josta on kirjoitettu lukuisia artikkeleita ja raportteja. Niistä tämän työn kannalta merkittävimmiksi osoittautuivat Barnett Rubinin ja Vanda Felbab-Brownin laajat, taustoittavat artikkelit Afganistanin huumetalouden kehityksestä 1950- ja 1970-luvuilta saakka.

Toinen merkittävä Afganistania koskettava tutkimuskirjallisuuden laji on Talebanin sotataktiikan ja vastarinnan tutkiminen. Yhteistä tälle kirjallisuudelle on teosten, raporttien ja artikkeleiden suhteellinen tuoreus: suurin osa lukemistani teksteistä oli julkaistu vuoden 2006 jälkeen. Suuri osa teksteistä on varsin teknistä, sotilastarkoituksiin tuotettua materiaalia, joka ei auttanut tämän työn eteenpäin viemisessä erityisen paljoa. Helmenä joukossa oli kuitenkin Carnegie Endowmentin julkaisema Talebania laajemmin käsittelevä raportti vuodelta 2009 - ainoa löytämäni tuore lähde, joka käsittelee Taleban-liikkeen sisäistä dynamiikkaa ja esimerkiksi johtajuutta liikkeen sisällä.

On yllättävää, ettei Afganistanista ole kirjoitettu kovinkaan paljoa konfliktiteorioiden näkökulmasta. En tiedä johtuuko tämä siitä, että konflikti on vielä kesken, mutta siinä missä Kosovon tilanteesta ja Balkanin sodasta 1990-luvulla on materiaalia esimerkiksi konfliktinratkaisun ja – transformaation näkökulmista, ei Afganistanista ole kirjoitettu samoista näkökulmista juuri mitään. Oma työni sijoittuu mielestäni ensisijaisesti tämän tutkimuskirjallisuuden piiriin, vaikka sivuankin työssäni sotataloutta ja Talebania laajempaa liikkeenä. Työni kantava teema on kuitenkin konfliktin transformatio sekä sen ennakkoehtojen kerääminen ja niiden toteutumisen tarkkailu Afganistanin sodan kontekstissa.

3. KONFLIKTITEORIAT

Ramsbotham, Woodhouse ja Miall määrittelevät teoksessaan konfliktinratkaisun alkaneen omana tieteenalanaan kylmän sodan aikana 1950-luvulla. He tarkoittavat konfliktin tutkimista yleisenä ja rakenteellisenä ilmiönä²⁰, sillä historia tuntee useita rauhan- ja konfliktintutkijoita, jotka ovat omistautuneet konfliktien tutkimiselle eri näkökulmista käsin. Esimerkiksi Karl Marx, Niccolo Machiavelli ja Sun Tsu ovat

---

²⁰ Ramsbotham et al. 2005, 3.

tutkineet konflikteja jokainen omista lähtökohdistaan, osana muuta tekemäänsä tutkimusta.

Tämä luku esittelee sen teoreettisen viitekehyksen, jota käytän Afganistanin konfliktin tutkimiseen. Aloitan teorian rakentamisen yleisluontoisesti konfliktin määritelmästä, jatkan konfliktin transformaation määrittelyyn sekä transformaation ennakkoehtoihin ja lopuksi määrittelen, millaisena konfliktina itse näen Afganistanin sodan. Teoreettinen pohjani nojaa erittäin voimakkaasti norjalaisen Johan Galtungin ajatteluun, ja pidänkin Galtungin korostamista perusteltuna. Suuri osa 1970-luvun jälkeisessä rauhan- ja konfliktintutkimuksessa käytettävistä käsitteistä on hänen luomiaan (esimerkiksi positiivinen rauha ja rakenteellinen väkivalta), eikä konfliktien tutkiminen ilman Galtungin luomaa peruskäsitteistöä ole tässä tapauksessa mahdollista. Siksi Galtungin nostaminen muita suurempaan rooliin on ymmärrettävää.

3.1. Konfliktin käsitteestä

Konflikti on rauhan- ja konfliktintutkimuksen peruskäsite, mutta käsite esiintyy myös muilla tieteenaloilla psykologiasta taloustieteisiin. Sosiologi Morton Deutsch määrittelee konfliktin osaksi kaikkea sosiaalista elämää. Konflikteja esiintyy yksilöiden, ryhmien, organisaatioiden ja valtioiden välillä. Konflikteja on eritasoisia intressiristiriidoista aseellisiin selkkauksiin.²¹

Johan Galtung aloittaa konfliktin käsitteen määrittelyn ajatuksesta, että jokaisen konfliktin sisällä on ristiriita, jokin, mikä estää jotakin toista tapahtumasta. Hän jakaa konfliktin kahteen konfliktiatomiin: kiistaan ja dilemmaan. Ne eroavat toisistaan kohteidensa avulla, sillä kiistassa on useampi toimija, jotka tavoittelevat samaa asiaa. Tämän vuoksi kiista voi laajentua tuhoiseksi käytökseksi toista osapuolta kohtaan. Dilemmassa puolestaan on kyse yhden toimijan sisäisestä ristiriidasta, joten tuhoisuus kohdistuu mahdollisesti itseen, ei muihin.²²

Peter Wallensteen määrittelee konfliktin kahden osapuolen väliseksi vakavaksi erimielisyydeksi, jossa osapuolten haluja ja vaatimuksia ei voi täyttää samalla tavalla

---

²¹ Deutsch M. 1973, 26.

²² Galtung 1996, 70.

samaan aikaan. Syntyy ristiriitatilanne, joka voi johtaa konfliktin laajenemiseen. Pelkkä ristiriita ei vielä tee konfliktia, vaan konfliktissa täytyy olla kaksi tai useampi toimija (konfliktiosapuolet) ja toiminta.²³ Wallensteenin määritelmä kuuluuikin:

*”Sosiaalinen tilanne, jossa vähintään kaksi toimijaa (osapuolet) tavoittelevat samaan aikaan määrällisesti rajallisia resursseja.”*²⁴

Wallensteen perustelee määritelmänsä sisältävän erilaiset osapuolten toimintamuodot verbaalisesta konfliktista sodankäyntiin saakka. Resursseilla hän ei tarkoita ainoastaan taloudellisia resursseja, vaan kattaa kaikki osapuolten intressien kohteena olevat asiat.²⁵ Osapuolet siis tavoittelevat samaan aikaan jotain, joka on molempien intresseissä, mutta jota ei riitä kummallekin osapuolelle samaan aikaan.

John Burtonin konfliktimääritelmä on Wallensteenin ja Galtungin määritelmää suppeampi. Konflikti on hänelle käyttäytymistä, joka ylittää normaalin erimielisyyden tai kiistelyn rajat. Hän huomauttaa kiistelyn ja kilpailun olevan normaalia yhteiskunnissa ja muuttuvan epänormaaliksi vasta, kun käytöksellä on tuhoisia vaikutuksia ihmisiin, resursseihin (tai materiaan) ja järjestelmiin.²⁶ Huomionarvoista Burtonin määritelmässä on ajatus siitä, että jonkinasteiset konfliktit kuuluvat luonnollisena osana yhteiskuntaan.

Wallensteenin tavoin Galtung käyttää kolmijakoista konfliktimallia, joka ottaa huomioon Burtonin alleviivaaman käytöksen lisäksi myös Wallensteenin mainitsemat osapuolet ja ristiriidan. Hänen konfliktikolmionsa koostuu lausekkeesta $A+B+C=$ Konflikti. A tarkoittaa asennetta (*attitude*, myös oletuksia *assumptions*), B käyttäytymistä (*behaviour*) ja C ristiriitaa (*contradiction*). Konflikti voi alkaa mistä kulmasta tahansa. Esimerkiksi A-kulmasta alkavassa konfliktissa osapuolet X ja Y ovat kehittäneet aggressiivisia asenteita toisiaan kohtaan, joka johtaa konfliktin laajenemisen B-kulmaan kohti aggressiivista käyttäytymistä ja C-kulman ristiriitatilannetta. C-kulman voidaan ajatella myös olevan aggression alkulähde.²⁷

---

²³ Wallensteen 2002, 14.

²⁴ Emt., 15. “A social situation in which a minimum of two actors (parties) strive to acquire at the same moment in time an available set of scarce resources.” Suomennos J.R.

²⁵ Wallensteen 2002, 15.

²⁶ Burton 1990, 2.

²⁷ Galtung, 1996 72.

Galtungin ja Wallensteenin määritelmät ovat sisällöiltään samankaltaiset, mutta he nimittävät asioita eri tavoilla. Galtungin konfliktikolmion tasot voivat esiintyä myös vaillinaisina niin, että esimerkiksi A ja C täyttyvät, mutta konflikti ei koskaan laajene käyttäytymiseen, B, asti. Täysimittaisessa konfliktissa pitää Galtungin mukaan olla kaikki kolme tasoa. Konfliktitilanteen julistaminen täysimittaiseksi on kuitenkin riskialtista, sillä osapuolten käytös saattaa muuttua konfliktihakuisemmaksi ja julistuksesta tulla niin sanotusti itsensä täyttävä profetia (*self-fulfilling prophecy*).²⁸

Galtung jakaa konfliktit edelleen toimijakonflikteihin, kulttuurisiin konflikteihin ja rakenteellisiin konflikteihin. Käsittelen rakenteellisia ja kulttuurisia konflikteja seuraavassa alaluvussa, sillä pidän molempien rakenteellista luonnetta tämän työn kannalta tärkeänä. Toimijakonfliktissa toimijat X ja Y ovat molemmat tietoisia ehtojen A ja C täyttymisestä. Koska kyseessä on täysimittainen konflikti, on käytös, B, koko ajan läsnä eli konfliktiosapuolten välillä on suoraa väkivaltaa. Täysimittainen toimijakonflikti on aktiivinen ja eroaa siten rakenteisiin ja kulttuuriin perustuvasta epäsuorasta väkivallasta. Osapuolet ovat tietoisia sekä omasta käytöksestään että toisen osapuolen käytöksestä. Samalla tavoin molemmat tunnistavat ristiriidan: ne asiat, jotka estävät toimijaa saavuttamasta tavoitettaan. Galtung alleviivaa erityisesti toimijoiden tietoisuuden käsitettä toimijakonfliktissa, sillä konfliktin transformaatio tai ratkaiseminen ei ole mahdollista parhaalla mahdollisella tavalla, jos osapuolet eivät ole tietoisia konfliktin olemassaolosta konfliktikolmion jokaisessa kulmassa. Tietoinen toimija voi muuttaa käytöstään ja asenteitaan haluamaansa suuntaan.²⁹

Konfliktia pidetään yleensä negatiivisena asiana, mutta Galtungin työ perustuu ajatukseen siitä, että konflikti voi olla yksilön ja yhteiskunnan kannalta myös positiivinen asia. Hän argumentoi konfliktien olevan vaarallisia, sillä niissä on potentiaalia pahaan ja yleensä konfliktit laajenevat sekä ajassa että tilassa. Esimerkiksi aseellisessa konfliktissa tämä tarkoittaa keston pitenemistä ja konfliktin eskalaatiota niin, että se koskettaa lukumäärällisesti entistä suurempaa ihmisjoukkoa. Erityisen vaarallisena hän pitää konfliktin eskaloitumista ns. Hobbesilaiseen tilaan, jossa kaikki osapuolet käyttävät kaikkia mahdollisia tuhoamiskeinoja toisiaan vastaan.³⁰

---

²⁸ Emt., 73.

²⁹ Emt., 74.

³⁰ Galtung 1965, 349.

Konfliktit voivat potentiaalisesti olla myös positiivisia. Galtungin määritelmä ristiriidasta jokaisessa konfliktissa sisältää ajatuksen ristiriidan mahdollisuudesta olla rakentava yksilön ja yhteiskunnan kannalta.³¹ Konflikti voi johtaa myös rakentavaan dialogiin, joka johtaa positiiviseen muutokseen yhteiskunnassa.³²

Ajatus konfliktien mahdollisesta positiivisesta luonteesta ei ole Galtungin oma, vaan juontaa juurensa muun muassa yhdysvaltalaisen sosiologi Lewis Coserin ajatuksiin. Coser näki konfliktin olevan olennainen osa kaikkia sosiaalisia suhteita. Konfliktien avulla konfliktitilanteessa olevan yksikön sisäinen tasapaino ja yhtenäisyys voidaan löytää uudelleen.³³ John Stuart Mill argumentoi konfliktin positiivisen vaikutuksen olevan mahdollista vain, jos konflikti ei vaikuta sosiaalisen tai yhteiskunnallisen järjestelmän fundamentaalsiin perusteisiin.³⁴

George Simpson ja Robert MacIver ovat Millin kanssa samaa mieltä. He erottelevat yhteisöllisen ja ei-yhteisöllisen konfliktin. Yhteisöllisessä konfliktissa osapuolet ovat tietoisia konfliktista ja pyrkivät ratkaisuun, ei-yhteisöllisessä konfliktissa osapuolet eivät joko ole tietoisia konfliktista tai pyri ratkaisemaan sitä yhteistyöllä.³⁵

Afganistanin konflikti on ollut vuoden 2001 jälkeen tilanteessa, jossa kaikki Galtungin konfliktikolmion kulmat on täytetty. Osapuolten väliset asenteet, käytös ja toiminta ovat johtaneet toimijakonfliktiin ja suoraan väkivaltaan. Molemmat osapuolet ovat tietoisia konfliktin luonteesta ja omasta osuudestaan, joten konfliktia on mahdollista myös muuttaa. Konfliktilla ei näytä nyt ulospäin olevan yhteiskunnallista positiivista funktiota Afganistanissa, sillä suora väkivalta on leimannut sotaa alusta asti. Tiedostavat toimijat voivat kuitenkin muuttaa konfliktin luonnetta, joten positiivinen rauha on mahdollista saada aikaan.

3.1.1. Rakenteellinen konflikti ja -väkivalta

---

³¹ Galtung 1996, 70.

³² Emt., 71.

³³ Coser 1956, 73.

³⁴ Mill 1951, 123.

³⁵ Simpson 1937, 4 ja MacIver 1917.

Edellisessä luvussa esiteltyjen toimijakonfliktin ja suoran väkivallan lisäksi Galtung on määritellyt rakenteellisen ja kulttuurisen konfliktin. Toimijakonfliktissa tapahtuva suora väkivalta on Galtungin määrittelyn mukaan tapahtuma, kun rakenteellista väkivaltaa voi parhaiten kuvata prosessiksi.³⁶ Jos väkivallassa tai konfliktissa on selvästi kaksi osapuolta, joista toinen tekee väkivaltaa toiselle, on kyseessä suora väkivalta. Epäsuorassa eli rakenteellisessa väkivallassa ei ole väkivallantekijää, vaan konflikti kumpuaa yhteiskunnallisista rakenteista.³⁷

Rakenteellisen väkivallan ja konfliktin kuvaaminen ei ole yhtä helppoa kuin suoran. Suoraa väkivaltaa mitataan yleensä kuolleiden määrällä, esimerkiksi sotatilanteessa kaatuneiden määrällä. Galtung argumentoi yhdessä Tord Höivikin kanssa rakenteellisen väkivallan mittaamisen olevan mahdollista samalla tavalla: kuinka monta kuolemaa olisi estettävissä, jos rakenteita muutettaisiin. Kuolemaa kuitenkin arvotetaan eri tavalla ja yleensä lapsen kuolemaa tai ennen aikaista kuolemaa pidetään valitettavampana kuin aikuisen tai vanhuksen. Tämän vuoksi Galtung ja Höivik ehdottavat rakenteellisen väkivallan mittaustavaksi menetettyjen vuosien määrää: kuinka monta vuotta elämästään X menettää rakenteellisen väkivallan vuoksi.³⁸

Jos hyväksymme Galtungin ja Höivikin mittaustavan, muuttuu määrittely helpommaksi. Rakenteellinen konflikti ja väkivalta ovat jotakin, jotka epäsuorasti yhteiskunnan rakenteiden kautta vaikuttavat ihmisten elämään negatiivisesti lyhentämällä heidän elinikäänsä. Väkivalta voi tapahtua vallan ja hyvinvoinnin epätasaisen jakautumisen takia (esimerkiksi köyhyys ja siitä seuraava aliravitsemus) tai muun rakenteellisen epätasa-arvoisuuden vuoksi.³⁹

Määrittely vaikeutuu, kun kyseessä on konflikti, joka ei uhkaa henkeä eikä välttämättä suoraan lyhennä elinikää. Galtungin mukaan konfliktit voivat olla myös ihmisryhmien, esimerkiksi eri sukupuolten ja etnisten ryhmien, välisiä. Naisten poliittisten oikeuksien rajoittaminen ei välttämättä uhkaa heidän henkeään, mutta kyseessä on rakenteellinen konflikti, joka alistaa yhtä ihmisryhmää. Rakenteellinen, tässä esimerkissä patriarkaalinen, väkivalta kuitenkin leimahtaa helposti myös

---

³⁶ Galtung 1990, 294.

³⁷ Galtung 1996, 2.

³⁸ Galtung & Höivik 1971, 1.

³⁹ Galtung 1990, 294.

suoraksi väkivallaksi. Lisäksi syvä rakenteellinen väkivalta on vaikeaa muuttaa, kun se muodostaa kolmion kulttuurisen ja suoran väkivallan kanssa.⁴⁰ Ramsbotham et al. on esittänyt hieman yksinkertaistaen, että suora väkivalta loppuu suorilla keinoilla, rakenteellinen muuttamalla rakenteita ja kulttuurinen väkivalta näiden kahden avulla ja sen lisäksi vielä mahdollisella asennemuutoksella.⁴¹

Galtung sen sijaan argumentoi kulttuurisen väkivallan olevan muuttumatonta. Hän mallintaa väkivallan eri muotoja kolmiolla, jossa kulttuurinen väkivalta on kolmion pohjalla perustana, jolle kaksi muuta väkivallan muotoa rakentuu.⁴² Kulttuurisen väkivallan eksakti määrittely on jopa Galtungille hankalaa, mutta hän on määritellyt sen tietyn kulttuurin piirteiksi, joita voi käyttää rakenteellisen tai suoran väkivallan legitimointiin. Esimerkkeinä hän käyttää ideologioita, uskontoja, kieltä ja taidetta. Kulttuurinen väkivalta muuttaa rakenteellisen ja suoran väkivallan moraalikoodia niin, että molemmat näyttävät moraalisesti hyväksyttäviltä. Esimerkiksi ihmisen tappamista oman edun tavoittelemiseksi pidetään vääränä, mutta ihmisen tappamista isänmaan puolesta voidaan pitää tietyissä olosuhteissa hyväksyttävänä.⁴³ Ymmärrän Galtungin määritelmän niin, että kulttuuriseen väkivaltaan voi vaikuttaa kulttuuria muuttamalla, mikä saattaa olla hankalaa.

Galtungin määrittelemät positiivinen ja negatiivinen rauha ovat vakiintuneita käsitteitä rauhan- ja konfliktintutkimuksessa. Ne noudattelevat suoran- ja rakenteellisen väkivallan ajatuksia. Negatiivinen rauha tarkoittaa suoran väkivallan poissaoloa, mutta Galtungin mukaan laajennettu väkivalta käsitteenä kaipaa vastinparia laajennetun rauhan ajatuksesta. Positiivinen, laajennettu rauha tarkoittaa paitsi rakenteellisen väkivallan poissaoloa myös siitä seuraavaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta, yhteiskunnan ”positiivista” tilaa. Negatiivinen rauha ei yksin tarkoita sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista, sillä se jättää tilaa rakenteelliselle väkivallalle.⁴⁴

---

⁴⁰ Galtung 1996, 40.

⁴¹ Ramsbotham et al. 2007, 10-11.

⁴² Galtung, 1990, 294.

⁴³ Emt., 291-292.

⁴⁴ Galtung 1969, 183.

Tämän työn kannalta tärkeimpiä väkivallan määritelmiä ovat suora ja rakenteellinen väkivalta, sillä Afganistan on sotaa käyvä maa. Suora väkivalta on siis jokapäiväistä. Rakenteellinen väkivalta puolestaan kukoisti Talebanin hallintokaudella, kun puolet kansalaisista (naiset) eivät saaneet osallistua julkiseen elämään juuri ollenkaan. Rakenteellisen väkivallan ymmärtäminen on myös tärkeää konfliktin transformaation ymmärtämisen kannalta.

3.2. Konfliktinratkaisussa käytettävät termit

Konfliktin transformatio, muuttaminen, on suhteellisen uusi käsite konfliktiteorioiden alalla. Transformatio eroaa muista konfliktikäsitteistä, kuten estämisestä (*prevention*), hallitsemisesta (*management*) ja ratkaisemisesta (*resolution*) sisältönsä ja rakenteellisuutensa vuoksi. Hugh Miall huomauttaa, että konfliktiteorioissa peruskäsitteissä on päällekkäisyyksiä ja niitä käytetään huolimattomasti.⁴⁵ Määrittelen tässä kappaleessa konfliktinratkaisussa yleisimmin käytetyt termit ja vertaan niitä kappaleessa 3.2.1. konfliktin transformaation käsitteeseen, joka on tapaustutkimuksen kannalta erityisasemassa.

Konfliktin estäminen tai ehkäiseminen (*prevention*) tarkoittaa niitä toimia, joilla estetään konfliktin eskaloituminen suoran väkivallan asteelle aseelliseksi konfliktiksi. Konfliktin ehkäiseminen on kustannustehokasta konfliktinhallintaan verrattuna, joten siihen on panostettu erityisesti Ruandan kriisin 1994 jälkeen.⁴⁶ Konfliktin ehkäiseminen voi tapahtua rakenteellisella tasolla, jolloin konfliktin alkuperäisiä syitä pyritään muuttamaan, tai niin sanotusti pinnallisella tasolla, jolloin konfliktin kulkuun pyritään vaikuttamaan esimerkiksi diplomatialla tai kolmannen osapuolen interventiolla.⁴⁷ Rakenteellisen ehkäisyn ajatus on lähellä konfliktin transformaatiota, johon palaan myöhemmin. Auvinen ja Kivimäki painottavat, ettei konfliktin ehkäiseminen tarkoita konfliktin ratkaisemista tai hallintaa, vaan kyse voi olla konfliktin rajoittamisesta tietylle alueelle tai rakenteellisen konfliktin tasolle toimijakonfliktin sijaan.⁴⁸

---

⁴⁵ Miall 2004, 2-3.

⁴⁶ Ramsbotham et al. 2007, 106.

⁴⁷ Emt., 108.

⁴⁸ Auvinen & Kivimäki 1998, 5.

Konfliktin hallinta (*management*) on konfliktin ehkäisemistä laajempi termi, jota käytetään sateenvarjoterminä positiiviselle konfliktinhallinnalle. Harris ja Reilly ovat määritelleet konfliktinhallinnan erilaisuuden ja ristiriidan positiiviseksi käsittelyksi. Konfliktinhallinta ei pyri ratkaisemaan konfliktia, vaan suhtautuu realistisesti konfliktinhallintamahdollisuuksiin: kuinka tuoda kaksi osapuolta saman neuvottelupöydän ääreen ja kuinka suunnitella toimiva ja käytännönläheinen suunnitelma ristiriidan pitkäkestoiseen hallintaan.⁴⁹ Miall kutsuukin konfliktinhallintaa ”sopivan intervention taiteeksi”.⁵⁰

Konfliktinhallinta perustuu kahteen olettamukseen: Ensiksi, konflikti on tosiasia, eikä sitä pystytä estämään ehkäisevillä toimilla. Toiseksi, konfliktin transformaatioon ei pidä pyrkiä, vaan status quon säilyttäminen riittää. Konfliktin ajatellaan syntyneen niin suurten ristiriitojen (historialliset syyt, vallanjako, rakenteet) vuoksi, että niiden ratkaisemista pidetään epärealistisena. Rauhanturvaamista ja konfliktin rajoittamista pidetään riittävänä.⁵¹ Perimmäinen tarkoitus on rajoittaa väkivaltaa ja suojella ihmisiä.⁵² Toisin kuin konfliktinehkäisy ja -ratkaisu konfliktinhallinta ei katso tulevaisuuteen.⁵³

Konfliktinratkaisu (*resolution*) on lopputulosta painottava lähestymistapa konflikteihin. Erityishuomio on rauhan- ja muissa sopimuksissa, jotka päättävät suoran väkivallan. Koska kyseessä on konfliktin loppumista korostava lähestyminen, konfliktinratkaisu tapahtuu luonnollisesti toisen konfliktiprosessin kautta. Lyhyesti konfliktinratkaisun voi määritellä osapuolten väliseksi suoran väkivallan lopettavaksi sopimukseksi, jossa osapuolet hyväksyvät ratkaisun välillään olevaan ristiriitaan, tunnustavat toisensa olemassaolon ja lopettavat suoran väkivallan.⁵⁴

Konfliktinratkaisu on Wallensteenin mielestä enemmän kuin suoran väkivallan loppuminen tai negatiivinen rauha, mutta hänen määritelmänsä ei anna ymmärtää konfliktinratkaisun keskittyvän positiivisen rauhan rakentamiseen.⁵⁵ Positiivisen

---

⁴⁹ Harris & Reilly 1998, 18.

⁵⁰ Miall 2004, 3.

⁵¹ Ibid.

⁵² Auvinen & Kivimäki 1997, 4.

⁵³ Burton 1990, 55.

⁵⁴ Wallensteen 2007, 7-8.

⁵⁵ Emt., 9.

rauhan sijaan Wallensteen korostaa vapaaehtoisuutta. Konfliktinratkaisun perusolettamuksia on, että konfliktiosapuolet solmivat rauhansopimuksen vapaaehtoisesti, ilman kolmannen osapuolen voimankäyttöä.⁵⁶

Käsitteiden päällekkäisyydestä johtuen Ramsbotham et al. määrittelevät konfliktinratkaisun (*settlement*) täysin samalla tavalla Wallensteenin kanssa, mutta ovat termin *resolution* käytöstä eri mieltä. Heidän mielestään konfliktinratkaisu (*resolution*) tarkoittaa rakenteellista lähestymistapaa, jossa konfliktin transformaatio on onnistunut ja konflikti saatu lopullisesti päätökseen.⁵⁷

Afganistanin konfliktissa on kokeiltu konfliktin ehkäisemistä hallitusten välisellä tasolla. Yhdysvaltalainen Bruce Riedel, CIA:n Afganistan-analyytikko ja presidentti Clintonin, George W. Bushin ja Obaman Afganistan-neuvonantaja, kirjoittaa kirjassaan käyneensä yhdysvaltalaisneuvottelukunnan kanssa Kabulissa 1990-luvun lopussa. Neuvottelukunnan tehtävä oli hillitä Talebanien ja Pohjoisen Liiton välistä sisällissotaa, saada aikaan aselepo ja keskustella Bin Ladenin luovuttamisesta kansainvälisen tuomioistuimen eteen. Neuvottelut eivät sujuneet toivotulla tavalla, ja lopputulos oli konfliktin eskaloituminen koko Afganistaniin, ja Talebanien nousu Afganistania hallitsevaksi ryhmäksi.⁵⁸

Konfliktinhallintaa on Afganistanissa tehty vuodesta 2001 lähtien. Kansainvälisten ISAF-joukkojen ensimmäinen tehtävä oli Kabulin turvaaminen, ei suinkaan terroristiepäiltyjen metsästäminen vuoristosta. Konfliktin ei haluttu laajentuvan koko Afganistaniin ja Kabulin uuden hallituksen piti saada toimintarauha.⁵⁹ Konfliktinhallinta on kuitenkin epäonnistunut, jos käytämme mittareina Harrisin ja Reillyn määritelmää: osapuolia ei ole saatu saman neuvottelupöydän ääreen sitten Riedelin neuvottelukunnan vierailun neljä vuotta ennen uusimman konfliktin alkamista. Myös Auvisen, Kivimäen ja Miallin konfliktinhallintamääritelmät ovat jääneet toteutumatta: siviilejä ei ole pystytty suojelemaan, eikä suoraa väkivaltaa loppumaan.⁶⁰

---

⁵⁶ Wallensteen 2007, 47.

⁵⁷ Ramsbotham et al. 2005, 29.

⁵⁸ Riedel 2008, 61-75.

⁵⁹ YK:n turvallisuusneuvoston resoluutio 1386.

⁶⁰ YK 31.7.2009.

3.2.1. Konfliktin transformaatio

Tässä osiossa tarkennan konfliktin transformaation käsitettä ja sen eroja muista konfliktinratkaisussa käytettävistä käsitteistä. Konfliktin transformaatio on se viitekehys, jossa tutkin Afganistanin konfliktia, joten nostan sen muita konfliktikäsitteitä suurempaan rooliin. Ilman transformaation tarkempaa määrittelyä tapaustutkimukseni nojaisi ainoastaan yleisiin konfliktiteorioihin, jotka eivät anna tarpeeksi tämän konfliktin tutkimiseen.

Klassisessa konfliktinratkaisussa pyritään Raimo Väyrysen mukaan negatiiviseen rauhaan. Se on poliittisesti hyvä maali, sillä ihmishenkiä säästy, kun suora väkivalta saadaan loppumaan.⁶¹ Konfliktinratkaisu ja –hallinta ovat perinteisesti tähänneet juuri tähän: suoran väkivallan poissaoloon ja osapuolten intressien uudelleenmäärittelyyn niin, että negatiivinen rauha on mahdollinen.⁶² Ramsbotham et al. määrittelevät konfliktin transformaation menevän pidemmälle kuin konfliktin ratkaisemisen. Kyseessä on yhteiskunnan rakenteita muuttava prosessi, jossa negatiivinen rauha on vain sivutuote positiivista rauhaa etsittäessä.⁶³

Negatiivinen rauha jättää kuitenkin jäljelle rakenteellisen väkivallan. Konfliktin transformaatiota käsitellessä täytyy konfliktin ja rauhan käsitteiden perustaksi hyväksyä Galtungin ajatukset rakenteellisuudesta sekä rakenteiden vaikutuksesta yhteiskuntaan ja yksilöön. Transformaatioissa pyritään konfliktirakenteiden muuttamiseen, jolloin koko konfliktin luonne muuttuu.⁶⁴ Transformaatio ei välttämättä pyri korkean tason konfliktinratkaisuun, vaan on prosessi, joka tähtää positiiviseen rauhaan muutoksen kautta.⁶⁵

Galtungin mukaan diplomatialla saavutettava korkean tason konfliktinratkaisu tai rauhansopimus ilman transformaatiota ei ole kestävä ratkaisu, eikä poista

---

⁶¹ Väyrynen 1991, 1.

⁶² Miall 2004, 3.

⁶³ Ramsbotham et al. 2005, 29.

⁶⁴ Miall 2004, 4.

⁶⁵ Väyrynen 1991, 4.

rakenteellista väkivaltaa. Konfliktinratkaisuun pitäisi pyrkiä transformaation kautta niin, että prosessi koskettaisi muitakin kuin eliittiä.⁶⁶

Galtung on jakanut konfliktin transformaation määrittelemiensä konfliktityyppien mukaan toimijakonfliktin ja rakenteellisen konfliktin transformaatioksi. Rakenteellisessa konfliktissa ristiriita piilee rakenteen vertikaalisessa muodossa: tietty ryhmä on alisteisessa asemassa muihin nähden ja kärsii rakenteellisesta väkivallasta. Kyseessä voi olla esimerkiksi poliittisten oikeuksien puuttuminen tai elinkeinonharjoittamisen rajoittaminen.⁶⁷

Rakenteellisen konfliktin transformoimiseksi on neljä askelta: ensimmäiseksi osapuolten tulee valita, mistä konfliktissa on kyse, mitä osapuolet haluavat ja millä hinnalla. Seuraava askel on kamppailu: alistetun osapuolen pitää yrittää puolustaa omaa asiaansa. Galtung on ehdottomasti väkivallattoman vastarinnan puolestapuhuja, koska konfliktin eskaloituminen suoraksi väkivallaksi aiheuttaisi vain enemmän tuhoa. Tarkoituksena ei myöskään ole toisen osapuolen voittaminen, sillä se loisi ainoastaan uuden vertikaalisen konfliktin toiseen suuntaan. Kolmas askel on irrottautuminen, jonka Galtung on johtanut Gandhin ajatuksista. Tarkoituksena on rakentaa autonomia, mutta pitää samalla keskusteluyhteys toiseen osapuoleen auki. Viimeinen askel on integraatio. Irrottautuminen ei ole pitkässä juoksussa hedelmällinen ratkaisu, joten integraatiossa pyritään luomaan uudet rakenteet, jotka eivät sisällä alistamista.⁶⁸

Galtungin rakenteellisen konfliktin transformaatio tarkoittaa lähtökohtaisesti osapuolista lähtöisin olevaa transformaatiota. Hän käyttää esimerkkinä entisiä siirtomaaisäntiä ja siirtomaita, joiden välinen suhde on muuttunut neokolonialismiksi.⁶⁹

Toisinaan rakenteellisen konfliktin transformaatio muuttaa konfliktin toimijakonfliktiksi. Näin käy, kun intresseistä tulee arvoja, ja osapuolet ovat aloittaneet konfliktitoiminnan. Suorassa konfliktissa on kolme

---

⁶⁶ Galtung 1996, 89.

⁶⁷ Emt., 93.

⁶⁸ Emt., 93–94.

⁶⁹ Ibid.

transformaatiomahdollisuutta, jotka kaikki liittyvät konfliktin lopputulokseen. Ensimmäinen vaihtoehto on ylittäminen, josta käytetään myös termiä luova konfliktin transformaatio. Konfliktin positiivinen potentiaali on saatu käyttöön ja konfliktin avulla on onnistuttu luomaan jotain uutta. Toinen vaihtoehto on kompromissi, jolloin kumpikin osapuoli luopuu alkuperäisistä tavoitteistaan ja tyytyy uusiin tavoitteisiin. Kolmas ja viimeinen vaihtoehto on vetäytyminen, jossa alkuperäisistä tavoitteista on luovuttu kokonaan, joko lopullisesti tai hetkeksi.⁷⁰

Konfliktin transformaatio eroaa sisällöltään sekä konfliktin ehkäisystä, hallinnasta että ratkaisusta. Transformaatio ei ole sopimuskeskeinen lähestymistapa konflikteihin, vaan tarkoituksena on luoda uudet rakenteet, jotka poistavat rakenteellisen väkivallan. Negatiivinen rauha ja status quo eivät ole riittäviä ratkaisuja. Konfliktin transformaatio on lähimpänä Ramsbothamin et al. ajatusta termin *resolution* sisällöstä, joka korostaa strukturalismia pelkän normatiivisen lähestymisen sijaan.

3.3. Transformaation ennakkoehdot konfliktissa

Konfliktin transformaatiossa pääosassa ovat rakenteet, kun konfliktiin etsitään ratkaisua. Teoreetikot eivät kuitenkaan ole yhtä mieltä siitä, mitä ne yhteiskunnan rakenteet ovat, joihin transformaatio pitäisi kohdistaa positiivisen rauhan aikaansaamiseksi. Tarkastelen tässä osiossa eri käsityksiä siitä, mitkä rakennemuutokset ovat onnistuneen transformaation ennakkoehtoja.

Ensimmäiseksi ennakkoehdoksi nimeäisin itse Galtungin määrittelemän konfliktin tiedostamisen: osapuolten täytyy ymmärtää olevansa konfliktissa. Toimijakonfliktissa tiedostaminen lienee suoran väkivallan vuoksi helpompaa kuin rakenteellisessa konfliktissa, mutta ennakkoehto pätee kuitenkin molempiin. Vain tiedostava toimija voi muuttaa käytöstään. Väyrynen on koonnut teoksessaan yleisimmät konfliktin transformaatiotavat, joita on käytetty eniten alan kirjallisuudessa. Hän huomauttaa, että vaikka pystytäänkin nimeämään tiettyjä rakenteita, joita muuttamalla koko konfliktin rakenne muuttuu, ja positiivisen rauhan saavuttaminen on lähempänä, ei transformaatio tarkoita samaa kuin konfliktin ratkaiseminen.⁷¹

---

⁷⁰ Galtung 1996, 95.

⁷¹ Väyrynen 1991, 4.

Toimijamuutos tarkoittaa konfliktin osapuolten muuttamista, joka voi tapahtua usealla eri tavalla. Toimijoiden muutos voi olla sisäistä (esimerkiksi puolueen johto vaihtuu) tai heidän toimijuuttaan voidaan yrittää muuttaa ulkoakäsin.⁷² Saksalainen sosiologi Morton Deutsch on kirjoittanut paljon toimijakuvista. Hän kutsuu havaintoaan ”Deutschin sosiaalisten suhteiden laiksi”: yhteistyö ja avoimuus lisäävät yhteistyötä ja saattavat kääntää konfliktin positiiviseksi, kun kilpailu osapuolten välillä saattaa eskaloittaa jo ennestään negatiivista konfliktia.⁷³

Konfliktin transformaatiossa onkin Deutschin mukaan tärkeää se, millainen kuva osapuolilla on toisistaan. Negatiivisessa konfliktissa osapuolet eivät kommunikoi toistensa kanssa rakentavalla tavalla, vaan käyttävät joko puutteellisesti käytettävissä olevia kommunikointikanavia tai kommunikoivat toisilleen ainoastaan pelottelun ja uhoamisen kautta. Huono kommunikaatio lisää väärinymmärrysten ja virhetulkintojen määrää. Osapuolet myös antavat toistensa ymmärtää konfliktin olevan ratkaistavissa ainoastaan toisen voitolla, joten luova konfliktin transformaatio ei ole osapuolten intresseissä. ”Voittaminen” puolestaan tarkoittaisi vertikaalisen väkivallan jatkumista eri muodossa.⁷⁴

Kaikki tämä yhdessä johtaa negatiiviseen ja vihamieliseen asennoitumiseen toista osapuolta kohtaan. Erot korostuvat, eikä yhtäläisyyksiä esimerkiksi osapuolten intresseissä osata tai haluta ottaa huomioon.⁷⁵ Toimijamuutoksessa pitäisi siis pyrkiä konfliktin transformaatioon yhteistyöhakuisten osapuolten kautta: yrittää muuttaa osapuolia niin, että osapuolten kuva toisistaan olisi mahdollisimman positiivinen tai yhtäläisyyksiä korostava. Väyrynen huomauttaa, että toimijamuutoksen on mahdollista epäonnistua jos uusilla toimijoilla on edeltäjiään negatiivisempi toimijakuva vastapuolen silmissä (esimerkiksi vallanvaihto vaaleilla, uudella hallituksella on negatiivisempi status kuin sen edeltäjällä).⁷⁶

Saksalainen Ralf Dahrendorf on samoilla linjoilla Deutschin kanssa. Hän on luonut kolmiosaisen listan ominaisuuksista, jotka osapuolten tulee täyttää ennen kuin ne ovat valmiita transformaatioon. Kuten Deutsch, myös Dahrendorf korostaa osapuolten

---

⁷² Väyrynen 1991, 4.

⁷³ Deutsch M. 1973, 365.

⁷⁴ Emt., 353.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Väyrynen 1991, 5.

sisäistä yhtenäisyyttä. Osapuolten pitää pystyä toimimaan organisoidusti ja rankaisemaan omia jäseniään väärinkäytöksistä. Osapuolten pitää myös tunnustaa toistensa legitimitetti (esimerkiksi hallituspuolue/oppositiopuolue – vastakkainasettelussa) ja olla valmis hyväksymään konfliktin lopputulos, vaikka se ei olisikaan puhdas ”voitto” itselle. Osapuolten pitää olla valmiita pysyvien ratkaisujen etsimiseen, eli rakenteellisen konfliktin integraatioon. Dahrendorf huomauttaa, että kaikki edellä mainitut asiat ovat helpompia, jos osapuolet ovat saman yhteisön jäseniä, mutta saman yhteisön jäsenyys ei sinänsä ole ennakkoehto.⁷⁷

Agendamutoksella yritetään muotoilla uudelleen konfliktin keskiössä olevat asiat. Tarkoitus on pienentää osapuolten välillä vallitsevaa ristiriitaa.⁷⁸ Agendamuutos voi tapahtua Deutschin tarkoittamalla korostamisen politiikalla: korostetaan yhteisiä asioita ja yhteiselle agendalle sopivia käytäntöjä ja yritetään luopua ristiriitoja aiheuttavista asioista.⁷⁹ Agendamuutos ei voi kuitenkaan tarkoittaa koko agendan hylkäämistä tai uudelleenmuotoilua relevanssin säilyttämiseksi.⁸⁰ Richard Haass kutsuu agendamutosta nimellä intressimuutos. Hänen intressimuutos-käsitteensä sisältö on sama kuin Deutschin agendamutoksen, mutta hän painottaa lisäksi kahta asiaa: johtajuutta ja konfliktin kypsyyttä.⁸¹

Konfliktin kypsyyden⁸² tarkoittaa konfliktin kaaren vaihetta, jossa toimijakonfliktin transformaatio negatiiviseksi rauhaksi tai rakenteellisen konfliktin integraatiovaihe ja uusien rakenteiden luominen on mahdollista. Haass painottaa oikea-aikaisuutta: konfliktin toimijoilla tulee olla oikea kuva toisistaan ja sen lisäksi yksi vahva johtaja. Sisäisesti koherentit osapuolet, jotka tunnistavat ristiriidan välillään ja ovat yhteistyökykyisiä, saavat transformaation helpommin aikaan kuin sisäisesti epäyhtenäiset osapuolet.⁸³ Hän tekee huomioita myös konfliktin laadusta ja argumentoi sisällis- ja sissisotien olevan vaikeimpia transformoitavia. Ongelmana on heikomman osapuolen motivointi, sillä sissisota on suhteellisen halpa keino taistella

---

⁷⁷ Dahrendorf 1956, 226-227.

⁷⁸ Väyrynen 1991, 5.

⁷⁹ Deutsch M. 1973, 368-369.

⁸⁰ Väyrynen 1991, 5.

⁸¹ Haass 1990, 139.

⁸² Haass käyttää nimitystä *ripeness*, jonka yksi mahdollinen käänös on kypsyyden. J.R.

⁸³ Haass 1990, 139.

suoraa tai rakenteellista väkivaltaa vastaan. Lisäongelmia saattavat tuoda mahdolliset ideologiaerot ja se, että sissiosapuolet ovat usein epäyhtenäisiä.⁸⁴

Agendamuuotos on yleensä poliittinen ja se koskettaa paitsi ristiriitaa aiheuttavia asioita myös kaikkia toimijoita. Siksi toimija- ja agendamuuotos yleensä tapahtuvat yhtä aikaa tai kausaalisesti. Uudet toimijat muokkaavat uuden agendan, tai uusi agenda vaatii uudet toimijat taakseen.⁸⁵

Väyrynen mainitsee myös konfliktin säännöt mahdollisena transformaation kohteena. Sääntömuutoksessa pyritään määrittelemään uudelleen konfliktia säätelevät normit ja säännöt. Jos osapuolet noudattavat sääntöjä, niiden käytös muuttuu sääntöjen muuttuessa. Käytöksen muuttuessa kyseessä voi olla myös osittainen toimijamuutos, joka johtaa agendan muuttamiseen.⁸⁶

Harvinaisin rakenteellinen muutos on koko konfliktin sisäisten rakenteiden muuttaminen kerralla. Kyseessä on perustavanlaatuinen muutos, jossa laitetaan kerralla uusiksi sekä toimijat, agenda että säännöt. Käytännössä rakenteellinen muutos voi tapahtua vain ulkopuolisen toimijan avittamana, sillä Väyrynen kirjoittaa kokonaisvaltaisen rakennemuutoksen tapahtuvan ulkoisella (*external*) vallan uudelleenjakamisella. Ulkopuolisen toimijan sijaan muutos voi lähteä myös osapuolten keskinäisriippuvuudessa tapahtuvista muutoksista, jotka johtavat joko eristäytymiseen tai integraatioon.⁸⁷ Deutschin mukaan epävakain yhdistelmä olisi osapuolten korkea keskinäisriippuvuuden aste yhdistettynä täysin vastakkaisiin intresseihin.⁸⁸

Aion käyttää työssäni edellä mainittujen toimija-, agenda- ja sääntömuutosten lisäksi kahta itse määrittelemääni konfliktin transformaation ennakkoehtoa, jotka ovat ominaisia juuri tälle konfliktille. Ensimmäinen niistä on talouden muuttuminen. Mary Kaldor on käsitellyt työssään uusien ja vanhojen sotien eroja, joita lähestyn tarkemmin seuraavassa kappaleessa. Hyväksyn Afganistanin sodan uudeksi sodaksi,

---

⁸⁴ Emt., 143.

⁸⁵ Väyrynen 1991, 5.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Emt., 5-6.

⁸⁸ Deutsch 1978, 194.

ja otan transformaation yhdeksi ennakkoehdoksi Kaldorin määrittelemän taloudellisen muutoksen. Uusissa sodissa sodankäynnin rahoittaminen ei toimi keskushallinnon kautta, sillä voi olla, etteivät osapuolet edusta keskushallintoa. Afganistanin konfliktissa Taleban on ei-valtiollinen konfliktiosapuoli. Kaldorin mukaan ei-valtiollisten osapuolten rahoitus tulee usein joko kokonaan ulkopuolelta, tai laittomasti. Laittomia rahanlähteitä ovat esimerkiksi suojelurahan kerääminen, varkaudet ja panttivangeista pyydetyt lunnaat, huumekauppa, hyödykkeiden salakuljetus tai rahanpesu.⁸⁹

Afganistanin tapauksessa kyse on erityisesti huumeista, sekä huumausaineiden valmistus unikonkasvatuksesta lopputuotteen valmistamiseen, huumekauppa ja huumeiden salakuljetus. Justin Mankin argumentoi talebanien sotatalouden perustuvan huumausaineisiin ja huomauttaa samalla, että oopiuminvalmistuksen määrä maakunnittain heijastuu maakuntien turvallisuustilanteeseen. Afganistanissa eteläiset maakunnat, joissa kasvatetaan enemmän unikkaa kuin pohjoisessa, ovat vastaavasti pohjoista turvattomampia.⁹⁰ Huumetalouden muuttaminen olisi siis sekä toimija- että agendamuutosta, sillä ilman huumekaupasta saatavia resursseja konfliktin sisäinen tasapaino ei pysyisi samana. Mankin kuitenkin kirjoittaa huumekaupan lopettamisen johtavan vain osittaiseen transformaatioon, joten talouden muutos yksin ei riitä.⁹¹

Toinen tälle konfliktille ominainen transformaation ennakkoehto on tasa-arvo, jota kutsun myös sanalla *gender*-politiikka. Tasa-arvo on transformaation ennakkoehto siksi, että se oli julkisesti voimakas peruste Afganistanin sodan aloittamiselle vuonna 2001 ja sillä osittain etsittiin moraalista oikeutusta sotilaallisen konfliktin aloittamiselle.⁹² Tasa-arvon käyttäminen perusteena synnytti kiivasta väittelyä, jossa kuvailtiin feminismiä jopa imperialismin uudeksi muodoksi.⁹³ Käytän tasa-arvoa transformaation ennakkoehtona siksi, että se on mielestäni niin sanotti deal breaker – kysymys molemmille osapuolille. Kumpikaan osapuoli ei voi antaa naisten oikeuksien kysymyksessä periksi, Yhdysvallat ja ISAF siksi, että talebanien harjoittamat

---

⁸⁹ Kaldor 1999, 102–107.

⁹⁰ Mankin 2009, 197–199.

⁹¹ Emt., 199.

⁹² Kandiyoti 2007, 169–170.

⁹³ Vilner 2002.

käytännöt olivat YK:n ihmisoikeuksien sopimusten vastaisia⁹⁴ ja talebanit omista uskonnollisista ja kulttuurisista syistään. Koska Yhdysvallat on erikseen nostanut gender-kysymykset sodankäynnin perusteeksi, tulee sen olla myös transformaation ennakkoehto.

Kolmas transformaation ennakkoehto teoriani ulkopuolelta olisi hallinnon muuttuminen, tai oikeammin hallinnon vakauttaminen. Richard J. Ponzio argumentoi, että vakaan hallinnon onnistunut luominen konfliktin aikana tai sen jälkeen helpottaa huomattavasti konfliktin alkuperäisten rakenteellisten syiden muuttamista. Hyvä hallinto auttaa siis rakenteellisen väkivallan poistamisessa.⁹⁵ Afganistanin kaltaisen nuoren valtion (tai valtion, jossa on nuori hallinto) tapauksessa vakauden ja muiden hyvän hallinnon tunnusmerkkien, kuten vähäisen korruption ja tasa-arvon, tutkiminen on erittäin haastavaa. Haluaisin ottaa hallinnon mukaan tutkimukseeni, mutta koska esimerkiksi Afganistanin vaaleista ei ole empiiristä näyttöä tarpeeksi, en koe, että hallinnon tutkimisen mukaan ottaminen olisi hyödyllistä. Asia olisi tietenkin toinen, mikäli tarvittava empiria olisi saatavilla.

Erityisen harmillisen hallinnon poisjättämisestä tekee Yhdysvaltojen alkuperäinen sota-agenda. Eräs heidän tavoitteistaan oli kaataa juuri Talebanin muodostama hallitus, missä he onnistuivatkin loppuvuodesta 2001. Uuden hallinnon perustamisen onnistumisen arviointi olisi tärkeää transformaation onnistumisen tutkimisen kannalta. Samalla erittäin laaja kysymys, jossa riittäisi tutkittavaa toisen pro gradun verran.

3.4. Afganistanin konfliktin määrittely

Afganistanin konfliktissa kyse on kolmannen osapuolen aloittamasta transformaatiokehityksestä: afganistanilaiset eivät itse aloittaneet transformaatiota ruohonjuuritasolta *bottom up* -kehityksenä, mutta sitä ei aloittanut myöskään Taleban hallintokautensa aikana. Konflikti on ehdottomasti toimijakonflikti, sillä Afganistanissa on suoraa väkivaltaa toimijoiden välillä.⁹⁶ Kyseessä voidaan kuitenkin hyvällä syyllä olettaa olevan myös rakenteellinen konflikti, sillä Talebanin

⁹⁴ YK yleiskokouksen resoluutio A/res/55/199.

⁹⁵ Ponzio 2007, 257.

⁹⁶ Esimerkiksi www.icasualties.org, joka kirjaa kaikki Afganistanissa kaatuneet ISAF:n ja Yhdysvaltojen sotilaat.

harjoittaman rakenteellisen väkivallan poistaminen esimerkiksi naisia kohtaan oli yksi vuoden 2001 intervention ja transformaatioyrityksen syistä.⁹⁷

Koska ulkopuolinen interventio koskee koko afganistanilaista yhteiskuntaa hallinnon uudelleenjärjestämisestä valtion taloudellisten perusteiden uudistamiseen, on syytä olettaa, että kyseessä on Väyrysen tarkoittama harvinaisin transformaation muoto, kokonaisvaltainen rakenteellinen muutos. Muutokseen liittyy ulkopuolelta tapahtuva vallan uusjako, jonka pitäisi johtaa muiden rakenteiden muuttumiseen ja parhaassa tapauksessa negatiivisen rauhan kautta positiiviseen rauhaan. Talebanin hallintokauden lopettaminen ja uuden hallinnon rakentaminen oli vallan uusjakoa mitä suurimmassa määrin. Ymmärrän Afganistanin konfliktin siis sekä toimija- että rakenteellisena konfliktina, johon yritetään saada ratkaisua kokonaisvaltaisen transformaation kautta. Näin olettaessani hyväksyn Galtungin ajatukset rakenteellisesta väkivallasta ja positiivisesta rauhasta. Konfliktilla voi olla myös positiivinen funktio yhteiskunnassa, mutta sitä on vaikeaa nähdä Afganistanin tapauksessa, ellei pidä mitä tahansa muutosta parempana kuin sitä edeltävää tilaa.

Mary Kaldor on kirjoittanut uusista ja vanhoista sodista ja pyrkinyt määrittelemään uudelleen sodan käsitteen ja sisällön. Hänen mukaansa 1990-luvulla syntyneet sodat eivät enää ole suurimmaksi osaksi valtio vastaan valtio –sotia, vaan uudenlaisia konflikteja, joissa ei välttämättä ole lainkaan valtiollista osapuolta. Sodan merkitys on hämärtynyt, sillä sota on perinteisesti ollut joko valtion tai organisoidun poliittisen toimijan harjoittamaa väkivaltaa toista samanlaista kohtaan. Uusissa sodissa osapuolet eivät välttämättä ole järjestäytyneitä, eikä väkivalta aseellista taistelua toista osapuolta vastaan. Konfliktiosapuolia saattaa olla esimerkiksi tietyn ryhmän järjestäytyneet rikollisuus siviileitä kohtaan, laajamittaisia ihmisoikeusrikkomuksia tai useiden erillisten ryhmien taistelua hallitusta vastaan.⁹⁸

Uudet sodat eroavat vanhoista erityisesti tavoitteidensa, sodankäyntimenetelmiensä ja sotataloutensa puolesta. Kaldorin mukaan uusien sotien tavoitteet ovat tietyn identiteetin vahvistamiseen pyrkiviä (kansallisen, klaani, uskonnollisen tai kielellisen), eivät territoriaalisen hallinnan laajentamista tai ideologian levittämistä,

---

⁹⁷ Kandiyoti 2007, 169-170.

⁹⁸ Kaldor 1999, 2.

kuten kylmän sodan aikana. Vanhoissa sodissa sodankäynnin tarkoitus oli vallata lisää aluetta sodankäyntimenetelmillä ja käydä taisteluita. Uusissa sodissa sodankäyntimenetelmät perustuvat sissisodankäyntiin tai alueen väestön poliittiseen hallintaan, perinteisiä taisteluita vältetään. Uusien sotien sotatalous puolestaan eroaa täysin vanhojen sotien sotataloudesta, joka on keskitettyä ja valtiojohtoista. Uusissa sodissa rahoitus saadaan joko ulkopuolelta tai se perustuu laittomiin toimintoihin, kuten mustan pörssin kauppaan, hyödykkeiden salakuljetukseen tai huumekauppaan.⁹⁹

Kaldorin mielestä uudet sodat pitää ymmärtää globalisaatiokontekstissa, missä sodan taustalla on monimutkaisia taloudellisia ja poliittisia riippuvuussuhteita. Uudet sodat syntyvät kun valtion alueellinen suvereniteetti on heikentynyt ja uusia, mahdollisesti puolisolitaallisia, joukkoja pääsee syntymään. Globalisaatio näkyy uusissa sodissa toimijoiden ja kansainvälisten osallistujien (esimerkiksi ei-valtiollisten toimijoiden NGO), määrän lisääntymisellä.¹⁰⁰

Kaldorin teoria ansaitsee mielestäni paikkansa Afganistanin konfliktin yhteydessä, sillä kyse on tosiaan uudentlaisesta sodasta. Kumpikaan osapuoli ei ole valtiollinen, vaikka Yhdysvallat onkin profiloitunut toiseksi osapuoleksi. ISAF puolestaan on monen valtion yhteenliittymä, allianssi. Sodankäynti on Afganistanissa ollut Kaldorin kuvailemaa sissisodankäyntiä talebanien puolelta ja talebanien -ja samalla melkein koko Afganistanin-talous perustuu huumekauppaan ja unikonkasvatukseen. Neil Cooper arvioi Afganistanin sotataloutta käsittelevässä tutkimuksessaan, että 80 % Afganistanin taloudesta koostuu huumekaupasta tai huumeiden tuotannosta ja 30–50 % väestöstä on jollakin tavalla osana huumeteollisuutta jossakin tuotannon vaiheessa. Cooper on myös arvioinut, että unikkopelloilta saatava tuotto on viisinkertainen seuraavaksi parhaaseen viljelyskasviin, joka on paikasta riippuen yleensä vehnä tai sipuli.¹⁰¹ Afganistanin huumeteollisuudella on myös maailmanlaajuinen merkitys, tästä esimerkkinä vuosi 2007, jolloin Afganistan tuotti 93 % koko maailman opiaateista.¹⁰² Lisäksi talebaneilla on sodassa uskonnollinen tavoite, joka liittyy olennaisesti tasa-arvon käsitteeseen. Tasa-arvon luominen Afganistaniin ja erityisesti

---

⁹⁹ Kaldor 1999, 6-9.

¹⁰⁰ Emt., 3-4.

¹⁰¹ Cooper 2002, 941.

¹⁰² Goodhand 2008, 405–409.

naisten aseman parantaminen oli yksi Yhdysvaltojen peruste konfliktin aloittamiselle.¹⁰³

Koska Kaldorin määritelmä sopii Afganistanin konfliktiin, ymmärrän Afganistanin sodan uudenaikaisena sotana. Tämän määritelmän omaksuminen näkyy erityisesti havaintomatriisissani, johon olen hyväksynyt vanhoja sotia koskevien transformaation ennakkoehtojen lisäksi kaksi juuri tätä konfliktia varten itse kehittämäni transformaation ennakkoehtoa: tasa-arvon ja talouden. Kolmas mahdollinen ennakkoehto olisi hallinto, jota en kuitenkaan aineiston puuttumisen vuoksi voi tutkia. Talous ja tasa-arvo sopivat tietysti myös Kaldorin määritelmiin uusista sodista.

Richard Haass on painottanut työssään vaatimattomuuden ja varovaisuuden merkitystä transformaatiota tehdessä erityisesti, jos transformaatio lähtee kolmannesta osapuolesta. Kolmannen osapuolen toimintakyvyllä on rajat, ja niiden ylittäminen saattaa kääntää transformaation negatiiviseksi, konfliktin eskalaatioksi. Eskalaation hän määrittelee esimerkiksi konfliktiin osallistuvien sotilaallisten joukkojen määrän tai transformaatioon käytettyjen resurssien kasvuna. Liiallinen ulkopuolinen paine voidaan ymmärtää ”kiusaamisena”.¹⁰⁴

Haass huomauttaa myös, että paineen ja esimerkiksi sanktioiden asettaminen on käytännössä vaikeaa, sillä sanktioista tai interventioista ei usein ole koko kansainvälisen yhteisön kattavaa konsensusta. Yhdysvaltojen tapauksessa hän näkee kolmannen osapuolen roolin vielä vaikeampana, sillä Yhdysvalloilla on perinteisesti riittänyt intressejä ympäri maailman, eikä se näin ollen Haassin mielestä pysty yksin keskittymään riittävästi transformaatioon kolmantena osapuolena yhdessä paikassa kerrallaan.¹⁰⁵ Haass on kirjoittanut teoksensa kylmän sodan aikana, mutta pidän hänen huomiotaan erittäin validina myös Afganistanin tapauksessa 200-luvulla. Yhdysvallat on samaan aikaan läsnä sotilaallisesti myös Irakissa, missä Yhdysvaltojen miestappiot ovat nelinkertaiset Afganistaniin verrattuna.¹⁰⁶

---

¹⁰³ Kandiyoti 2007, 170.

¹⁰⁴ Haass 1990, 143. Haass käyttää sanaa bullying, joka viittaa koulukiusaamisen kaltaiseen tilanteeseen, jossa selvästi vahvempi painostaa heikompa. J.R.

¹⁰⁵ Emt., 143–144.

¹⁰⁶ icasualities.org 17.6.2010.

Lähtökohtani on, että Afganistanin konfliktin rakenteita ei ole pystytty muuttamaan tarpeeksi, sillä Afganistanissa on edelleen suoraa väkivaltaa osapuolten välillä. Negatiivisen rauhan puuttuessa positiivinen rauha ei ole mahdollinen. Vaikka hyväksyn Haassin argumentoinnin ulkopuolisesta paineesta validina, en aio ottaa kantaa konfliktin ulkopuolisen transformaation oikeutukseen. Yhdysvaltoja on kritisoitu Afganistan-strategian tiimoilta vuodesta 2001 asti¹⁰⁷, mutta moraalinen tai oikean ja väärän tutkiminen ei ole tarkoitukseni. Kaikki Afganistanissa tapahtunut on tässä tapaustutkimuksessa historiallinen tosiasia, ja aion tarkastella transformaatiota puhtaasti tekniseltä kannalta konfliktiteorioiden näkökulmasta. Suuntaan koko huomioni aineistoni kautta siihen, ovatko Deutschin, Dahrendorfin, Väyrysen ja Haassin konfliktin transformaation ennakkoehdot täyttyneet Afganistanissa. Täydennän matriisia vielä Yhdysvaltojen itse asettamilla ennakkoehdoilla, joita olen tutkinut Kaldorin asettamassa viitekehysessä. Oletusarvoisesti mikäli kaikki ennakkoehdot ovat toteutuneet samaan aikaan, olisi konfliktin pitänyt muuttua huomattavasti.

4. HAVAINATOMATRIISIN MUODOSTAMINEN

4.1. Laadullinen tutkimus ja tapaustutkimuksen tekeminen

Pertti Alasuutari kirjoittaa laadullisen analyysin kirjassaan tutkimuksen koostuvan kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta.¹⁰⁸ En voisi olla onnellisempi Alasuutarin määritelmästä, sillä juuri siitä tässä tapaustutkimuksessa on kyse. Tutkimusaineistoni koostuu erilaisista dokumenteista. Osa on tekstuaalista aineistoa, kuten puheita, ja osa numeerista aineistoa, kuten tilastoja. Tarkoitukseni on aineistoa tutkimalla tehdä niistä havaintoja, pelkistää havainnot ja lopulta toivottavasti ”ratkaista arvoitus” eli ymmärtää miksi Afganistanin konfliktia ei ole saatu transformoitua. Esittelen aineistoni ja tutkimusprosessini tarkemmin luvussa viisi.

Robert Yin esittelee tapaustutkimusta käsittelevässä oppaassaan viisi syytä tapaustutkimuksen tekoon. Vaikka päätin aiheeni kauan ennen Yinin kirjan lukemista,

---

¹⁰⁷ CNN.com, 6.11.2001.

¹⁰⁸ Alasuutari 1999, 39.

myönnän, että hänen määritelmänsä osuvat tähänkin työhön hyvin. Kyseessä on Yinin määrittelemä yhden tapaustutkimuksen tutkimus (ei siis kahden tapaustutkimuksen vertailu tms.), joka nojaa voimakkaasti teoreettiseen viitekehykseen, joka taas asettaa tapaustutkimukselle ennakkoehtoja.¹⁰⁹ Teoreettinen viitekehyseni on juuri tällainen, se määrittelee transformaation ja asettaa sen onnistumiselle ehtoja, joiden täytyessä lopputuloksen tulisi olla toivottu. Tavallaan kyseessä on siis koe -täyttääkö Afganistanin kriisi transformaation ennakkoehdot. Tapaustutkimukseni istuu myös Yinin määritelmään ”pitkittäistutkimuksesta”. Yin ei viittaa maantieteellisiin mittoihin, vaan englanninkielinen termi *longitudinal* tarkoittaa pidempää ajanjaksoa, jolloin tutkitaan samoja asioita useana eri ajankohtana.¹¹⁰ Juuri siitä tässä tapaustutkimuksessa on kyse: teen aineiston pohjalta havaintoja kolmen eri tutkimusvuoden kohdalla vuosien 2001–2009 välillä.

Havaintojen pelkistämiseksi olen tehnyt tätä työtä varten havaintomatriisin, johon kokoan aineiston eri osista havainnoimani asiat. Havaintomatriisin on tarkoitus osoittaa mitkä konfliktin transformaation ehdot ovat täyttyneet ja mitkä eivät. Olen erittäin kiinnostunut ennakkoehtojen täyttymisen eroista havaintomatriisissa, sillä radikaalit erot antaisivat potentiaalisesti suuntaviivoja siitä koska konflikti olisi ollut muutettavissa: heti alussa vuonna 2002, keskivaiheilla 2005 vai Yhdysvaltojen uuden hallinnon perittyä konfliktin edeltävältä hallinnolta vuonna 2009.

Havaintomatriisissani on kaksi saraketta, vaaka- ja pystysarake. Ylhäällä vaakasarakkeessa ovat kolme tutkimusvuottani ja vasemman reunan pystysarakkeessa nimettyinä ne konfliktin transformaation ennakkoehdot, joita tutkin jokaisen vuoden kohdalta. Mikäli etsimäni asia löytyy kyseisen vuoden aineistosta, merkitse löydöksen oikean vuoden kohdalle rastilla **x**. Jos löydös on erittäin vahva (määrittelen erikseen joka kohdassa, mitä mahdollinen vahvuus merkitsee), merkitse löydöksen kahdella rastilla **xx**. Mahdolliset epävarmat löydökset merkitse kursivoidulla haamurastilla *x*. Mikäli kyseiseltä vuodelta ei syystä tai toisesta löydy tietoja, esimerkiksi tilastojen puutteellisuuden vuoksi, käytän merkintää **n/a**.

---

¹⁰⁹ Yin 2009, 47.

¹¹⁰ Emt., 49.

Alasuutari määrittelee arvoituksen ratkaisemisen laadullisen tutkimuksen ytimeksi. Ratkaisuun pitäisi pyrkiä tekemällä merkitystulkintoja aineistosta. Vaikka laadullisen tutkimuksen aineisto on usein tekstuaalista ja kvalitatiivista, voi mukana olla kvantitatiivisia elementtejä. Kaikki havainnot ovat johtolankoja, jotka vievät lopullisen ratkaisun äärelle.¹¹¹

4.2. Havaintomatriisi

Havaintomatriisille ei ole selkeää vakiintunutta muotoa, joten oma havaintomatriisini on tätä työtä varten tehty synteesi: (taulukko 1.)

Afganistan	2002	2005	2009
<hr/>			
1. Toimijat			
1.1. yhtenäisyys			
1.2. tunnustaminen			
1.3. kuva toisesta			
1.4. sama yhteisö			
<hr/>			
2. Agenda			
2.1. intressit			
2.2. talous			
2.3. gender			
<hr/>			
3. Normit			
3.1. Samat säännöt			
<hr/>			

Taulukko 1. Havaintomatriisin perusmuoto.

4.2.1. Havaintomatriisin ensimmäisen pystysarakkeen sisältö

Havaintomatriisin pystysarakkeessa ovat ne asiat, jotka olen teoriaosuudessa määritellyt konfliktin transformaation ennakkoehdoiksi. Kohta 1 keskittyy toimijamuutokseen ja sen kautta tehtävään transformaatioon. Toimijamuutoksessa tärkeää oli toimijoiden sisäinen yhtenäisyys, johtajuus ja kuva toisesta osapuolesta. Lähestyn toimija-aineistoani seuraavien asioiden kautta:

---

¹¹¹ Alasuutari 1999, 53.

1.1. Yhtenäisyys: Ovatko toimijat sisäisesti yhtenäisiä? Onko toimijoilla selkeä johtaja?

Toimijoiden sisäinen yhtenäisyys perustuu erityisesti Deutschin ja Dahrendorfin ajatuksiin konfliktiosapuolten sisäisestä yhtenäisyydestä. Tarkastelen määrittelemiä konfliktiosapuolten johtajuutta, eli sitä, onko ryhmällä yksi vai useampi johtaja ja kuka näyttää käyttävän valtaa. Tarkastelun kohteena on myös se, rankaisevatko osapuolet omia jäseniään väärinkäytöksistä. Jälkimmäinen kohta liittyy olennaisesti myös kohtaan 3.1., jossa pohdin konfliktin sääntöjä.

1.2. Tunnustaminen: Tunnustavatko osapuolet toisensa konfliktin osapuoliksi?

Tässä Dahrendorfin ajatuksiin perustuvassa kohdassa tutkin kenelle osapuolet puhuvat julkisesti ja tunnustavatko he olevansa itse konfliktissa ja jos, kenen kanssa. Galtungin mukaan ainoastaan tietoinen toimija kykenee transformaatioon, joten kohta on erittäin tärkeä koko konfliktin transformaation kannalta.

1.3. Kuva toisesta: Millainen kuva toimijoilla on toisesta osapuolesta?

Deutschin mukaan yhteistyö lisää yhteistyötä ja kilpailu kilpailua, mutta molemmissa on erityisen tärkeää se, millaisena konfliktiosapuolet näkevät toisensa. Tarkastelen tässä osapuolten lausuntoja toisistaan ja etsin merkkejä siitä, millaisina he pitävät konfliktin toista osapuolta. Kohdat 1.2. ja 1.3. olisi voinut myös yhdistää, mutta pidän kohtaa 1.2. erittäin tärkeänä. Selkeän tutkimustuloksen varmistamiseksi päätin pitää kohdat erillään.

1.4. Ovatko osapuolet samasta yhteisöstä tai yhteiskunnasta?

Dahrendorfin mukaan konflikti on helpompi muuttaa, jos osapuolet ovat saman yhteiskunnan tai yhteisön jäseniä. Tämä ei kuitenkaan ole tärkein konfliktin transformaation ennakkoehto, ainoastaan helpottaa muutosta.

4.2.2. Havaintomatriisin toisen pystysarakkeen sisältö

Pystysarakkeen kohta 2 keskittyy agendamuutoksen tarkkailuun. Agendamuutoksessa huomioitavia asioita olivat erityisesti intressien erot ja yhtäläisyydet, sekä lopputuloksen hyväksyminen. Kohdat 2.3–2.5. ovat synteesejä Mary Kaldorin uusien sotien määritelmän ja Yhdysvaltojen sodan aloittamisen perusteluiden välillä. Olen esitellyt niiden teoreettisen taustan teoriakappaleessa.

2.1 Intressit: Kohtaavatko osapuolten intressit? Hyväksyvätkö osapuolet minkä tahansa lopputuloksen?

Haassin mukaan on tärkeää, mitkä osapuolten intressit kohtaavat ja missä määrin. Tarkastelen tässä osapuolten intressien yhtäläisyyksiä ja eroja. Kohta on transformaation kannalta erittäin tärkeä, sillä agendamuutoksessa pyritään toisinaan korostamaan yhtäläisyyksiä ja häivyttämään eroja. Korostaminen hankaloituu jos yhtäläisyyksiä ei ole. Olen yhdistänyt samaan kohtaan Dahrendorfin ennakkoehdon konfliktin lopputuloksen hyväksymisestä. Tarkastelen hyväksyvätkö osapuolet minkä tahansa lopputuloksen, tai mitään muuta kuin omien intressiensä täydellisen täyttymisen.

2.2. Talous: Onko Afganistanin talousrakenne muuttunut?

Talous-kohta perustuu Dahrendorfin instituutioajatteluun ja Kaldorin uusien konfliktien sotatalouden muodostumiseen. Tutkin miten Afganistanin talousrakenne on muuttunut konfliktin aikana ja keskityn erityisesti kolmeen asiaan: huumekaupan määrän muutokseen, bruttokansantuotteen muutokseen ja inhimillisen kehityksen indeksiin (HDI) muutokseen. Yritän muodostaa näistä kolmesta synteessin, joka kuvastaisi Afganistanin talouden todellista muutosta. Esittelen synteeseini aineistokappaleessa.

2.3. Gender: Onko gender-tilanne muuttunut?

Gender-kohdassa pyrin tutkimaan miten tasa-arvo (tarkoitan tällä sukupuoltenvälistä tasa-arvoa) on muuttunut konfliktin aikana. Gender-ennakkoehto perustuu Dahrendorfin instituutioajatteluun ja Yhdysvaltojen sodankäynnin oikeutuksen perusteisiin. Olen päättänyt käyttämään tasa-arvon mittareina naisten osuutta hallinnossa ja naisten prosenttiosuutta eri kouluasteilla.

Kohta 3 perustuu Väyrysen ajatukseen normimuutoksesta, jossa konfliktin sääntöjä muuttamalla saadaan aikaan eskaloituva transformaatiovaikutus agendaan ja toimijoihin.

3.1. Noudatetaanko konfliktissa Geneven sopimuksia tai ovatko konfliktin osapuolet määritelleet konfliktille säännöt?

Tarkastelen, noudatetaanko konfliktissa Geneven sopimuksia, tai onko konfliktissa käytössä muut yhteiset säännöt. Kohta on yhteydessä kohtaan 1.1. jossa tarkastelen ryhmien sisäistä väärinkäytöksistä rankaisua.

5. AINEISTO

5.1. Tutkimusprosessin eteneminen

Etenin tutkimusprosessissa vaiheittain. Ensimmäinen vaihe oli saada teoreettinen viitekehys määritellyksi, jotta voisin koota konfliktin transformaation ehdoista havaintomatriisin. Matriisin sisällönmäärittelyn jälkeen aloin kerätä aineistoa. Kerääminen vei enemmän aikaa, kuin olin kuvitellut ja lopullinen aineisto on kohtalaisen monipuolinen. Minulla oli tutkimuksen alussa hienoja ideoita siitä, kuinka olisin voinut tutkia eri asioita, mutta ne ajatukset kaatuivat tietojen puuttumiseen. Afganistan on ollut erilaisten konfliktien kourissa laskutavasta riippuen 20–30 vuotta, eikä kaikkea tietoa ole pystytty keräämään varsinkaan nykyisen konfliktin alkamisen jälkeen. Jouduin tekemään itseni kanssa kompromisseja, sillä en pystynyt tutkimaan kaikkea haluamaani, vaan yritän tehdä parhaani sillisalaattini kanssa. Ainoa yhdistävä tekijä lopullisen aineistoni eri osien välillä on Afganistan, mutta se lienee normaalia tapaustutkimusta tehdessä.

Aloitin aineiston keräämisen itselleni helpoimmasta päästä, eli numeerisen aineisto keräämisestä ja käsittelystä. Molemmissa meni hetki, mutta analyysin tekeminen oli yksinkertaisempaa kuin tekstuaalisen aineiston analysointi. En malttanut ensin kerätä koko aineistoa ja sitten analysoida kaikkea kerralla, vaan tein kumpaakin samaan

aikaan. Järjestely oli mainio, sillä pelkkä kerääminen ja satojen linkkien seuraaminen sekä raporttien ja lausuntojen lukeminen oli välillä puuduttavaa.

Käsittelin tekstuaalisen aineiston aina kerralla ja vuosi vuodelta. Luin toimija-aineiston puheet ja muut aineistoon kuuluvat tekstit useampaan kertaan eri päivinä. Kun olin lukenut tekstit kolmisen kertaa läpi, etsin niistä kohta kohdalta kaikki tiedot, joita tarvitsin matriisia varten. Tein etsimisen useampaan kertaan varmistaakseni, etten ole jättänyt epähuomiossa pois mitään tärkeää.

Kun kaikki saman vuoden tekstuaaliset aineistot oli luettu ja tärkeimmät kohdat etsitty, aloitin kirjoitustyön. Kirjoitin löydökseni auki ja merkitsin havaintoni matriisiin. Käytän kohtalaisen paljon sitaatteja kyseisistä lähteistä, lähinnä selkeyden vuoksi. Haluan, että lukija saa itse mahdollisuuden tarkistaa löydökseni lukematta koko puhetta.

Numeerisen aineiston analyysissä kyse oli enemmän lukujen tulkitsemisesta, mikä oli helpompaa kuin sanojen merkitysten miettiminen. Esimerkiksi bruttokansantuotteen nousu tarkoitti useampaa kuin yhtä rastia, joten analyysi oli helppo tehdä. Yritin avata havaintomatriisiin tekemäni merkinnät mahdollisimman huolellisesti ja liitin työhön mukaan taulukoita, joista lukija voi itse tarkistaa merkintäni. Numeerisen aineiston kanssa puuhailu oli yllättävän hauskaa, vaikka jouduin välillä itse muokkaamaan aineistoa, esimerkiksi tekemään itse taulukoita YK:n tilastotietojen perusteella.

Valitsin normiaineistoni taustaksi Geneven sopimukset, joissa keskityin erityisesti kolmanteen ja neljänteen sopimukseen niiden sisällön vuoksi. Geneven sopimukset ovat laaja kokonaisuus sodan oikeussäännöistä, joiden pitäisi säännellä aseellisia konflikteja. Sekä Afganistan että Yhdysvallat ovat allekirjoittaneet ja ratifioineet kyseiset sopimukset, ja sopimukset kattavat myös ei-valtiolliset ryhmät kuten Talebanin. Kaikkia Afganistanin sodassa tapahtuneita sotarikoksia ei voi käsitellä tässä tutkimuksessa, joten keskityin median ja ihmisoikeusjärjestöjen eniten käsittelemään aiheeseen: siviilien asemaan, kohteluun ja suojeluun.

Sääntötransformaatio-osuutta tehdessä luin ensin Geneven sopimukset, sekä muutaman niitä avaavan tieteellisen artikkelin. Saatuaani yleiskuvan vertasin

keräämäni normiaineistoa Geneven sopimukseen ja merkitsin tulokset havaintomatriisiin. Valitettavasti tuloksen saaminen sääntötransformaatioissa ei ollut erityisen vaikeaa sotarikosten laajuuden ja määrän vuoksi.

Hetkittäin mietin, olisiko ollut järkevämpää valita aihe, jota olisi voinut tarkastella yhden tekstuaalisen aineiston perusteella, esimerkiksi raportin. Olen kuitenkin salaa ylpeä juuri tästä aiheesta ja aineistosta, sillä se kattaa yllättävän paljon asioita afganistanilaisesta yhteiskunnasta ja täyttäneen siis tapaustutkimuksen perusajatuksen: yhden hyvin rajatun aiheen tuntemisen mahdollisimman hyvin. Esittelen aineistoni tarkemmin seuraavassa alaluvussa ja siirryn sen jälkeen aineiston analyysiin. Valmiin havaintomatriisin esittely, analysointi ja sen pohjalta tekemäni johtopäätökset ovat kokonaisuudessaan luvussa seitsemän.

5.2. Aineiston esittely

Olen koonnut tapaustutkimustani varten useasta eri palasta koostuvan aineiston. Päädyin tähän käytännön syistä, sillä kaikkia transformaation ennakkoehtoja ei ole mahdollista tarkkailla yhdestä palasta aineistoa. Monesta osasta koostuva aineisto lienee normaalia tapaustutkimusta tehtäessä, ainakin Robert Yin ja John Gerring suosittelevat useamman lähteen käyttämistä.¹¹² Tässä luvussa esittelen ensin aineistoni ja yritän pohtia sen luotettavuutta. Seuraavaksi kerron tutkimusprosessini etenemisestä ja siitä, miten olen tutkimusta tehnyt. Tässä luvussa esitellyn aineiston analyysi on luvussa kuusi ja täytetyn havaintomatriisin tulkitseminen ja tulosten raportointi luvussa seitsemän.

Toimija-aineisto koostuu kahdesta osasta: Yhdysvalloista ja Talebaneista. Yhdysvaltojen tapauksessa toimija-aineisto on George W. Bushin ja Barack Obaman puheita. Vuosien 2002 ja 2005 puheet ovat presidentti George W. Bushin toimikausilta, vuoden 2009 puheet Barack Obaman ensimmäiseltä presidenttivuodelta. Olen valinnut mukaan kaksi puhetta vuodelta 2002: tammikuussa pidetyn perinteisen *State of the Union* –puheen, jossa presidentti kertoo, miten maa makaa ja 9/11 vuosipäivän muistopuheen syyskuulta 2002. Toivon näiden kahden

---

¹¹² Yin 2009, 115 ja Gerring 2007, 69.

puheen muodostavan kuvan siitä, millaisessa roolissa Afganistanin operaatio oli ja ketä Yhdysvallat pitää konfliktin toisena osapuolena.

Vuodelta 2005 valitsin kolme puhetta. Ensimmäinen niistä on maaliskuussa pidetty puhe sotilasakatemiasta valmistuville kadeteille. Valitsin puheen sen sisällön vuoksi (en esimerkiksi tietyn päivämäärän, kuten vuoden 2002 toinen puhe). Puhe on suunnattu upseereiksi tähtääville opiskelijoille, joista osa on lähdössä Afganistaniin. Puheessaan George W. Bush käsittelee koko Lähi-idän tilannetta Libanonin vaaleista Afganistanin operaatioon. Toinen puhe on kesäkuulta 2005 ja sen aiheena on ”*War Update*”, ”sodan päivittäminen”. Presidentti käy läpi Yhdysvaltojen sotien tilanteet, joten puhe on erittäin relevantti tässä tutkimuksessa. Kolmas puhe on heinäkuulta 2005 ja se on pidetty FBI:n akatemiassa. Puheen otsikko on ”*Progress Report in the War on Terror*”, joten puhe on jatkoa edelliselle sotapäivitykselle. Uskon, että näiden kolmen puheen avulla saan hyvän käsityksen siitä, millaisena Afganistanin konflikti nähtiin vuonna 2005.

Presidentti Obaman puheet vuodelta 2009 oli helpompi valita kuin presidentti George W. Bushin puheet. Siinä missä Bush keskittyy puheissaan useaan asiaan ja peräti koko Lähi-idän tilanteeseen, pysyy Obama yhdessä asiassa kerrallaan. Valitsin vuodelta 2009 kolme puhetta, jotka käsittelevät kaikki Afganistanin konfliktia ja Yhdysvaltojen roolia siellä. Ensimmäinen niistä on maaliskuulta 2009 ja se on ensimmäinen Obaman Afganistan-aiheinen puhe: ”*Remarks by the President on a New Strategy for Afghanistan and Pakistan*” (presidentin huomioita uudesta Afganistania ja Pakistania koskevasta strategiasta). Toinen puhe on pidetty presidentti Obaman tavattua sekä Afganistanin että Pakistanin johtajat toukokuussa 2009 ja sen otsikko on ”*Remarks by the President after the trilateral meeting with President Karzai of Afghanistan and President Zardari of Pakistan*” (Presidentin huomioita kolmenvälisen tapaamisen jälkeen presidentti Karzain ja presidentti Zardarin kanssa).

Kolmas ja viimeinen Obaman puhe lienee hänen puheistaan tärkein tätä tutkimusta silmälläpitäen. Se on joulukuulta 2009, ja pidetty Afganistanin presidentinvaalien tuloksen selvittyä. Puheessaan ”*Remarks by the President in Address to the Nation on the Way Forward in Afghanistan and Pakistan*” Obama kertoo Yhdysvaltojen uudesta taktiikasta Afganistanissa ja Pakistanissa ja ilmoittaa samalla joukkojen lisäämisestä.

Olin syksyllä 2009 Washington DC:ssä, missä tätä puhetta odotettiin kuumeisesti kaksi kuukautta ennen sen pitämistä.

Talebaneja käsittelevän toimija-aineiston etsiminen oli tämän tapaustutkimuksen haastavin osuus. Talebanilla oli ennen vuotta 2001 omat viralliset tiedostuskanavansa, olivathan he Afganistanin virallinen johto. Yhdysvaltalaiset kuitenkin sulkiivat muun muassa Talebanin käyttämän internetsivun syksyllä 2001. Sen jälkeen annetut lausunnot ja haastattelut on annettu joko suoraan tiedotusvälineille tai käytetty useita eri internetsivuja, joista osa on myöhemmin suljettu. International Crisis Groupin selvityksen mukaan Taleban käyttää *Voice of Jihad* -sivustoaan levittääkseen viestiään kansainväliseen yhteisöön. Paikallisesti käytetään kasettinauhuja, yöllä levitettäviä lentolehtisiä ja ns. puskaradiota, eli kerrotaan Talebanin agendasta ihmisille kasvotusten. Talebanin viestintäosaaminen on raportin mukaan vahvaa: he välittävät viestinsä usealla kielellä ja muuttavat sitä eri yleisöille sopivaksi, esimerkiksi kuviksi ja runomuotoon, jos viestin perille vieminen sitä vaatii.¹¹³

Aineiston löytämistä vaikeampaa oli ainoastaan sen arvioiminen, voiko löydettyä materiaalia käyttää lähteenä tutkimustyössä. Luotettavuuden arviointi on sähköisen materiaalin kanssa aina paikallaan, mutta oma skeptisyyteni nousi eksponentiaalisesti Taleban-aineiston keräämisen kohdalla. Internetissä on lukuisia ”oikeita lausuntoja”, joissa itseään talebaneiksi väittävät julkaisevat mielipiteitään Afganistanin sodasta ja Yhdysvalloista. Ainoa keino rajata vähemmän epäilyttävä aineisto enemmän epäilyttävästä oli käyttää samoja lähteitä kuin tiedostusvälineet. Taleban-aineisto onkin hajanainen sillisalaatti verrattuna Yhdysvaltoja käsittelevään aineistoon, mutta koska esimerkiksi Mulla Omar ei ole esiintynyt julkisuudessa omilla kasvoillaan vuoden 2001 jälkeen, oli pelkästään Omarin lausuntojen käyttäminen liian vaikeaa.

Aloittaessani Talebania käsittelevän toimija-aineiston etsimisen törmäsin mielenkiintoiseen seikkaan: aineistoa ei juuri ole vuosilta 2002–2008. Ennen vuotta 2002, Talebanin ollessa Afganistanin laillinen hallitus, aineistoa on saatavilla hieman. Osa siitä käsittelee Mulla Omarin ja George W. Bushin sananvaihtoa syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkimainingeissa ja osa on Mulla Omarin puheita omalle

---

¹¹³ ICG 2008, ii-2.

kansalleen. Julkiset puheet loppuvat marras-joulukuussa 2001 kun Pohjoinen Liitto ja OEF ajavat talebanit ulos Kabulista piileskelemään. Teen vuoden 2002 kohdalla poikkeuksen aineiston suhteen ja käsittelen loppuvuoden 2001 tärkeimpiä puheita vuoden 2002 kohdalla. Tämä johtuu siitä, ettei muuta aineistoa ole saatavilla kyseiseltä ajanjaksolta.

Mulla Omar on tietävästi ollut kerran suoraan puheyhteydessä Yhdysvaltojen hallinnon kanssa vuonna 1998, kun hän soitti Yhdysvaltain ulkoasianministeriöön ja keskusteli Afganistanista vastaavan virkamiehen kanssa.¹¹⁴ Sen jälkeen Taleban ja Yhdysvallat eivät ole keskustelleet suoraan, ellei oteta lukuun vuoden 2001 Yhdysvaltojen pyyntöä luovuttaa Osama bin Laden ja Talebanin kieltävää vastausta pyyntöön. Kaikki Talebanin käyttämät tiedonvälityskanavat suljettiin vuonna 2002, mukaan lukien internetsivut.

Vuoden 2002 aineisto on hyvin lyhyt ja käsittää kaksi eri tekstiä. Molemmat ovat syyskuulta 2001. Toinen on yhdysvaltalaisen radiokanavan *Voice of American* Mulla Omarista tekemä haastattelu. 12 minuuttia kestävä pätkeä ei koskaan kuultu Yhdysvalloissa radiossa, sillä Yhdysvaltain ulkoministeriö kielsi sen esittämisen.¹¹⁵ Toinen osa aineistoa on Mulla Omarin puhe Talebanin johdolle, tietävästi viimeinen vuonna 2001, jonka hän piti julkisesti. Mulla Omar piti samoihin aikoihin syyskuussa 2001 vielä yhden julkisen puheen, mutta siitä puheesta on jäljellä ainoastaan CNN-televisiokanavan toimittajan muistikuvat. Puhetta ei ole kirjallisena versiona, eikä siitä ole audiovisuaalista materiaalia (puhe esitettiin radiossa, koska televisiot oli kielletty koko maassa, CNN oli ainoa länsimainen tiedotusväline, joka ei ollut poistunut maasta).¹¹⁶ Aineiston molemmat osat on julkaistu useassa eri tiedotusvälineessä, tässä työssä käytettävät versiot (jotka eivät eroa millään tavalla muiden lehtien versioista) ilmestyivät brittiläisessä *The Guardian* – lehdessä.

Vuosi 2005 muodostaa poikkeuksen tutkimuksenteossa. En löytänyt vuodelle yhtään relevanttia ja luotettavaa Talebania koskevaa lähdettä (Talebanin itsensä tai muiden julkaisemaa), joten merkitsen havaintomatriisiin koko vuoden kohdalle **n/a** puuttuvien

---

¹¹⁴ National Security Archive, 11.9.2004.

¹¹⁵ *The Guardian* 26.9.2001.

¹¹⁶ CNN.com, 14.9.2001.

tietojen merkiksi. Käsittelen aineiston puuttumisen merkitystä analyysiluvussa seitsemän, sillä pidän tietojen puuttumista myös huomioitavana tutkimustuloksena ottaen huomioon Yhdysvaltojen halun sulkea kaikki Talebanin tiedotuskanavat. Koska Talebanista löytyy vuosien 2003–2008 väliltä huomattavasti vähemmän sanomalehtimateriaalia kuin ennen vuotta 2003 ja vuoden 2008 jälkeen, päättelen Irakin sodan vieneen suuren osan Afganistanin sodan saamasta huomiosta. Palaan myös tähän seikkaan luvussa seitsemän.

Itselleni salaperäisestä syystä Talebanin lausunnot lisääntyvät huomattavasti presidentti Obaman virkaanastumisen jälkeen. Vuodelta 2009 internetistä löytyy kokonaisia Mulla Omarin puheita ja lausuntoja, sekä useita Talebanin johtohahmojen haastatteluita. Aineiston kerääminen tältä ajanjaksolta oli huomattavasti helpompaa kuin aikaisemmilta vuosilta.

Vuoden 2009 aineisto koostuu kokonaisuudessaan talebanien käyttämän *Voice of Jihad* –internetsivuston materiaalista. Törmäsin sivustoon sattumalta etsiessäni useiden sanomalehtiartikkeleiden alkulähdettä. Sivuston ylläpitäjä, ja kaikkien lausuntojen takana oleva taho, (ellei toisin ole mainittu) on *Islamic Emirate of Afghanistan* –liike (IEA). IEA hallitsi Afganistania vuodesta 1996 vuoteen 2001, kunnes Yhdysvallat ajoi heidät Kabulista. Toisin sanoen: kyseessä on Taleban. Etsimäni uutisartikkelit olivat kesältä 2010 ja käsittelivät kaikki hollantilaisten vetäytymistä Afganistanista ja Talebanin lausuntoja asiaan liittyen. Syystä tai toisesta useat tiedotusvälineet olivat käyttäneet samaa lausuntoa lähteenään, mutta ainoastaan hollantilainen radiokanava *Radio Netherlands Worldwide* oli muistanut ilmoittaa alkuperäisen lähteen.¹¹⁷

Uskalsin valita neljä *Voice of Jihad* –sivustolla julkaistua talebanien lausuntoa toimija-aineistoksi vuodelle 2009. Kaksi niistä on Mulla Omarin allekirjoittamia. Ymmärrän varsin hyvin, ettei kukaan muu kuin Omar itse tiedä, onko hän todella kyseisen materiaalin takana, mutta käytän tätä aineistoa silti kahdesta syystä: Ensiksi, tiedotusvälineet käyttävät sivun lausuntoja omana lähteenään, mikä antaa lausunnoille tietyn statuksen. Toiseksi, Mulla Omar ei ole koskaan kiistänyt etteikö hän olisi

---

¹¹⁷ Radio Netherlands Worldwide 7.8.2010.

kyseisten lausuntojen takana. Vaikka Omar pysytteleekin poissa julkisuudesta on hänellä silti omat kommunikointikanavansa. Loogisesti päätellen, että mikäli vastapuoli, tässä tapauksessa Yhdysvallat, pitää kyseisiä lausuntoja Omarin omina, he myös reagoivat niihin kuin Omar olisi itse lausunut sanat televisiossa. Toisin sanoen: vastapuolen (ja tiedotusvälineiden) reaktio legitimoii lausunnot.

Vuoden 2009 aineistossa on neljä lausuntoa. Kaikki on julkaistu loppuvuodesta 2009. Ensimmäinen on lokakuun kolmantena päivänä julkaistu ja Mulla Omarin nimellä allekirjoitettu ”*Message of Felicitation of the Esteemed Amir-ul-Momineen (Leader of the Believers) Mullah Mohammad Omar Mujahid (May Allah preserve him) on the Occasion of Eid-ul-Fitre*”. Hämmäntävintä on, että puhe löytyy sivustolta myös suomeksi, heti arabian- ja englanninkielisten versioiden jälkeen. Kyseinen käännös on vieläpä hyvää suomea, eikä Googlen käännöspalvelun kukkanen. Suomennettuna puheen otsikko on ”Hyväntoivon viesti ‘Iid-ul-Fitrinä arvostetulta Aamirul Mu’miniiniltä, uskovaisten johtajalta, Mullah Muhammad Omar Mujahidilta”. Käytän aineistona puheen englanninkielistä versiota.

Muut kolme puhetta ovat lokakuun seitsemännen päivän lausunto yhdysvaltalaismiehityksen vuosipäivänä (”*Statement of the Islamic Emirate of Afghanistan on the occasion of the Eight Anniversary of the American Attack on Afghanistan*”) ja marraskuun 25. päivän ”*Message of Felicitation of the Esteemed Amir ul Momineen on the Eve of Eid ul Odha*”, toinen Mulla Omarin allekirjoittama lausunto. Kaikista kiinnostavin on kuitenkin viimeinen pala, joulukuun kolmantena päivänä julkaistu vastine presidentti Obaman uuteen taktiikkaan (”*Statement of the Islamic Republic of Afghanistan Regarding Obama’s New Strategy*”). Pidän tätä puhetta erityisen kiinnostavana, sillä uuden taktiikan julkistamispuheessaan Obama puhutteli suoraan talebaneja. He vastaavat suoraan, joten kyseessä on ensimmäinen julkinen sananvaihto vuosikausiin Talebanin ja Yhdysvaltojen välillä. Palaan tähän aiheeseen myöhemmin, sillä se liittyy vuoden 2005 Taleban-aineiston puuttumiseen.

Kokonaisuudessaan arvioin Taleban-aineiston olevan hieman epäluotettavampi kuin Yhdysvaltoja koskevan toimija-aineiston. Taleban-aineisto on kerätty epäluotettavimmista lähteistä, eikä kukaan (paitsi Mulla Omar itse) voi sanoa varmuudella Mulla Omarin todella olevan hänen nimessään allekirjoitettujen viestien

takana. Yhdysvaltoja koskeva aineisto sen sijaan on saatavilla sekä tekstinä että audiovisuaalisena tallenteena, joten voin varmuudella sanoa presidenttien Bush ja Obama todella pitäneen kyseiset puheet.

Yhdysvaltain presidenttien puheet lienevät yksi käytetyimmistä lähteistä kansainvälisen politiikan pro gradu –tutkielmissa. Itse päädyin puheisiin osana aineistoa siksi, että konfliktin transformaation mahdollisuuksien arvioimisen olennainen osa on se, tiedostavatko osapuolet oman toimintansa ja tunnustavatko he sen julkisesti. Tähän tarkoitukseen Yhdysvaltain presidentin julkiset puheet sopivat hyvin: niissä sanotaan suoraan onko maa mukana konfliktissa vai ei ja kuvaillaan toista osapuolta välillä varsin värikkäilläkin sanakäänteillä.

Yritin valita kaikki puheet niin, että niissä puhuttaisiin mahdollisimman paljon itse asiasta - terrorisminvastaisesta sodasta, Yhdysvaltojen mukanaolosta tai Afganistanista. Valitseminen ei lopulta ollut vaikeaa, sillä ns. sotapuheita, erityisesti Afganistania koskevia, on ollut vuoden 2002 jälkeen vähän. Koin kahden-kolmen relevantin puheen per vuosi riittävän kokonaiskuvan hahmottamiseksi, enkä nähnyt järkevänä lukea läpi kaikkia presidenttien puheita esimerkiksi uudesta koulujärjestelmästä tai terveydenhuoltouudistuksesta.

Sisäisen yhtenäisyyden tutkiminen presidentin puheiden perusteella sen sijaan ei onnistu, sillä puhe yhtenäisyydestä ei aina välttämättä pidä paikkaansa. Päädyin ottamaan puheiden lisäksi aineistooni erilaisia kongressin Afganistania koskevia äänestystuloksia ja tavallisten yhdysvaltalaisien keskuudessa tehtyjä gallupeja. Nekään eivät kerro koko totuutta siitä, millaista keskustelua kulissien takana on käyty, mutta tulemme tuskin koskaan kuulemaan sanatarkkoja toisintoja moisista keskusteluista. Äänestystulos 100 puolesta ja 0 vastaan kongressissa kertoo jotain, kun kyseessä on päätös siitä, pitäisikö Yhdysvaltojen aloittaa sota Afganistania vastaan. Pidän itse sisäistä yhtenäisyyttä yhtenä epävarmimmista tekijöistä havaintomatriisissa ja epäilen, ettei ulkopuolinen voi koskaan tietää, miten asiat todella ovat ja millaisia poliittisia lehmänkauppoja tai kompromisseja päätösten takana on tehty. Tämä mielessäni voin vain analysoida sitä, minkä näen.

Agenda-aineisto on osittain numeerista ja osittain tekstuaalista. Kohdat talous ja gender koostuvat ainoastaan numeerisesta aineistosta. Päädyin tähän suurimmaksi osaksi käytännön syistä: taloudellista kasvua lienee mahdollista tutkia myös kvalitatiivisella aineistolla, mutta sellaista ei ollut tarjolla valmiiksi, ja esimerkiksi haastattelututkimuksen tekeminen oli mahdotonta.

Käytän talousaineistonani YK:n tilastoja bruttokansantuotteesta, inhimillisen kehityksen mittarista (HDI, käyn sen merkityksen läpi myöhemmin) ja YK:n huumeidenvastaisen viraston *World Drug Report* –julkaisuja. Bruttokansantuotteen ja HDI:n laskeminen on puhdasta matematiikkaa, joten aineisto on taulukkomuodossa. Taulukoiden tulkitseminen oli tässä tapauksessa yksinkertaista: mitä suurempi luku (esimerkiksi mitä suurempi BKT per capita tai HDI-arvo), sitä parempi lopputulos. Pidän itse kaikkia YK:n tuottamia aineistoja luotettavina YK:n puolueettomuuden vuoksi ja siksi, että tietojenkeruuprosessi on julkista tietoa.

World Drug Report on vuosittain julkaistava raportti, jossa käydään läpi maailman huumausaineiden tuotannon, salakuljetuksen ja käytön trendit. Raportti koostuu sekä taulukoista että tekstistä ja olen tietysti käyttänyt raportin tietoja vain soveltuvin osin. Afganistanille on joka vuosi raportissa oma kappale sen ongelmallisen aseman vuoksi maailman opiaattien valmistusmaana. Afganistanissa tuotetaan yli 90 % maailman opiaattien raaka-aineista. Samalla tavoin kuin BKT:n ja HDI:n mittaaminen myös huumausaineraportti on YK:n materiaalia ja siksi silmissäni sinänsä luotettava lähde.

Gender-aineisto oli erittäin vaikea kerätä, huomattavasti vaikeampi kuin suhteellisen yksinkertainen talousaineisto. Suunnittelin ensin useampia indikaattoreita kuvaamaan gender-muutosta, mutta suurinta osaa haluamistani tiedoista oli mahdotonta löytää. Olisin tutkinut Afganistanin lainsäädäntöä eri vuosina ja sen vaikutusta afgaaninaiisiin erityisen mielelläni, mutta kyseistä aineistoa ei ollut saatavilla. Päädyin lopulta varsin minimalistiseen versioon gendermuutoksesta, jossa yhdistetään tyttöjen määrä perusopetuksessa, eli se, kuinka monta prosenttia ikäluokkansa tytöistä pääsee kouluun ja naisparlamentaarikkojen määrä Afganistanin parlamentin alahuoneessa, johon edustajat valitaan vaaleilla. Kaikki tiedot ovat numeerisessa muodossa.

Tyttöjen määrä perusopetuksessa oli helppo kaivaa esille kiitos UNESCO:n tilastojen. UNESCO:n tilastotieteilijät lienevät lomalla, sillä tilastoista ei oltu laskettu prosentuaalisia osuuksia, joita kaipasin (tyttöjen prosentuaalinen määrä pojista, kuinka monta prosenttia ikäluokan tytöistä pääsee kouluun). Otin perustiedot valmiista taulukoista ja laskin puuttuvat prosenttiosuudet itse.

Naisparlamentaarikkojen määrän löytäminen osoittautui suuremmaksi koetinkiveksi. Lopulta aineistoksi muodostui Afganistanin uusi perustuslaki vuodelta 2004, joka määrittelee selkeästi, kuinka monta naisedustajaa parlamentissa tulee olla. Varsinaisen tiedon edustajien määrästä *de facto* löysin Afganistanin vaalituloksia käsitelleestä vaalilautakunnan raportista. Perustuslaki sinänsä lienee ihan luotettava lähde, mutta olisin suonut sen löytyvän Afganistanin parlamentin kautta, eikä parlamenttien unionin. Englanniksi käännetyn perustuslain tulkitsemisessä sinänsä ei ollut mitään ongelmia. Vaalituloraportti oli YK:n alaisen Afganistanin vaalikomission tuotos, jonka luotettavuudesta en pysty sanomaan mitään. Vaalit olivat muutenkin hankala tutkimuskohde, sillä kaikki tiedot vaihtelivat lähteestä riippuen äänestysprosentista ehdokkaiden määrään. Gendermuutos on se kohta taulukosta, johon suhtaudun itse suurimmalla varauksella indikaattoreiden minimalistisuuden vuoksi. Ymmärrän, ettei naisten aseman paranemista voi tutkia ainoastaan näillä muuttujilla, mutta toivon niiden antavan suuntaa siitä, mihin Afganistanin naisten tilanne on menossa.

Normiaineistoni taustalla ovat Geneven sopimukset, jotka määrittelevät sodille säännöt. Sekä Afganistan että Yhdysvallat ovat allekirjoittaneet sopimukset. Geneven sopimukset eivät kuitenkaan yksinään riitä, vaan käytän niitä apuna tutkiessani, onko Afganistanin sodan osapuolilla yhteiset säännöt tai noudattavatko he Geneven sopimuksia. Yhteisten sääntöjen tutkiminen ei ole aineiston puuttuessa mahdollista, joten keskityn siihen, miten Geneven sopimuksia noudatetaan.

Tarkoitus on löytää vastaus kysymykseen, noudatetaanko sodassa samoja sääntöjä. Säännöt ovat tässä tapauksessa molempia osapuolia velvoittavat Geneven sopimukset ja vastaus kysymykseen joko kyllä tai ei. Keräsin jokaiselta vuodelta sotarikoksia käsitteleviä aineistoja, joiden avulla tutkin Geneven sopimusten noudattamista. Jos sotarikoksia on tapahtunut, on vastaus alkuperäiseen kysymykseen ei (sääntöjä ei ole noudatettu).

Vuoden 2002 Yhdysvaltoja koskeva normiaineisto on professori Marc Heroldin keräämä sotauhrimatriisi. Herol keräsi vuosien 2001–2003 aikana länsimaisista sanomalehdistä kaikki uutisoinnit Afganistanin sodassa Yhdysvaltojen tai ISAF:n sotatoimien vuoksi kuolleiden siviilien määristä ja kuolinsyistä.

Vuoden 2005 aineisto koostuu sanomalehtiartikkeleista ja –uutisista, jotka keräsin itse eri lehdistä samaan tapaan, kuin professori Herold omansa.

Vuoden 2009 aineistona on YK:n Afganistan-osaston tuottama ihmisoikeusraportti vuosilta 2008–2009. Raportin nimi on ”*Mid Year Bulletin on Protection of Civilians in Armed Conflict 2009*”, ja siinä annetaan kattava selvitys Afganistanissa vuonna 2009 tapahtuneista Geneven sopimuksen vastaisista sotatoimista.

6. ANALYYSI

6.1. Toimijatransformaatio

Käsittelen tässä osassa ensin Yhdysvaltoja koskevan toimija-aineiston kronologisessa järjestyksessä aloittaen vuodesta 2002. Tutkin aineiston havaintomatriisin järjestystä noudatellen kohta kohdalta niin, että ensimmäinen tutkittava kohta on toimijoiden yhtenäisyys, jota seuraavat tunnustaminen, kuva toisesta osapuolesta ja sama yhteisö. Yhdysvaltojen jälkeen käsittelen Talebanit samalla kaavalla.

Merkitsen löydökset rasteilla x havaintomatriisiin, ja mitä vahvempi löydös, sitä enemmän rasteja. Maksimimäärä on kuitenkin kolme, ja perustelen merkintäni erikseen. Toimijatransformaatioissa ideaalitalanne konfliktin transformoimisen kannalta olisi mahdollisimman suuri rastien määrä jokaisessa kohdassa. Mitä vahvemmat toimijat sisäisesti, toisen osapuolen tunnustaminen ja mitä positiivisempi kuva toisesta, sitä helpompaa konflikti on transformoida.

6.1.1. Yhdysvallat toimijana

Yhdysvaltojen sisäisen yhtenäisyyden tutkiminen vuonna 2002 piti aloittaa määrittelemällä, mitä tutkii. Päätin ottaa tutkimukseen mukaan ainoastaan Yhdysvallat, sillä sen johtama operaatio ja YK:n valtuuttama ISAF-operaatio olivat vuoteen 2003 saakka erillisiä. ISAF oli hyvin rajallinen maantieteellisesti ja voimankäytöllisesti, sillä se rajattiin ainoastaan Kabuln alueelle, ja operaatio alkoi sen jälkeen, kun Yhdysvallat ja Pohjoisen Liitto olivat vallanneet Kabuln. Koska ISAF oli näkemykseni mukaan ennen kaikkea rauhanturvaoperaatio keväällä 2002, en pidä sen ottamista huomioon konfliktiosapuolen asemassa tarkoituksenmukaisena. Otan ISAF:n huomioon tutkimusvuosina 2005 ja 2009, jolloin se, ja Yhdysvaltojen oma operaatio OEF oli yhdistetty.

Presidentti George W. Bushin (käytän myöhemmin nimeä Bush ja ilmoitan erikseen, jos kyse on Bush vanhemmasta) ensimmäinen puhe on tammikuulta 2002. Toimijan sisäisen yhtenäisyyden tutkimiseksi tarkastelin puheesta kolmea eri asiaa: onko toimijalla selkeä johtaja, kuka käyttää valtaa ja rankaistaanko toimijan sisällä väärinkäytöksistä?

Bush kertoo useaan otteeseen eri sanoin miten Yhdysvallat on sisäisesti yhtenäinen, johtaa Afganistanin sotaa yhdessä liittolaistensa kanssa ja toimii voimakkaasti sekä tekee kaikkensa saavuttaakseen tavoitteensa. Retorisesti Bush rakentaa siis kuvaa yhtenäisestä ja vahvasta toimijasta:

“We will work closely with our coalition to deny terrorist and their state sponsors the materials, technology...”¹¹⁸

“We will develop and deploy effective missile defences to protect America and our allies from sudden attack.”¹¹⁹

“September the 11th brought the best out in America and the best in this Congress. And I join the American people in applauding your unity and resolve.”¹²⁰

“America will lead by defending liberty and justice because they are right and true and unchanging for all people everywhere.”¹²¹¹²²

---

¹¹⁸ “Tulemme työskentelemään läheisessä yhteydessä liittoumamme kanssa kieltääksemme terroristeilta ja heitä sponsoroilta valtioita resurssit, teknologian.” J.R.

¹¹⁹ “Tulemme kehittämään ja ottamaan käyttöön tehokkaita ohjuksia suojellaksemme Amerikkaa ja liittolaisiamme äkilliseltä hyökkäykseltä.” J.R.

¹²⁰ “Syyskuun 11. päivä toi esiin Amerikan ja tämän kongressin parhaat puolet. Minä yhdyin Yhdysvaltojen kansalaisten kongressin lujudelle ja yhtenäisyydelle osoittamiin suosionosoituksiin.” J.R.

¹²¹ “Amerikka johtaa puolustamalla vapautta ja oikeutta, koska ne ovat oikein ja tosia ja muuttumattomia ihmisille kaikkialla.” J.R.

Esimerkeistä käy selvästi ilmi Yhdysvaltojen käsitys omasta asemastaan ja tehtävästään alkaneessa koitoksessa. Retorisesti vahva sisäinen toimija ei kuitenkaan aina tarkoita, että annettu kuva vastaa todellisuutta. Bush kiittelee yhtenäistä kongressia, joten tarkistin miten edustajainhuone ja senaatti äänestivät Yhdysvaltojen voimankäytön lisäämisestä terroristi-iskujen tekijöiden kiinnisaamiseksi. Yksimielisyys on ollut murskaavaa: Kongressin alahuoneessa voimankäytön oikeuttava laki hyväksyttiin tuloksella 420 puolesta, 1 vastaan ja 10 poissa.¹²³ Senaatti hyväksyi lain 98 puolesta, 0 vastaan ja 2 poissa.¹²⁴ Vaikka äänestykset suoritettiinkin vuoden 2001 puolella, ne vaikuttavat kaikkeen, mitä Yhdysvallat on saanut tehdä Afganistanissa ja otan ne siksi huomioon tutkiessani Yhdysvaltojen sisäistä yhtenäisyyttä vuonna 2002.

Toiminnalla on siis retorisesti selkeä johtaja: Yhdysvallat johtaa operaatiota, johon ystävät ja liittolaiset osallistuvat. Yhdysvallat on myös sisäisesti vahva, sillä käytännössä yksimielinen, selvästi puoluerajat ylittävä äänestystulos antoi voimankäytölle oikeutuksen. Tulos kertoo myös sisäisestä vallankäytöstä: siitä ei tarvitse kamppailla, koska se on annettu yksimielisesti maan sotilasjohdolle. Ylintä valtaa käyttää siis armeijan ylipäällikkö (*commander-in-chief*) George W. Bush yhdessä hallituksensa ja kenraaleidensa kanssa. Ainoastaan väärinkäytösten rankaisemista ei tästä aineistosta voi tutkia, mutta palaan aiheeseen normitransformaation yhteydessä. Puheita lukiessa käy mielessä mitä mahdolliset väärinkäytökset voisivat toimijan itsensä mielestä olla, sillä Yhdysvallat on erittäin valmis voimankäyttöön.

USA Today -lehti teki tammikuussa 2002 kyselyn tavallisille yhdysvaltalaisille Afganistanin sodasta. Kysymykseen ”tekikö Yhdysvallat virheen aloittaessaan Afganistanin sodan?” 6 % vastaajista vastasi kyllä. Toisin sanoen, 94 % kansalaisista ei ollut asiasta mielipidettä tai he pitivät hallinnon sodanaloittamis päätöstä oikeana ratkaisuna. Lehti teki saman kyselyn kansalaisille vuonna 2009, palaan sen tulokseen vuoden 2009 kohdalla.¹²⁵ Yksi gallup ei tietenkään kerro koko tarinaa, mutta antaa

---

¹²² George W. Bush: State of the Union 29.1.2002.

¹²³ H J RES 64 14.9.2001.

¹²⁴ U.S. Senate roll call vote 281, 14.9.2001.

¹²⁵ USA today 16.3.2009.

mielestäni suuntaa siitä, millainen yleinen mielipide Yhdysvalloissa vallitsi Afganistanin sodan suhteen vuonna 2002.

Vuoden 2002 toinen puhe on syyskuulta 9/11 muistotilaisuudesta. Se ei lisää havaintoihin mitään uutta, vaan puheessa toistetaan melkein sanasta sanaan samoja asioita kuin tammikuun puheessa: Yhdysvallat johtaa, liittouma on olemassa ja ystävistä pidetään huolta. Näiden huomioiden valossa arvioin Yhdysvaltojen olleen erittäin yhtenäinen sisäisesti Afganistan-operaation alkuvaiheessa ja merkitsen havainnon matriisiin merkinnällä **xxx**.

Sen tutkiminen, tunnustaako Yhdysvallat olevansa konfliktissa, oli helppoa. Presidentti Bush toteaa tammikuisen puheensa toisessa lauseessa: *“Our nation is at war.”* Sama tosiasia vahvistetaan pehmeämmin syyskuun puheessa: *“America has entered a great struggle that test our strength, and even more our resolve.”* Toisin sanoen, Yhdysvallat vahvistaa olevansa sodassa.

Kiinnostavampaa on tutkia sitä, ketä vastaan sotaa käydään. Vuoden 2001 taistelut käytiin fyysisesti Taleban-joukkoja vastaan ja heidät ajettiin pois Kabulista Pakistanin rajalle. Sotaa käytiin nimenomaan Talebania vastaan ja käsittelen juuri heitä konfliktin toisena osapuolena. Presidentti Bushin vuoden 2002 puheista käy kuitenkin ilmi, että hän pitää sotaa Talebania vastaan voitettuna.

“The American flag flies again over our embassy in Kabul. Terrorists who once occupied Afghanistan now occupy cells at Guantanamo Bay. And terrorist leaders who urged followers to sacrifice their lives are running for their own.”¹²⁶

“America and Afghanistan are now allies against terror.”

“We are winning the war on terror.”¹²⁷

Bush ei mainitse Talebania kertaakaan puheensa aikana, vaan puhuu ainoastaan terroristeista. Hänen puheestaan saa vaikutelman siitä, ettei Afganistanissa ole enää

---

¹²⁶ ”Amerikan lippu liehuu jälleen suurlähetystömme yllä Kabulissa. Terroristit, jotka kerran asuttivat Afganistania asuttavat nyt sellejä Guantanamo Bayssä. Ja terroristijohtajat, jotka kerran suostuttelivat valheillaan kannattajiaan uhraamaan henkensä pakenevat nyt henkensä kaupalla.” J.R.

¹²⁷ Bush 29.1.2002.

terrorismia tai terroristeja, ja että sota on pian ohi. Samalla hän nimeää useita uusia vihollisia sodassa terrorismia vastaan:

*”Our military has put the terror training camps of Afghanistan out of business, yet camps still exist in at least a dozen countries. A terrorist underworld including groups like **Hamas, Hezbollah, Islamic Jihad, Jaish-i-Mohammed** operates in remote jungle and deserts, and hides in the centers of large cities.”¹²⁸*

*“Our second goal is to prevent regimes that sponsor terror from threatening America or our friends and allies with weapons of mass destruction... We know their true nature. **North Korea** is a regime arming with missiles and weapons of mass destruction, while starving its citizens. **Iran** aggressively pursues these weapons...**Iraq** continues to flaunt its hostility towards America and to support terror...**States like these constitute an axis of evil.**”^{129/130}*

Presidentti Bush listaa puheessaan useita Yhdysvaltojen vihollisia pahoina pitämistään kansallisvaltioista terroristiliikkeisiin, mutta ei mainitse sanallakaan sitä, jonka kanssa Yhdysvallat fyysisesti taisteli syksyllä 2001. Bushin retoriikka ei muutu olennaisesti syyskuun puheessa, jossa hän toteaa:

”We continue to pursue the terrorists in cities and camps and caves across the earth.”¹³¹

Teen Bushin puheiden perusteella sen johtopäätöksen, että Yhdysvallat tosiaan on konfliktissa ja tunnustaa sen, mutta konfliktin toinen osapuoli ei ole Taleban. Toinen osapuoli on terrorismi, ja kaikki, jotka presidentti Bushin mielestä tukevat tai harjoittavat terrorismia. Merkitsen havainnon matriisiin yhdellä rastilla x. Päädyin vain yhteen rastiin, sillä konfliktin tunnustaminen on tärkeää, mutta niin on myös sen tunnistaminen, kenen kanssa on konfliktissa. Ilman toisen osapuolen tunnistamista ja heidän konfliktiosapuolen asemansa tunnistamista transformaatio on vaikeaa, sillä Galtungin mukaan vain tietoinen toimija voi muuttaa käytöstään.

---

¹²⁸ ”Armeijamme on sulkenut terroristien koulutusleirit Afganistanissa, mutta leirejä on silti olemassa ainakin tusinassa valtiossa. Terroristialamaailma, johon kuuluvat ryhmät kuten Hamas, Hizbollah, Islamilainen Jihad ja Jaish-i-Mohammed operoi syrjäisissä viidakoissa ja autiomaissa ja piileskelee suurkaupunkien keskustoissa.” J.R.

¹²⁹ ”Toinen tavoitteemme on estää terrorismia rahoittavia (tukevia) regiimejä uhkaamasta Amerikkaa tai ystäviämme ja liittolaisiamme joukkotuhoaseilla.. Me tunnemme heidän todellisen luontonsa. Pohjois-Korea on regiimi, joka aseistautuu ohjuksilla ja joukkotuhoaseilla ja näännyttää kansalaisensa nälkään. Iran tavoittelee aggressiivisesti näitä aseita.. Irak rehentelee Amerikka-vihamielisyydellään ja jatka terrorin tukemista.. Valtiot kuten nämä muodostavat pahan akselin.” J.R.

¹³⁰ George W. Bush 29.1.2001.

¹³¹ George W. Bush 11.9.2002.

Presidentti Bushin maalaama viholliskuva on mielenkiintoinen. Deuschin mukaan toimijan kuva konfliktin toisesta osapuolesta määrittelee konfliktikäyttäytymistä ja mitä positiivisempi kuva, sitä helpompaa yhteistyön tekeminen on. Presidentti Bush käyttää varsin värikästä kieltä kuvaillessaan vihollisiaan:

*“..the depth of **their hatred** is equaled by the madness of the destruction they design.”¹³²*
*“Thousands of **dangerous killers** schooled in the method of murder, often **supported by outlaw regimes**..”¹³³*
*“My hope is that all nations will heed our call and eliminate the **terrorist parasites**..”¹³⁴*
*“They (America’s enemies) were **as wrong as they are evil**.”¹³⁵*
*“Our enemies send other people’s children on missions of suicide and murder. **They embrace tyranny and death** as a cause and a creed.”¹³⁶¹³⁷*

Bush jatkaa syyskuun 2002 puheessaan:

*“We value every life, **our enemies value none**.”*
*“We have no intention of ignoring or appeasing history’s latest **gang of fanatics** trying to murder their way to power.”¹³⁸¹³⁹*

Presidentti voisi tuskin olla suorasukaisempi kuvaillessaan toista osapuolta, eikä kuvailua lukiessa jää sijaa epäilylle siitä, pitääkö hän vastapuolta yhteistyökykyisenä vai ei. Bushin puheissa vastapuoli on joukko fanaattikkoja, jotka ovat sekä väärässä että pahoja ja haluavat vain aiheuttaa tuhoa ja kuolemaa ja anastaa vallan.

Bush puhuu kovin sanoin, mutta hän ei puhu Talebanista nimeltä. Voidaan olettaa, että Taleban on hänen kirjoissaan terroristihallinto, mutta puheiden pitämisen aikana se ei ole enää vallassa. Talebanin mainitseminen nimeltä edes kerran

---

¹³² ”Heidän vihalleen vetää vertoja heidän suunnittelemansa tuhon hulluus.” J.R.

¹³³ ”Tuhannet vaaralliset tappajat, jotka on koulutettu murhaamaan ja joita lainsuojattoman regiiimit suojelevat..” J.R.

¹³⁴ ”Toiveeni on, että kaikki valtiot kuulevat kutsumme ja eliminoivat terroristiloiset..” J.R.

¹³⁵ ”He (Amerikan viholliset) olivat yhtä väärässä kuin ovat pahoja.” J.R.

¹³⁶ ”Vihollisemme lähettävät toisten lapset itsemurha- ja murhatehtäviin. He syleilevät tyranniaa ja kuolemaa tarkoituksena ja vakaumuksena.” J.R.

¹³⁷ George W. Bush 29.1.2010.

¹³⁸ ”Meillä ei ole tarkoitustakaan jättää huomiotta tai lepytellä historian viimeisintä fanaatikkojoukkoja, joka yrittää murhata tiensä valtaan.” J.R.

¹³⁹ George W. Bush 11.9.2002.

jommassakummassa vuoden 2002 puheista antaisi ymmärtää heidän olevan vihollinen ja viholliskuvan negatiivinen, mutta nyt tämä havainto jää puuttumaan. Merkitsen havaintomatriisiin haamurastin x sen merkiksi, että Bush on erittäin negatiivisesti orientoitunut vastustajaansa kohtaan, mutta kuten edellinen tutkimuskohta osoitti, vihollista ei kertaakaan ole nimetty Talebaniksi.

Dahrendorfin mukaan konflikti on helpompi muuttaa, jos osapuolet ovat saman yhteisön jäseniä. Muista kohdista poiketen merkitsen tämän havaintomatriisiin joko viivalla – tai rastilla x sen mukaan, ovatko osapuolet saman yhteisön jäseniä. Tämä johtuu kysymyksenasettelusta, johon voi vastata joko kyllä (x) tai ei (-). Dahrendorf tarkoitti esimerkissään saman yhteiskunnan jäsenyydellä esimerkiksi etnistä vähemmistöä ja valtaväestöä. Hänellä ei ollut mielessä globaali taso tai kansainvälinen yhteisö. Presidentti Bush mainitsee puheissaan useasti terrorisminvastaisen sodan olevan globaali ja koskettavan useita valtioita:

“...a common danger is erasing old rivalries. America is working with Russia and China and India in ways we have never before. ...Together with friends and allies from Europe to Asia, and Africa to Latin America, we will demonstrate that the forces of terror cannot stop the momentum of freedom.”¹⁴⁰

Bushin puheet antavat ymmärtää, että konflikti koskettaa muitakin kuin Yhdysvaltoja ja on luonteeltaan globaali. Siksi osapuolet eivät ole samasta yhteiskunnasta.

Vuoden 2005 puheet ovat huomattavan erilaisia kuin vuonna 2002 pidetyt. Valitsin kolme puhetta saadakseni kokonaiskuvan siitä, millaisena Afganistanin operaatio nähtiin. Tilanne eroaa vuodesta 2002 olennaisesti, sillä Yhdysvallat aloitti vuonna 2003 toisen sodan Irakissa. Käsittelen puheet samassa temaattisessa järjestyksessä kuin vuoden 2002 puheet ja aloitan toimijoiden sisäisestä yhtenäisyydestä.

Yhdysvaltojen sisäisen yhtenäisyyden tutkiminen vuoden 2005 aineistosta ei ollut yhtä yksinkertaista kuin vuonna 2002. Sotapuheissaan Bush jatkaa retorisesti samalla linjalla ja puhuu yhtenäisestä ja vahvasta Yhdysvalloista. Ongelmana on, että sotapuheet keskittyvät huomattavissa määrin Irakiin. Palaan tähän seikkaan

---

¹⁴⁰ George W. Bush 29.1.2001.

myöhemmin. Käydessäni läpi Bushin vuonna 2005 pitämiä puheita huomasin, että suurin osa niistä liittyy täysin johonkin muuhun kuin sotimiseen. Tämä seikka eroaa huomattavasti vuodesta 2002, jolloin suurin osa puheista, käsittelivät ne nimellisesti mitä aihetta tahansa, oli armeijan kannustuspuheita. Vuonna 2005 asialistalle ovat päässeet myös muun muassa lukutaito-ohjelma, sosiaaliturva ja eläkeuudistus.

Puheenaiheiden ollessa hajallaan käänsin huomioni kongressiin ja sen lakiesityksiin. Niistä mielenkiintoisin oli kevään 2005 presidentti Bushin aloite, jossa hän pyysi kongressilta 82 miljardia dollaria sotaponnistuksiin. Pyyntö ja summa ovat jo sinänsä huomattavia, mutta erityistä on, että pyyntö esitettiin ns. budjettikehyksen ulkopuolelta, eli kyseessä on 82 *ylimääräistä* miljardia. Kongressin äänestystulos on ollut varsin selvä: alahuoneessa neljä edustajaa äänesti vastaan, loput paikalla olleet 417 edustajaa puolesta.¹⁴¹ Senaatissa äänestystulos oli vieläkin yksiselitteisempi, 100 senaattoria puolesta, 0 vastaan.¹⁴²

Kongressin yksimielisesti myöntämä 82 miljardin lisäapuraha sotaponnistuksiin olisi selvä osoitus kansakunnan yhtenäisyydestä, ellen olisi tutkinut kyseistä lakiehdotusta tarkemmin. Luettuani sen sisällön en enää ole varma siitä, mihin raha on itse asiassa mennyt. Osa siitä on tarkoitettu Thaimaassa joulukuussa 2004 tapahtuneen tsunamikatastrofin hoitoon, osa armeijan eläkkeisiin, huomattavan suuri osa Irakin sotaan ja kaiken tämän jälkeen rippeet Afganistaniin. Tämän tiedon valossa en uskalla olettaa kyseisestä 82 miljardista mitään, ja senaattoreiden ja kongressiedustajien yksimielisyyskin saattaa johtua samaan rahasummaan ympätystä tsunamivasta.

Toisaalta Yhdysvaltojen kongressin yksimielisyydestä puhuu senaattori Edward Kennedyn kommentti kyseisestä laista. Demokraatti Kennedy kiitteli CNN-uutiskanavan haastattelussa Bushin aloitetta (Bush on republikaani) ja hallintonsa vahvoja toimia terrorisminvastaisessa sodassa. CNN arvioi, että 82 miljardista 76 miljardia dollaria menee sodankäyntiin, loput muihin tarkoituksiin. Retorisesti kukaan ei puhu tsunamista kyseisen lain kohdalla, vaan myös presidentti Bush on innoissaan saadessaan lisää rahaa sodankäyntiin.¹⁴³

---

¹⁴¹ Yhdysvaltain edustajainhuone 26.4.2005, roll call 133.

¹⁴² Yhdysvaltain senaatin äänestystulos 10.5.2005.

¹⁴³ CNN 11.5.2005.

Näiden kahden vastakkaisen asian (sen, että kyseisen lain sisältö on hieman epäselvä, eikä kukaan tunnu tietävän mihin raha menee, ja sen, että laki on herättänyt innostusta yli puoluerajojen) ristipaineessa tulin siihen tulokseen, että en tiedä tarpeeksi Yhdysvaltojen sisäisestä yhtenäisyydestä Afganistanin suhteen vuonna 2005. Johtopäätös olisi helppo tehdä, mikäli kyseinen laki ei koskisi suurimmaksi osaksi Irakia. Merkitsen havaintomatriisiini haamurastit xx siksi, että Yhdysvaltojen kongressi on silmää räpäyttämättä antanut presidentilleen 82 miljardia dollaria sodankäyntiin. Ei voi olla sattumaa, ettei äänestyksissä ole juuri tullut hajaääniä. Rastit eivät kuitenkaan ole vahvoja siksi, että en pysty todentamaan kyseisen äänestystuloksen johtuvan juuri Afganistanista, vaan tuloksen takana voi olla myös Irak.

Kaikista vuoden 2005 puheista käy selvästi ilmi, että Yhdysvallat on mukana konfliktissa. Presidentti Bush sanoo muun muassa seuraavasti:

*“...the United States and our allies have waged a **campaign of global scale**—from mountains of Afghanistan to the border regions of Pakistan, to the Horn of Africa, to the islands of the Philippines to the plains of North Central Iraq....**in this war on terror, America is not alone.**”¹⁴⁴¹⁴⁵*

*“The troops here and across the world are fighting a **global war on terror.**”¹⁴⁶*

“Some wonder whether Iraq is a central front in the war on terror. Among the terrorists, there is no debate. Here are the words of Osama bin Laden: This world war is raging in Iraq. The whole world is watching this war. He says it will end in victory and glory or misery and humiliation.”¹⁴⁷¹⁴⁸

*“Today we are fighting a global war on terror---**We’re fighting the enemy in Iraq Afghanistan** and across the world so we do not have to face them here at home.”*

---

¹⁴⁴ ”Yhdysvallat ja liittolaisemme ovat käyneet globaalien (sota)kampanjan-Afganistanin vuorilta Pakistanin rajoille, Afrikan sarveen, Filippiinien saarille ja Pohjois-Irakin ylängöille.. tässä terrorisminvastaisessa sodassa Amerikka ei ole ykin.” J.R.

¹⁴⁵ George W. Bush 8.3.2005.

¹⁴⁶ ”Joukot täällä ja ympäri maailmaa taistelevat terrorisminvastaisessa sodassa.” J.R.

¹⁴⁷ ”Jotkut pohtivat onko Irak keskeinen rintama terrorisminvastaisessa sodassa. Terroristien keskuudessa siitä ei ole epäilystäkään. Osama bin Laden on sanonut näin: Tämä maailmansota raivoaa Irakissa. Koko maailma seuraa tätä sotaa. Hän on sanonut, että se päättyy voittoon ja kunniaan tai surkeuteen ja nöyryytykseen.” J.R.

¹⁴⁸ George W. Bush 28.6.2005.

“In the war on terror, Iraq is now a central front.”¹⁴⁹

Lainauksista käy selvästi ilmi, että Yhdysvallat on mukana terrorisminvastaisessa sodassa. Sodan päärintamatkin ovat selvillä: Irak ja Afganistan, joista Bush pitää Irakia huomattavasti tärkeämpänä, koska hänestä se on terroristien mielestä tärkein rintama. Afganistan on mainittu vain kahdessa puheessa: kesäkuun *War Update* –puheessa käydään läpi ainoastaan Irakin tilannetta. Talebanista Bush puhuu kolmessa puheessa vain kerran kuvaillessaan Talebanin hallintoa takapajuiseksi tyranniaksi:

“The people of Afghanistan have embraced a free government after suffering under one of the most backward tyrannies on earth.”¹⁵⁰¹⁵¹

Merkitseen havaintomatriisiin vuoden 2005 tunnustaminen –kohtaan yhden rastiin x. Päädyin yhteen rastiin samoista syistä kuin vuoden 2002 kohdalla: Yhdysvallat on selkeästi sodassa, mutta pääpaino sodankäynnillä on edelleen terrorismissa ja Bush sanoo suoraan Irakin olevan Afganistania tärkeämpi rintama. Al Qaidasta puhutaan useassa kohdassa joka puheessa, Talebanista vain kerran, ja silloinkin Bush käyttää mennyttä aikamuotoa aivan kuin Talebania ei enää olisi olemassa. Todellisuudessa Afganistanin konflikti oli olemassa ja Afganistanissa oli aktiivista taistelutoimintaa koko vuoden ajan. Vuonna 2005 Afganistanissa kuoli 99 yhdysvaltalaisotilasta. Määrä oli suurin sitten sodan alkamisen.¹⁵² Samoista lainauksista käy ilmi, ettei Yhdysvallat ole mielestään osa samaa yhteisöä Afganistanin tai Talebanin kanssa, vaan sota käydään globaalilla tasolla. Merkitseen havaintomatriisiin – kohtaan sama yhteisö.

Viholliskuvan tutkiminen oli jälleen mielenkiintoinen tehtävä, sillä Bush käyttää rikasta kieltä kuvaillessaan vastustajiaan terrorisminvastaisessa sodassa. Taleban mainitaan kerran ja kuten todettua, mainintayhteys on menneessä aikamuodossa. Useassa kohdassa puhutaan pahuudesta ja terroristeja kutsutaan murhaajiksi. Hyvin kiteytetty esimerkki löytyy heinäkuun 2005 puheesta:

---

¹⁴⁹ George W. Bush 11.7.2005.

¹⁵⁰ ”Afganistanin kansalaiset ovat syleilleet vapaata hallitusta kärsittyään yhdestä maailman takaperoisimmista tyrannioista.” J.R.

¹⁵¹ George W. Bush 8.3.2005.

¹⁵² iCasualties: Coalition Military Fatalities by Year.

”These attacks were barbaric and they provide a clear window into the evil we face.”¹⁵³¹⁵⁴

Päädyin merkitsemään havaintomatriisiin saman merkinnän kuin vuoden 2002 kohdalle, x. Kuva toisesta on negatiivinen (toista osapuolta kutsutaan yksiselitteisesti pahaksi), mutta toinen osapuoli ei edelleenkään ole Taleban. Pääpaino on Irakissa ja siellä taistelevissa terroristeissa, eikä Talebanin kanssa käynnissä olevaa konfliktia, jossa kuolee yhdysvaltalaisotilaita, mainita erillisenä sotana tai konfliktina kertaakaan.

Vuoden 2009 kolme puhetta eroavat huomattavasti edellisten vuosien linjasta. Ensimmäinen Afganistania käsittelevä puhe on maaliskuulta, kaksi kuukautta presidentti Obaman virkaanastujaisten jälkeen.

Retorisesti presidentti Obaman puheet eroavat presidentti Bushin puheista, erityisesti Yhdysvaltojen sisäisen yhtenäisyyden osalta. Siinä missä presidentti Bush pääsi vuonna 2002 kehuaan yhtenäistä kansakuntaa, tuntuu Obama olevan kollegaansa suuremmissa vaikeuksissa kasvavan opposition kanssa. Obama pyytää useasti puheissaan puoluerajat ylittävää tukea Afganistanin operaatiolle ja pyytää kansalaisia olemaan kärsivällisiä. Presidentillä on tähän painavat syyt, sillä kun alkuvuodesta 2002 6 % yhdysvaltalaisista sanoi Afganistanin sodan olleen virhe, on luku USA Today –lehden Gallupissa vuonna 2009 42 %.

Presidentti Obaman uusi strategia Afganistania varten ei sekään kerää varauksetonta suosiota: Gallup.com sivuston tekemässä kyselyssä 3.12.2009, samana päivänä kun presidentti julkaisi strategiansa, 40 % vastanneista aikuisista yhdysvaltalaisista vastusti strategiaa ja 51 % oli sen puolella. Republikaanit pitivät strategiasta hiukkasen enemmän kuin demokraatit, Obaman oma puolue.¹⁵⁵

Joulukuun luvut ovat parannusta The Washington Postin elokuussa 2009 julkaiseman kyselyn tuloksiin, joista selvisi, että elokuussa 2009 25 % yhdysvaltalaisista piti

---

¹⁵³ ”Nämä hyökkäykset olivat barbaarisia ja avaavat ikkunan siihen pahuuteen, jonka kohtaamme.” J.R.

¹⁵⁴ George W. Bush 11.7.2005.

¹⁵⁵ Gallup.com –sivusto 3.12.2009.

Afganistanin sotaa Yhdysvaltojen osalta ”sotimisen arvoisena”. Silloin joukkojen lisäämistä ja Obaman uutta suunnitelmaa kannatti vain neljännes yhdysvaltalaisista. Presidentti Obaman strategia ja koko Afganistanin sota ovat siis menettäneet kannattajansa paitsi tavallisten kansalaisten, myös demokraattipuolueen keskuudessa. The Washington Postin kyselyssä selvisi myös, että 70 % demokraateista pitää sotaa kannattamattomana.¹⁵⁶

Eri mielipidemittauksista käy ilmi, että Afganistanin sota on todella menettänyt suosiotaan sekä poliitikkojen että kansalaisten keskuudessa, eikä Yhdysvallat ole enää yhtä yhtenäinen sotaponnistuksissaan kuin alkuvuodesta 2002. Presidentti Obama sai kuitenkin läpi kaksi joukkojenlisäystä, eikä kumpikaan puolue ole hajonnut sisäisesti Afganistanin kysymykseen, joten täydellisestä romahduksesta ei ole kyse. Merkitseen havaintomatriisiini **xx** sen merkiksi, ettei Yhdysvallat ole enää yhtä yhtenäinen kuin vuonna 2002 Afganistania käsittelevissä kysymyksissä, mutta seisoo kuitenkin toistaiseksi presidenttinsä takana.

Obaman maaliskuun puheessa on muutama erittäin tärkeä kohta, jotka eroavat huomattavasti presidentti Bushin aikaisista lausunnoista.

*”..Al Qaeda and its allies—are in Pakistan and Afghanistan. Multiple intelligence estimates have warned that al Qaeda is actively planning attacks on the US homeland from its safe haven in Pakistan. And **if the Afghan government falls to the Taliban—or allows al Qaida to go unchallenged that country will again be a base for terrorists who want to kill as many of our people as they possibly can.**”¹⁵⁷*

“For the Afghan people a return to Taliban rule would condemn their country to brutal governance, international isolation, a paralyzed economy and the denial of basic human rights—especially women and girls.---To succeed we and our allies and friends must reverse the Taliban gains and promote a more capable and accountable Afghan government.”¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ The Washington Post 20.8.2009.

¹⁵⁷ ”Al Qaida ja sen liittolaiset-ovat Pakistanissa ja Afganistanissa. Useat tiedusteluarviot ovat varoittaneet, että al Qaida suunnittelee aktiivisesti iskuja Yhdysvaltojen maaperälle turvapaikastaan Pakistanissa. Ja jos afgaanihallitus häviää (kaatuu) talebaneja vastaan-tai sallii al Qaidan jatkaa toimiaan haastamatta niitä, tulee maasta jälleen kerran tukikohta terroristeille, jotka haluavat tappaa niin monta ihmistä kuin mahdollista.” J.R.

¹⁵⁸ ”Afganistanilaisille Talebanin paluu tuomitsisi heidän maansa brutaaliin hallintoon, kansainväliseen eristäytymiseen, halvaantuneeseen talouselämään ja perusihmisoikeuksien kieltämiseen, varsinkin naisilta ja tytöiltä. – Onnistuaksemme meidän ja liittolaistemme pitää kumota Talebanin saamat edut ja edistää pystyvämpää ja vastuullisempaa hallitusta Afganistaniin.” J.R.

“These soldiers and Marines (17 000 additional troops in March) will take the fight to the Taliban in the south and the east and give us greater capacity to partner with Afghan security forces and to go after insurgents along the border.”¹⁵⁹

Obama jatkaa samalla linjalla sekä toukokuun että erityisesti joulukuun 2009 puheissaan:

“..the Taliban has maintained a common cause with al Qaeda and they both seek an overthrow of the Afghan government.--- We must reverse the Taliban’s momentum and deny it the ability to overthrow the government.”¹⁶⁰¹⁶¹

Presidentti Obama on mielestäni harvinaisen selkeäsanainen kuvaillessaan Yhdysvaltojen tilannetta Afganistanissa. Hän puhuu koko ajan Talebanista ja al Qaidasta yhdessä, ja tunnustaa Yhdysvaltojen oleva konfliktissa molempien kanssa. Al Qaida oli Afganistanin operaation alkuperäinen syy, mutta Obama pitää selvästi Talebania sotilaallisena uhkana. Hänen näkökantansa Talebaniin on välineellinen: Taleban tarkoittaisi afgaaneille huonoa hallintoa ja ihmisoikeuksien puuttumista mutta antaisi myös al Qaidalle mahdollisuuden koota voimansa ja käyttää Afganistania jälleen turvasatamana. Siksi al Qaidan terroristien lisäksi myös Taleban on vihollinen, jonka valtaannousu pitää estää. Kuulijoille ei jää epäselväksi kenelle puhutaan, sekä al Qaidalle että Talebanille. Merkitsen havaintomatriisiini xxx kohtaan tunnustaminen sen merkiksi, että Yhdysvallat tunnustaa olevansa konfliktissa, tunnustaa Talebanin olevan toinen, tai yksi, osapuoli samassa konfliktissa ja pitää Talebania vielä sotilaallisena uhkana, jota vastaan pitää lähettää lisää joukkoja.

Vuosien 2002 ja 2005 presidentti Bushin puheet olivat värikästä luettavaa erityisesti viholliskuvaa muodostaessa. Presidentti Obama käyttää maltillisempia ilmaisuja kuin edeltäjänsä kuvaillessaan Yhdysvaltojen vihollista Afganistanissa. Edellisen kohdan toisessa lainauksessa hän kuvailee, mitä Afganistanissa tapahtuisi jos Taleban pääsisi taas valtaan: brutaali hallinto, eritäytyminen kansainvälisesti, halvaantunut

---

¹⁵⁹ Barack Obama 27.3.2009.

¹⁶⁰ ”Taleban on ylläpitänyt yhteistä agendaa al Qaidan kanssa ja molemmat yrittävät kukistaa afgaanihallituksen. – Meidän pitää kääntää Talebanin momentum ja kieltää siltä mahdollisuus kaataa hallitus.” J.R.

¹⁶¹ Barack Obama 1.1.2.2009.

talouselämä ja perusihmisoikeuksien kieltäminen olisivat arkipäivää Afganistanissa. Itse talebaneista Obamalla on vähän sanottavaa. Al Qaidan jäseniä hän kutsuu systemaattisesti terroristeiksi, jotka murhaavat viattomia. Sekä maaliskuun että joulukuun puheista löytyy kuitenkin yksi kohta, jossa Obama keskittyy vain talebaneihin:

*”There is an **uncompromising core of the Taliban**. They must be met with force, and they must be defeated. But there are also those who’ve taken up arms because of coercion, or simply for a price. These Afghans must have the option to choose a different course. And that’s why we will work with local leaders, the Afghan government, and international partners to have a reconciliation process in every province.”¹⁶²¹⁶³*

“America seeks to end this era of war and suffering. We have no interest in occupying your country. We will support the efforts by the Afghan government to open the door to those Taliban who abandon violence and respect the human rights of their fellow citizens.”¹⁶⁴¹⁶⁵

Obaman puheessa on selvä suunnanmuutos edeltäjänsä puheisiin. Hän tunnustaa, että Talebanissa on ydin, joka ei ole valmis kompromisseihin. Samalla Obama kuitenkin toteaa joidenkin Talebaniin liittyneiden tehneen sen muista syistä kuin aatteen puolesta. Rahan tai muun syyn vuoksi liittyneillä afgaaneilla pitää olla mahdollisuus päästä irti Talebanista. Obama sanoo myös Yhdysvaltojen tukevan Afganistanin hallitusta kaikissa sen neuvotteluhankkeissa aseista luopuvien talebanien kanssa.

Obama ei kutsu vastustajiaan samoilla nimillä kuin edeltäjänsä presidentti Bush. Hän jopa näkee Talebaniin liittyneillä ihmisillä olevan eri motiiveja liittymiselle, kuten taloudellinen toimeentulo. Hän on valmis tukemaan neuvotteluprosessia ja antamaan Talebanista luopuneille uuden mahdollisuuden. Tämän ehtona toki on ihmisoikeuksien noudattaminen. Vaihtoehdon tarjoaminen kertoo, ettei Yhdysvaltain nykyjohto pidä talebaneja hulluina, joiden kanssa ei saa tai voi neuvotella. Heidän

---

¹⁶² ”Talebanissa on ydin, joka ei suostu kompromisseihin. Heidät täytyy kohdata voimalla ja heidät pitää lyödä. Mutta Talebanissa on myös niitä, jotka ovat tarttuneet aseisiin pakon edessä tai palkkion vuoksi. Näille afgaaneille pitää tarjota mahdollisuus valita erilailla. Tämän vuoksi työskentelemme paikallisten johtajien kanssa, afgaanihallituksen kanssa ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa saadaksemme aikaan sovitteluprosessin joka maakunnassa.” J.R.

¹⁶³ Barack Obama 27.3.2009.

¹⁶⁴ ”Amerikka yrittää lopettaa tämän kärsimyksen aikakauden. Meillä ei ole intressejä valloittaa maatanne. Me tuemme afgaanihallituksen yrityksiä avata ovi niille talebaneille, jotka hylkäävät väkivallan ja kunnioittavat toisten kansalaisten ihmisoikeuksia.” J.R.

¹⁶⁵ Barack Obama 1.12.2009.

kuvansa toisesta osapuolesta on huomattavasti positiivisempi kuin aikaisempina vuosina, joten merkitsen havaintomatriisiini **xx**. Päädyin tähän merkintään sillä Yhdysvallat tunnistaa toisen osapuolen, eikä pidä sen kanssa neuvottelemista mahdottomana itselleen. Petraamisen varaa jää ainoastaan siinä, että Talebanin johtoa pidetään niin fundamentalistisena, ettei heidän kanssaan voi neuvotella.

Yhdysvallat ja Taleban eivät ole vuonna 2009 osa samaa yhteiskuntaa, vaan konflikti on edelleen osa globaalia terrorisminvastaista sotaa. Merkitsen havaintomatriisiini – kohtaan sama yhteisö.

6.1.2. Taleban toimijana

Vuoden 2002 aineisto on tosiasiaassa vuodelta 2001. Aineisto ei siis kerro vuodesta 2002, mutta antaa kyllä kuvan siitä, millaisena Taleban on pitänyt konfliktia sen alkuvaiheessa. Molemmat puheet on julkaistu kolme viikkoa ennen Yhdysvaltojen sotilasoperaation alkamista. Merkitsen havaintoni matriisiin sulkeissa sen merkiksi, että tiedot ovat eri vuodelta kuin mitä itse tutkimus käsittelee. Vuosi 2005 puuttuu analyysistä aineiston puuttumisen vuoksi.

Kumpikaan Mulla Omarin puheista ei varsinaisesti ole suunnattu Yhdysvalloille, vaikka kummassakin puhutaan konfliktista Yhdysvaltojen kanssa. Voice of American haastattelija kysyy Mulla Omarilta tietääkö hän, että presidentti Bush on julistanut sodan terrorismille. Omar vastaa kielikuvalla, jossa hän selittää luottavansa ainoastaan Allahin lupauksiin. Kaikkien analysoimieni Mulla Omarin puheiden perusteella voin sanoa, että tämä on hänen tyyliinsä: hän käyttää paljon kielikuvia ja uskonnollisia vertauksia.

Puheiden perusteella arvioin, että Mulla Omar tietää Talebanin olevan konfliktissa, joka ei vielä ole eskaloitunut sotilaalliseksi:

VOA-haastattelija (kysyy pelottaako aseellinen konflikti Talebania): *”.. Won’t America beat you and won’t your people suffer even more?”¹⁶⁶*

MO: *”I’m very confident it won’t turn out this way.”¹⁶⁷¹⁶⁸*

---

¹⁶⁶ “Eikö Amerikka tule voittamaan teidät ja kansanne kärsimään vielä enemmän?” J.R.

Mulla Omar ei usko konfliktin eskaloitumiseen ja seuraavassa puheessaan hän peräti tarjoaa neuvotteluratkaisua Yhdysvalloille:

*”We have never tried to create problems with America. We have held talks in the present and the past with US governments several times, and **we are ready for more talks...** We have told America that if it has any evidence, give it to the Afghan Supreme Court, or let the clerics from any three Islamic countries decide his case, or he could be placed under observation of the Organization of Islamic Conference... **We appeal to the American government for tolerance and ask it to conduct an investigation and track down the real culprits.**”¹⁶⁹¹⁷⁰*

Lainauksesta käy ilmi selvästi monia asioita: Mulla Omar ymmärtää Talebanin olevan konfliktissa Yhdysvaltojen kanssa 9/11 –iskujen vuoksi. Hänen kuvansa Yhdysvalloista ei ole täysin negatiivinen, sillä hän ehdottaa tutkimuksia ja neuvotteluja, joilla konflikti voitaisiin ratkaista. Kuva Yhdysvalloista ei kuitenkaan ole täysin aurinkoinen, sillä antamassaan haastattelussa hän luonnehtii yhdysvaltojen politiikkaa näin:

”America controls the governments of Islamic countries. The people ask to follow Islam, but the governments do not listen because they are in the grip of United States. If someone follows the path of Islam, the government arrests him, tortures him or kills him. This is the doing of America.”¹⁷¹

Omar arvostelee Yhdysvaltojen politiikkaa muslimimaissa, mutta pitää Yhdysvaltoja silti mahdollisena neuvottelukumppanina ja tarpeeksi yhteistyökykyisenä, jotta konflikti saadaan ratkaistua puhumalla. Pidän näitä havaintoja erittäin mielenkiintoisina ja merkittävänä. Merkitsen havaintomatriisiin **xxx** konfliktin tunnustaminen –kohtaan, sillä Taleban näyttää Omarin johdolla ymmärtävän olevansa konfliktiosapuoli ja Yhdysvaltojen olevan vastapuoli. Kuva toisesta –kohtaan

---

¹⁶⁷ “Luotan siihen, että näin ei tule käymään.” J.R.

¹⁶⁸ The Guardian: Mulla Omar –in his own words, 26.9.2001.

¹⁶⁹ ”Emme ole koskaan yrittäneet hankkiutua hankaluuksiin Amerikan kanssa. Me olemme useasti keskustelleet nyt ja menneisyydessä Yhdysvaltojen hallitusten kanssa ja olemme valmiita keskustelemaan lisää.. Me olemme kertoneet Amerikalle, että jos heillä on todisteita, ne pitää luovuttaa Afganistanin korkeimmalle oikeudelle tai antaa (uskon)oppineiden mistä tahansa islamilaisesta maasta päättää tästä tapauksesta tai hänet (bin Laden) voidaan asettaa OIC:n valvontaan.. Me vetoamme Amerikan hallitukseen suvaitsevaisuuden puolesta ja pyydämme sitä suorittamaan tutkimuksen ja jäljittämään oikeat syylliset.” J.R.

¹⁷⁰ Mulla Omar 19.9.2001.

¹⁷¹ ”Amerikka kontrolloi islamilaisten maiden hallituksia. Kansalaiset haluavat seurata islamin opetuksia, mutta hallitukset eivät kuuntele koska ne ovat Yhdysvaltojen otteessa. Jos joku seuraa islamin polkua, hallitus pidättää hänet, kiduttaa tai tappaa hänet. Tämä on Amerikan syytä.” J.R.

merkitsen **xx** sen merkiksi, että vaikka Omarilla on huomautettavaa Yhdysvaltojen politiikasta, hän näkee Yhdysvallat kuitenkin yhteistyökykyisenä ja rationaalisena toimijana, joka pystyy halutessaan ratkaisemaan konfliktin ilman aseita.

Taleban ei pidä Yhdysvaltoja samaan yhteisöön kuuluvana, vaan Mulla Omar sanoo konfliktin johtuvan islamin uhatusta asemasta. Merkitsen havaintomatriisiin – sen merkiksi, että Yhdysvallat ei ole osa samaa yhteisöä Talebanin kanssa.

Vuoden 2009 Talebanin lausuntoja ja Mulla Omarin puheita lukiessa ei jäänyt epäselväksi, että Taleban on mukana täysimittaisessa konfliktissa. Tämä tulee ilmi muun muassa seuraavissa kohdissa:

*”We have preparedness for a **long war** and the regional situation is in our favor. Therefore, we will continue to wage Jihad until we gain independence and force the invaders to pull out.”¹⁷²¹⁷³*

*”In this **unequal war** the one side have before them expansionism, colonialism and exploitation as their plans of objectives which they want to achieve by dent of military power through brutality and atrocities.”¹⁷⁴¹⁷⁵*

Kummassakin esimerkissä puhutaan yksiselitteisesti sodasta, joten Taleban tietää olevansa konfliktiosapuoli. Yksi mielenkiintoisimmista analyysin vaiheista oli sen kartoittaminen, kenen kanssa Taleban sotii, etenkin, kun Yhdysvaltojen tapauksessa vastustaja oli välillä hieman hämärän peitossa. Tulin siihen johtopäätökseen, että Taleban pitää kaikkia Afganistanissa olevia vierasmaalaisia joukkoja vihollisena, joka on valloittanut maan. Erityispaino annetaan kuitenkin Yhdysvalloille ja vuonna 2009 presidentti Obamalle, jota puhutellaan jopa nimeltä.

*”During the past eight years, **NATO** under the leadership of the militarists of Pentagon, implemented a policy of brutality.”¹⁷⁶*

---

¹⁷² ”Meillä on valmiudet pitkään sotaan ja alueellinen tilanne on puolellemme. Siksi jatkamme jihadia kunnes saavutame itsenäisyyden ja valloittajat vetäytyvät (maasta).”

¹⁷³ Mulla Omar 3.10.2009.

¹⁷⁴ ”Tässä epätasa-arvoisessa sodassa toinen osapuoli suunnittelee ekspansionismia, kolonialismia ja riistoa, jonka he haluavat toteuttaa sotilaallisen voiman ja julmuuksien kautta.”

¹⁷⁵ IEA 7.10.2009.

¹⁷⁶ ”Viimeisen kahdeksan vuoden aikana NATO on harjoittanut julmuuden (brutaaliudn) politiikkaa Pentagonin militaristien komennossa.”

*“The IEA calls on the public of the West not to be deceived by the assertions of **Obama**, who says the war in Afghanistan is a war of necessity.”¹⁷⁷¹⁷⁸*

Vihollinen on siis NATO (ja sen operaatioon osallistuvat valtiot); Yhdysvallat, jota Taleban pitää NATO:n johtovaltiona sekä henkilökohtaisesti presidentti Obama, joka tässä kuitenkin edustanee Yhdysvaltoja. Koska Taleban avoimesti tunnustaa olevansa konfliktissa ja määrittelee konfliktiosapuolet tarkasti, merkitsen havaintomatriisiin **xxx**.

Mulla Omar käyttää lausunnoissaan Yhdysvalloista vähintään yhtä värikästä kieltä kuin presidentti Bush käytti talebaneista. Yhdysvalloista käytetään ilmaisuja valloittaja, globaalin kolonialismin levittäjä, ristiretkeläinen ja paha. Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten taktiikkaa ja sota suunnitelmaa suomitaan armotta, eikä Obaman uusi kädenojennustaktiikkakaan saa arvostusta.

“..the new conservative clique in the White House, the war-mongering generals in Pentagon and the pro-Jewish lobby in USA started blaming the Islamic Emirate forthwith from the beginning... It is clear from all this that they have occupied Afghanistan for the execution of their expansionist plans in the Middle East, Central Asia and the Southeast Asia.”¹⁷⁹ ¹⁸⁰

Obaman strategiasta: *“Hence it’s a strategy aimed at securing interests of the American capitalists and it seems America has vast and protracted but **wicked and hostile** plans not only for Afghanistan but for the whole region.”¹⁸¹ ¹⁸²*

*“These **brutal invaders** have trampled down on all our Islamic values; they work for dissemination and spread Christianity under previously worked-out plan; they plunder our*

---

¹⁷⁷ ”Afganistanin Islamilainen Emiraatti (Islamic Emirate of Afghanistan) kehottaa lännen yleisöä olemaan uskomatta Obaman petosta, kun hän sanoo Afganistanin sodan olevan tarpeellinen.”

¹⁷⁸ Mulla Omar 3.10.2009.

¹⁷⁹ ”Valkoisen talon uusi konservatiivinen joukko, sotaa himoavat Pentagonin kenraalit ja juutalaismyönteinen lobbaus Yhdysvalloissa alkoivat syyttää Islamilaista Emiraattia alusta alkaen.. Kaiken tämän perusteella on selvää, että he ovat valloittaneet Afganistanin toteuttaakseen laajentumishaluista politiikkaansa Lähi-idässä, Keski-Aasiassa ja Kaakkois-Aasiassa.”

¹⁸⁰ IEA 7.10.2009.

¹⁸¹ “ Se on strategia, joka on tarkoitettu amerikkalaisten kapitalistien intressien turvaamiseen ja näyttää siltä, että Amerikalla on laaja ja pidennetty mutta paha ja vihamielinen suunnitelma ei vain Afganistanin mutta myös koko alueen varalle.”

¹⁸² IEA 3.12.2009.

En halua puuttua Mulla Omarin ja Talebanin subjektiivisen näkemyksen laatuun, eli siihen, pidätkö heidän kuvaansa Yhdysvalloista oikeana vai vääränä, mutta voin varmuudella todeta, että kuva ei parhaimmalla tahdollakaan katsottuna ole positiivinen. Taleban ei tee eroa Yhdysvaltojen johdon ja Afganistanissa olevien yhdysvaltalaisien sotilaiden välille, eikä pyri ainakaan julkisesti verbaalisesti minkäänlaiseen kädenojennukseen. Erityisen mielenkiintoista on se, että lausunnoissa Bushin hallinnosta (ensimmäinen sitaatti) ja Obaman hallinnosta (keskimmäinen sitaatti) ei ole juuri eroa. Merkitsen havainnon matriisiini merkinnällä x siksi, että vihollinen on toki tunnistettu, mutta kuva siitä on erittäin negatiivinen.

Kysymykseen ”kuuluvatko Taleban ja Yhdysvallat Talebanin mielestä samaan yhteisöön?” vastaaminen on aineiston perusteella kohtalaisen helppoa. Mulla Omar kutsuu Yhdysvaltoja puheissaan useasti valloittajiksi, kolonialisteiksi ja tunkeutujiksi, ja antaa näin selkeästi ymmärtää, ettei Yhdysvallat jaa Talebanin kanssa mitään samaa yhteisöä. Merkitsen huomion matriisiin merkinnällä -.

6.1.3. Talebanin sisäinen yhtenäisyys

Etsin pitkään eri keinoja, joilla tutkia Talebanin sisäistä yhtenäisyyttä. Lopulta päädyin tunnustamaan, ettei se ole mahdollista ainakaan osana tätä tutkimusta – omana tutkimusaiheenaan esimerkiksi pashtua osaavalle tutkijalle erittäin mielenkiintoinen. Oman tutkimuksen sijaan voin luottaa niihin tietoihin, mitä muut tutkijat ovat keränneet. Tärkein yksittäinen lähteeni on Gilles Dorronsoron kirjoittama raportti Talebanin taktiikasta ja liikkeen yhtenäisyydestä.

Vuonna 2009 kirjoitetussa raportissaan Dorronso toteaa, ettei Taleban ole puolue siinä mielessä, kuin puolueet lännessä ymmärretään. Vallassa ollessaan Talebanilla oli sisäinen hierarkia, jossa korkeimmalla oli liikkeen hengellinen johtaja Mulla Omar.

---

¹⁸³ ”Nämä brutaalit valloittajat ovat polkeneet maahan islamilaiset arvot: he työskentelevät kristinuskon levittämisen hyväksi ennalta suunnitellun ohjelman mukaisesti. He riistävät luonnonvarojamme saman suunnitelman mukaisesti ja ottavat maamme nimissä valtavia lainoja.”

¹⁸⁴ Mulla Omar 3.10.2009.

Sama rakenne näyttää pysyneen kasassa sodan aikanakin, eikä Dorronso ole havainnut omassa työssään ristiriitoja liikkeen sisällä, vaikka Talebanilla olisi muitakin johtajakandidaatteja.¹⁸⁵

Paikalliset johtajat ja samaan aikaan vahva keskusjohto Mulla Omarin ympärillä on Dorrinson mielestä Talebanin vahvuus ja syy siihen, miksi liike on pystynyt jatkamaan sissisotaansa niin kauan.¹⁸⁶

Hajanaisesta Talebanista on ylipäätään hyvin vähän tietoa, eivätkä liikkeet johtajat ymmärrettävistä syistä anna haastatteluja tai lausuntoja kovin usein. Tämä ei johdu heidän halustaan olla antamatta haastatteluja, vaan vastapuolen haluttomuudesta päästä heidät antamaan niitä. Kuuluisin esimerkki tästä on Mulla Dadullah, joka kutsui al Jazeera – kanavan haastattelemaan itseään. Hänet surmattiin ennen haastattelupäivää. Dorrinson mielestä Yhdysvallat ja kansainvälinen yhteisö vain vahvistaa Talebania sisäisesti tappamalla ne harvat johtajat, kuten Dadullahin, jotka voisivat haastaa Mulla Omarin aseman liikkeen johtajana.¹⁸⁷

Yhdysvaltojen sisäisen yhtenäisyyden tutkiminen oli haastavaa, koska emme voi tietää, millaista takahuonekeskustelua ja lehmänkauppoja äänestystulosten takana on. Talebanin sisäisen yhtenäisyyden tutkiminen on lähes mahdotonta, sillä kyseessä ei ole demokraattinen liike, jossa päätöksentekoprosessi saati tulos olisi julkista tai saatavilla olevaa tietoa. Talebanin yhtenäisyyden osalta liikutaan arvausten parissa – niin kauan kuin he eivät sitä kiellä, pidetään Mulla Omaria liikkeen keulakuvana. Koska sisäisen yhtenäisyyden tutkiminen ei tässä tutkimuksessa onnistu, merkitsen sen kohdalle **n/a** puuttuvien tietojen merkiksi.

6.2. Agendatransformaatio

Agendatransformaatioon kuuluu useampi eri osa. Ensimmäinen on intressitransformaatio, jossa selvitän, kohtaavatko osapuolten intressit. Käytän aineistona samoja tekstuaalisia aineistoja, kuin toimijatransformaatiossa. Seuraava

---

¹⁸⁵ Dorronso 2009, 9.

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Dorronso 2009, 11.

tutkittava aihe on talous, joka on ensimmäinen itse määrittelemistäni konfliktin transformaation ennakkoehtoista. Talous, samoin kuin gender ja hallinto, ovat Yhdysvaltojen määrittelemiä ennakkoehtoja ja siksi mukana matriisissa. Talousmuutoksen tutkimiseksi olen koonnut numeerisen aineiston. Talouden jälkeen vuorossa on gender, joka koostuu myös numeerisesta aineistosta.

Koska numeerisen aineiston käsittely eroaa tekstuaalisen aineiston analyysistä, en ole voinut luoda yleisiä sääntöjä siitä, miten merkitseän havaintoni matriisiin. Yleisten sääntöjen sijaan olen selvittänyt merkitsemistapani jokaisen kappaleen alussa. Ongelmia aiheutti ainoastaan talousmuutoksen huumekaupan tutkiminen, jossa mitä enemmän rasteja, sitä parempi –tekniikka ei toiminut. (Mitä enemmän huumekauppaa, sen parempi?). Tämän vuoksi merkitsemistekniikat on selostettu erikseen.

6.2.1. Intressitransformaatio

Yritän tässä osuudessa selvittää, kohtaavatko Yhdysvaltojen ja Talebanin intressit ja jos, missä määrin. Käytän samaa aineistoa kuin toimijatransformaatioissa, presidenttien ja Mulla Omarin puheita. Vertaan Talebania ja Yhdysvaltoja koskevia aineistoja toisiinsa ja otan huomioon vain ne intressit, jotka joko presidentti Bush ja Obama tai Mulla Omar ovat sanoneet ääneen. Käytän havaintomatriisini intressikohdassa vain yhtä havaintosaraketta niin, että mikäli intressit kohtaavat jonkin verran, on merkintä **x** ja mikäli erittäin paljon **xxx**. Yhdysvaltain tai Talebanin yksittäisillä omilla intresseillä ei sinänsä ole väliä, ainoastaan sillä, kuinka paljon kahden toimijan intressit kohtaavat.

Loppuvuoden 2001 aineistosta, jota käsittelen Talebanin osalta vuoden 2002 aineistona, nousee esiin Talebanin osalta neljä selvää intressiä tai tavoitetta. Yrittäessäni löytää intressejä kysyin kerta toisensa jälkeen aineistolta kysymyksen ”Mitä toimija haluaa?”. Talebanin neljä intressiä nousivat selvänä Mulla Omarin kummastakin esiintymisestä. Tärkein aineistosta nouseva viesti on, ettei Osama bin Ladenia tulla luovuttamaan Yhdysvaltoihin. Omar toistaa asian useampaan kertaan, ja bin Ladenin luovuttamattomuus on selvästi Talebanille niin sanottu *deal breaker*, eli asia, josta he eivät tule joustamaan. Syy luovuttamattomuuteen on se, ettei Mulla

Omar usko bin Ladenin olevan Yhdysvaltoihin kohdistuneen terrori-iskun takana, vaan pitää bin Ladenia huomattavasti heikompana kuin Yhdysvallat.

Bin Ladenin luovuttamatta jättäminen on kuitenkin ainoa asia, josta Taleban ei jousta. He ehdottavat Yhdysvalloille uusia neuvotteluja ja tarjoavat erilaisia ratkaisumalleja: bin Ladenin tapaus voitaisiin tutkia islamilaisessa oikeudessa, Afganistanin omassa oikeusjärjestelmässä tai kolmen minkä tahansa islamilaisen maan oppineet voisivat arvioida ja tuomita bin Ladenin. Talebanilla on siis selvästi liikkumavaraa bin Ladenin tapauksessa, ainoastaan henkilön luovuttaminen toiseen valtioon ilman tuomiota tai tutkimusta ei heille käy. Taleban myös kehottaa Yhdysvaltoja järjestämään perinpohjaisen tutkimuksen terrori-iskujen osalta ja etsimään syyllisen.

Huomattavaa Mulla Omarin esittämissä ehdotuksissa bin Ladenin luovutuksen suhteen on se, että Taleban puhuu suoraan Yhdysvalloille. Heillä on asia, josta he eivät voi tinkiä, mutta yrittävät kiertää sen tarjoamalla toista vaihtoehtoa ja näyttävät selvästi luottavan Yhdysvaltojen haluun ratkaista kiista diplomaattisesti. Haastattelussaan Mulla Omar sanoo suoraan, ettei hän usko Yhdysvaltojen ja Talebanin välien kärjistyvän sodan asteelle. Toinen mahdollinen tulkinta sitaatista on, että Mulla Omar kuvittelee Talebanin voivan lyödä Yhdysvallat mahdollisessa sodassa.¹⁸⁸

Yhdysvaltojen osalta vuoden 2002 aineisto nostaa esiin muutamia selkeitä tavoitteita. Presidentti Bush linjaa suoraan kaksi Yhdysvaltojen tärkeintä päämäärää sodassa: terroristien koulutusleirien sulkeminen, terroristien tuominen tuomioistuinten eteen ja kemiallisten-, biologisten- ja ydinaseiden leviäminen. Terroristien koulutusleirien sulkeminen ei koske vain Afganistania, vaan Bush nostaa esiin muun muassa Palestiinan, Irakin, Iranin ja Pohjois-Korean.

Presidentti Bushin kunniaksi voi laskea sen, että hän ilmaisee itseään lyhyesti ja ytimekkäästi. Negatiivista hänen puheissaan on se, että kaikki hänen ilmaisemansa asiat on sanottu samalla nuotilla ja äänenpainolla: nousuja ja laskuja on vaikeaa havaita. Samalla jää havaitsematta se, mikä Bushin luettelemista tavoitteista on Yhdysvalloille tärkein, tai mistä he olisivat valmiita neuvottelemaan.

---

¹⁸⁸ Mulla Omar 19.9.2001.

Bushin luettelemat tavoitteet ovat myös erittäin laajoja. Terroristileirien sulkeminen universaalisti on huomattavasti suurempi tavoite kuin Talebanin tavoite saada järjestettyä uudet neuvottelut Yhdysvaltojen kanssa. Yhdysvallat ei myöskään puhu suoraan Talebanille, mikä saattaa olla merkki siitä, että he eivät pidä Talebania vastapuolena, tai osoitus Yhdysvaltojen politiikasta olla puhumatta terroristien kanssa. Kaiken kaikkiaan on selvää, etteivät Talebanin ja Yhdysvaltojen intressit kohtaa millään tavalla, varsinkin, kun Yhdysvallat ei edes kommunikoi suoraan Talebanin kanssa. Merkitsen havaintomatriisiini epätavallisen merkinnän (-). Sulkeet ovat muistutuksena siitä, että Talebania koskeva aineisto on vuodelta 2001 ja viiva merkki siitä, että Yhdysvaltojen ja Talebanin intressit eivät kohtaa millään tavalla.

Vuoden 2009 aineistossa on selvä ero vuoden 2002 aineistoon sekä Talebanin että Yhdysvaltojen kohdalla. Mulla Omarin puheet kuulostavat vuonna 2009 lähes vaalikampanjaan sopivalta aineistolta, sillä hän vaatii useita asioita valtaapitävältä hallinnolta. Muutamat asiat nousevat kuitenkin toisia selvemmin esiin. Ensimmäinen niistä on vaatimus ulkomaisten joukkojen poistumisesta. Mulla Omar puhuu koko ajan valloittajista ja sanoo Afganistanin olevan miehitetty alue. ”Itsenäisyyden saaminen takaisin ja suvereniteetin saavuttaminen” ovat Mulla Omarin retoriikassa korkealla, ja ne saavutetaan siis ainoastaan, jos ulkomaiset joukot poistuvat Afganistanista.

Mulla Omarilla on selvä suunnitelma siihen, mitä tulee tapahtumaan, kun joukot ovat poistuneet. Hän haluaa perustaa islamilaisen järjestelmän ja suorittaa sosiaalisen ja taloudellisen reformin Sharia-lain puitteissa. Suhtautuminen Karzain hallintoon on ristiriitaista: toisaalta Mulla Omar haluaa neuvotella heidän kanssaan (*”We have left open all options and ways towards this end.”*) ja toisaalta hän kutsuu kaikkia ”kunnollisia” afgaaneja jättämään Karzain hallituksen oman onnensa nojaan niin kauan, kuin he auttavat ulkomaalaisia, jotka ovat valloittaneet Afganistanin. Tiivistettynä Talebanin intressit vuonna 2009 olivat ulkomaisten joukkojen poistuminen maasta, islamilaisen järjestelmän ja Sharia-lain käyttöönotto ja Karzain hallituksen kaataminen tai muokkaaminen heidän haluamaansa suuntaan.

Presidentti Obama on presidentti Bushin tavoin ollut erittäin selkeäsanainen luetellessaan Yhdysvaltojen intressejä ja tavoitteita Afganistanissa. Hänen vuoden 2009 puheistaan käy selkeästi ilmi, että Yhdysvaltojen ensimmäinen ja tärkein tavoite Afganistanissa (ja Pakistanissa) on al Qaidan nujertaminen. Afganistanissa tämä tapahtuu Talebania vastaan taistelemalla, sillä Yhdysvallat uskoo al Qaidan palaavan täysimittaisena Afganistaniin, mikäli Taleban onnistuu kaatamaan Karzain hallituksen ja muodostamaan tilalle oman hallintonsa. Yhdysvaltojen selkeä intressi on siis yrittää pitää Taleban poissa Kabulista. Heillä on vuoden 2009 aineiston pohjalta kaksi keinoa saavuttaa haluamansa: sotilaallisen voiman lisääminen ja neuvottelut maltillisten talebanien kanssa, jotka ovat mukana jostain muusta syystä kuin aatteen palosta. Yhdysvallat siis tarjoaa Talebanille neuvotteluja, mutta omilla ehdoillaan. Heidän *deal breakerinsä* ovat lain ja ihmisoikeuksien noudattaminen ja kunnioittaminen. Nämä ehdot täyttävä taleban on Yhdysvaltojen puolesta tervetullut afganistanilaiseen yhteiskuntaan.

Aineistosta käy selvästi ilmi Yhdysvaltojen kaikki tai ei mitään –asenne Afganistanin sotaan vuonna 2009. Voittaakseen Talebanin presidentti Obama oli valmis lisäämään joukkoja 30 000 sotilaalla ja lähettämään Afganistaniin myös eri alojen asiantuntijoita, enimmäkseen siviilejä, suorittamaan niin sanottua *civilian surgea* (”siviilien hyöky”), jonka aikana siviilit tehostaisivat muun muassa maanviljelyn opettamista paikallisille. Samaan aikaan presidentti Obaman hallinto on valmis neuvottelemaan maltillisten talebanien kanssa –presidentti Bushin hallinto ei ollut koskaan valmis neuvotteluihin.

Yhdessä asiassa sekä Taleban että Yhdysvallat ovat samaa mieltä: molemmat haluavat Yhdysvallat pois Afganistanista, mutta eri syistä. Presidentti Obama asetti joukoilleen 18 kuukauden aikarajan, jonka jälkeen joukkoja aletaan kotiuttaa. Mulla Omar ei suinkaan ratkennut riemusta kuultuaan aikarajasta, eikä tehnyt asiasta suurta propagandavoittoa (kuten itse ensin arvelin käyvän), vaan suosi Yhdysvaltoja lähtemisestä. Tämä herättää mielessäni kysymyksen tarpeesta: kumpi tarvitsee toista enemmän, Yhdysvallat Talebania vai Taleban Yhdysvaltoja?

Vuoden 2009 aineiston pohjalta on vaikeaa määritellä havaintomatriisiin sopivaa merkintää. Tilanne lienee parempi kuin 2002 siinä mielessä, että molemmat osapuolet

puhuvat toisilleen ja ovat mukana samassa konfliktissa. Samaan aikaan kummallakin on tavoitteita, jotka eivät sovi yhteen. Taleban haluaa valtaan, Yhdysvallat estää Talebanin valtaannousun hinnalla millä hyvänsä. Kummatkin ovat valmiita neuvotteluihin omilla ehdoillaan. Tilanne on kuitenkin huomattavasti hedelmällisempi kuin vuonna 2002, joten merkitsen pienellä varauksella **x(x)** havaintomatriisiini. Toiveikas merkintä perustuu ennen kaikkea keskusteluyhteyden avaamiseen ja neuvotteluvalmiuden nostoon, joka antaa ymmärtää, että lisää puhetta saattaa olla tulossa.

6.2.2. Taloustransformaatio

Tarkastelen Afganistanin taloustilanteen muutosta synteessillä, jonka ajattelen kuvastavan maan kokonaisvaltaista kehitystä paremmin kuin pelkän bruttokansantuotteen. Yleensä talouskasvua mitataan juuri bruttokansantuotteella (BKT), mutta se ei kerro muuta kuin taloustilanteen paranemisen tai heikentymisen. Kun kyseessä on Afganistanin kaltainen konfliktivaltio, jossa suuri osa taloudellisesta toiminnasta on laitonta, voi pelkkä BKT vääristää tulosta. Olen kehittänyt tätä työtä varten kolmen indikaattorin synteessin, jonka toivon olevan tehokkaampi kuin pelkkä BKT.

Ensimmäinen indikaattori on per capita BKT, joka kuvastaa sitä, kuinka paljon jokaisella afgaanilla on valuuttaa käytössä. Vuosien 2000–2008 tilastot ovat YK:n talousjaoston tekemiä (kuva 1, liite 1)¹⁸⁹, vuoden 2009 tilasto puolestaan kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) arvio vuodesta 2009 (kuva 2, liite 2)¹⁹⁰. Molemmat tilastot on ilmaistu Yhdysvaltain dollareissa (USD) ja niistä on jätetty pois ns. harmaan talouden vaikutus, Afganistanin tapauksessa siis huumekaupan ja -tuotannon.

Toinen indikaattori on Human Development Index (HDI), on YK:n kehittämä inhimillisen kehityksen mittari. Se koostuu useasta kehitykseen liittyvästä osa-alueesta, joilla on erilainen painoarvo. HDI:n kuuluvat lukutaito (painotettuna aikuisten lukutaito), väestön koulutusaste (osallistumisprosentti perus-, toisen- ja

---

¹⁸⁹ UN Statistics Division: Afghanistan. Liite 1, kuva 1.

¹⁹⁰ IMF, BKT arvio vuodelle 2009. Liite 1, kuva 2.

korkeamman asteen koulutukseen), elinajanodote sekä taloudelliset elinolosuhteet, joita mitataan laskemalla BKT per capita. Maksimi HDI on 1.00 ja minimi 0.00.¹⁹¹

Kolmas indikaattori on huumekaupan kasvu. Afganistanin huumeetuotanto ei ole tämän sodan tuote, sillä Afganistanissa on tuotettu oopiumia laajassa mittakaavassa 1950-luvulta asti, jolloin silloisen suurimman tuottajamaan Iranin shaahi kielsi oopiumin tuotannon. Taustalla oli huoli väestön kasvavasta huumauseriippuvuudesta. Kysynnän kasvu, sekä Laosin ja Etelä-Vietnamin hallitusten samanaikainen romahtaminen 1970-luvulla tekivät Afganistanista lopullisesti yhden suurimmista tuottajamaista.¹⁹²

YK:n huumevirasto julkaisee vuosittain World Drug Report –aineiston, johon on koottu maittain tilastot huumausaineiden kasvatuksesta tai valmistuksesta. Raportti koostuu numeerisesta ja tekstuaalisesta aineistosta, ja olen käyttänyt molempia työssäni. Afganistanin tapauksessa tarkasteltavat huumausaineet ovat opiaatteja ja raportissa mainitaan sekä oopium, heroiini että niiden johdannaiset. Olen merkinnyt huumausaineiden tuotannon havaintomatriisiini koodilla HT.

Havaintomatriisissa on oma kohtansa jokaiselle indikaattorille. Ideaalitulanteessa BKT ja HDI –kohdassa olisi monta rastia, sillä mitä enemmän rasteja, sitä suurempi kasvu BKT:ssä ja HDI:ssä. Samalla huumausaineiden valmistus- ja myyntilukujen pitäisi olla laskussa, jotta transformaation ennakkoehto täytyisi. Se tarkoittaisi talouskasvun johtuvan muusta kuin huumausaineista. Havaintomatriisissa tämä ideaalitalanne näkyisi rastien määränä: BKT ja HDI –kohdissa monta rastia erityisen vahvan kasvun vuoksi ja HT kohdassa mahdollisimman vähän rasteja vähäisen huumausaineiden tuotannon vuoksi.

Afganistanin BKT per capita oli vuonna 2002 216 USD. Vuoden 2001 BKT per capita oli USD124, joten BKT on noussut edellisvuodesta. Vuoden 2005 BKT per capita oli USD 279, joka on selvä nousu sekä edellisvuodesta (BKT USD 241) että vuodesta 2002. Vuodelle 2009 IMF on ennustanut BKT:n per capita olevan USD 486, joka on Afganistanin suurin BKT per capita 2000-luvulla. Koska BKT on noussut vuosina 2002, 2005 ja 2009 verrattuna edellisvuoteen sekä edelliseen

---

¹⁹¹ UNPD, HDI.

¹⁹² Felbab-Brown 2006, 128.

tutkimusvuoteen, mutta BKT on silti erittäin alhainen, merkitsen havaintomatriisiin jokaisen vuoden kohdalle **x**.

Afganistanin HDI vuodelta 2002 ei ole tiedossa, koska sitä ei todennäköisesti ole pystytty laskemaan puutteellisten tietojen vuoksi. Ensimmäinen HDI on vuodelta 2005, jolloin se on ollut 0,3470. Vuonna 2009 julkaistu HDI viittaa vuoteen 2007, joten vuoden 2009 HDI ei ole vielä saatavilla. Viimeisin saatavilla oleva tieto on vuoden 2007 HDI, joka oli 3,52.¹⁹³ Merkitsen puuttuvan vuoden 2002 havaintomatriisiin merkinnällä **n/a**, vuoden 2005 rastilla **x** ja puuttuvan vuoden 2009 haamurasteilla **xx**. Päädyin haamurasteihin siksi, että tilastotiedot ovat saatavilla, toisin kuin vuonna 2002, mutta indeksiä ei ole vielä saatu laskettua. Lisäksi viimeinen saatavilla oleva tieto vuodelta 2007 ilmaisee lievää nousua.

Kohdassa HT olen tutkinut useampaa taulukkoa. YK:n tilastot ovat erittäin kattavia ja olen poiminut kolme indikaattoria. Ensimmäinen on oopiumin (unikkojen) kasvattamiseen käytetyn maa-alueen pinta-ala. Toinen on tuotettujen huumausaineiden määrä ja mahdollisesti prosentuaalinen osuus kyseisen huumausaineen maailmanlaajuisesta tuotannosta. Kolmas indikaattori on kyseisen huumausaineiden viennin määrä ja prosentuaalinen osuus BKT:stä, mikäli myynti olisi laillista. Afganistan on ollut 1990-luvun alusta lähtien maailman suurin oopiumintuottaja. Ainoa huomattava tilastollinen poikkeama on vuonna 2001, jolloin oopiumintuotanto on romahtanut yli 3000 tonnin oopiumintuotannosta reilusti alle 500 tonnin vuosimäärään.¹⁹⁴

Vuoden 2003 julkaisu on nimeltään Global Illicit Drug Trends 2003, mutta julkaisun sisältö on sama kuin myöhemmin julkaistuissa raporteissa. Vuonna 2002 oopiumin tuotantoon käytettiin Afganistanissa 74 100 hehtaaria. Määrällisesti oopiumia tuotettiin 3 400 tonnia.¹⁹⁵ Ero vuoteen 2001 on huomattava, sillä edellisvuonna tuotettiin ainoastaan 185 tonnia.¹⁹⁶ Vuodelta 2002 ei ole tietoa siitä, kuinka paljon oopiumia on viety ulkomaille tai mikä oopiuminviennin arvo olisi dollareissa ja suhteutettuna bruttokansantuotteeseen. Merkitsen havaintomatriisiin yhden rastin viljelysmaan määrästä ja toisen oopiumin määrästä. Koska tuotannon määrä on

---

¹⁹³ UNPD Human Development Reports.

¹⁹⁴ World Drug Report 1/2006, 58.

¹⁹⁵ Emt., 57.

¹⁹⁶ Global Illicit Drug Trends 2003, 172.

melkein kaksikymmenkertaista edellisvuoteen verrattuna, huomioin havainnon merkittävänä ja lisää kolmannenkin rastian. Vuoden 2002 kokonaismerkintä on siis **xxx**.

Vuoden 2006 World Drug Report toteaa oopiumintuotannon pudonneen Afganistanissa ensimmäisen kerran sitten vuoden 2002. Samalla kuitenkin epäillään suotuisan kehityksen jatkumista.¹⁹⁷ Vuonna 2005 oopiuminviljelyyn käytettiin 104 000 hehtaaria. Määrällisesti oopiumia tuotettiin 4 100 tonnia.¹⁹⁸ Muutos edellisvuoteen on positiivinen: vuonna 2004 oopiuminviljelyyn käytettiin 131 000 hehtaaria.¹⁹⁹ Muutos edelliseen tutkimusvuoteen on kuitenkin negatiivinen, sillä viljelysalve on kasvanut. Koska sekä tuotetun oopiumin määrä että viljelyyn käytetty maa-alue ovat kasvaneet, merkitsen havaintomatriisiin **xx**. Vuonna 2005 Afganistanista vietiin oopiumia naapurimaihin USD 2,7 miljardin edestä, mikä on 52 % Afganistanin BKT:stä.²⁰⁰ Pidän löydöstä erittäin merkittävänä, sillä kyseessä on yli puolet BKT:stä ja merkitsen havainnon matriisiin kolmannella rastilla **x**.

Vuonna 2009 Afganistanissa käytettiin oopiumintuotantoon 123 000 hehtaaria.²⁰¹ Muutos vuoteen 2008 on -22 %, mutta edelliseen tutkimusvuoteen 2005 verrattuna määrä on noussut. Oopiumia on tuotettu yhteensä 6900 tonnia, joka korreloi hehtaari muutoksen kanssa: vuoteen 2008 verrattuna määrä on pienentynyt, mutta vuoteen 2005 verrattuna kasvanut 2800 tonnia. Määrä on 89 % koko maailman oopiumintuotannosta.²⁰² Viennissä oopiumin arvo olisi USD 2,8 miljardia, mikä on 26 % Afganistanin BKT:stä.²⁰³ Merkitsen havaintomatriisiin **xx**, sillä vuoteen 2005 verrattuna tuotantoon käytetty pinta-ala on kasvanut, samoin tuotetun oopiumin määrä. Prosentuaalinen osuus BKT:stä sen sijaan on pudonnut puoleen.

6.2.3. Gendertransformaatio

Naisten aseman parantumisen tutkiminen oli aineistoltaan haastavampi tehtävä kuin taloudellisen tilanteen kartoittaminen. *Gender* sanana tarkoittaa sukupuolta ja sinänsä

---

¹⁹⁷ World Drug Report 1/2006, 51.

¹⁹⁸ Emt., 57.

¹⁹⁹ World Drug Report 2/2006, 211.

²⁰⁰ World Drug Report 2/2006, 212.

²⁰¹ World Drug Report 2010, 253.

²⁰² Ibid.

²⁰³ Ibid.

myös miehiin kohdistuvia tasa-arvoasioita. Tässä tutkimuksessa keskityn kuitenkin vain ja ainoastaan naisiin sekä tyttöihin, sillä heidän asemansa parantaminen oli eräs määrittelemistäni transformaation ennakkoehdoista.

YK on määritellyt kaksi tasa-arvoa mittaavaa työkalua, joista toinen, Gender Empowerment Measure (GEM), mittaa naisten toimijuutta yhteiskunnassa. GEM-arvo saadaan laskemalla naisparlamentaarikkojen, lainsäätäjien, vanhempien virkamiesten, johtajien, professorien ja teknisten johtajien määrä, sekä naisten arvioitu tulotaso. Saatua lukua verrataan miesten vastaavaan lukuun ja saadaan naisten toimijuutta kuvaava arvo. Toinen mahdollinen YK:n kehittämä indikaattori on Gender Development Index (GDI). GDI muodostetaan naisten lukutaitoprosentista, elinajanodotteesta, naisten määrästä perus- ja jatkokoulutuksessa ja naisten tulotasosta.²⁰⁴

Sekä GDI että GEM olisivat tehneet naisten aseman parantumisen tarkkailusta kohtalaisen yksinkertaista. Kumpaakaan ei kuitenkaan ole saatu laskettua Afganistanissa kuin kerran puuttuvista tiedosta johtuen.²⁰⁵ Tietojen puuttuessa päätin tutkia kahta asiaa: tyttöjen osuutta perusopetuksessa ja naisparlamentaarikkojen määrää. Päädyin käyttämään näitä kahta mittareina lähinnä käytännön syistä, sillä ne ovat ainoat indikaattorit, joista on tietoa useammalta kuin yhdeltä tutkimusvuodelta. Ymmärrän indikaattoreideni vajavaisuuden, mutta en halua ottaa tutkimukseen mukaan hajanaisia tietoja yhdeltä vuodelta 2000-luvulta, vaan yritän pyrkiä johdonmukaiseen seurantaan. Sekä tyttöjen määrä perusopetuksessa että naisparlamentaarikkojen määrä on huomioitu YK:n virallisissa indikaattoreissa, joten niitä pidetään relevantteina tietoina. Havaintomatriisissa kohdat ovat perusopetus ja parlamentti.

YK:n kasvatus- tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO pitää tilastoja kaikkien valtioiden perusopetukseen osallistuvista lapsista. Käytän afgaanityttöjen määrän tutkimiseen perusopetuksessa heidän taulukkoaan ensimmäistä kertaa perusopetukseen osallistuvien lasten määrästä ja tyttöjen määrästä verrattuna koko oppilasmäärään.²⁰⁶

---

²⁰⁴ YK: tekniset ohjeet GDI ja GEM –indeksien laskemiseen.

²⁰⁵ YK Human Development Report 2009: Afghanistan.

²⁰⁶ UNESCO: New entrants to grade 1 in primary education.

Tiedot kertovat kappalemäärissä, kuinka monta oppilasta yhteensä ja kuinka monta tyttöä meni ensimmäistä kertaa perusopetuksen ensimmäiselle luokalle. Näiden tietojen lisäksi tarkastelen sitä, kuinka monta kouluunmenoikäistä tyttöä Afganistanissa on.²⁰⁷

UNESCO:n taulukot eivät kuitenkaan kerro prosenteissa tyttöjen määrää oppilaiden kokonaismäärästä, tai sitä, kuinka monta prosenttia aloitusikäisistä tytöistä pääsee kouluun. Tietojen tarkastelun helpottamiseksi koostin itse tätä työtä varten taulukon UNESCO:n tiedoista ja laskin prosenttiosuudet itse. (Taulukko 2: Afganistanilaisten tyttöjen määrä perusasteen opetuksessa).

Taulukko 2: Afganistanilaisten tyttöjen määrä perusasteen opetuksessa

	2002	2005	2007	2009
oppilaiden kokonaismäärä	1,330,567	741,623	811,282	n/a
tyttöjä meni kouluun	493,276	292,695	317,356	n/a
tyttöjä oppilaiden kokonaismäärästä (%)	37,07	39,47	39,12	n/a
aloitusikäiset tytöt	322,953	361,632	386,878	n/a
tyttöjä meni kouluun aloitusikäisistä (%)	153	80,94	82,03	n/a

Viimeisimmät tiedot ovat vuodelta 2007, joka on taulukossa kursivilla, sillä sitä ei huomioida tässä tutkimuksessa. Taulukko on jaettu kahteen osaan: ensimmäisessä osassa ovat oppilaiden kokonaismäärä, seuraavaksi kouluun menneiden tyttöjen kokonaismäärä ja lopulta prosentuaalinen osuus, joka kuvastaa tyttöjen osuutta kaikista koulun aloittaneista lapsista. Toisessa osassa on aloitusikäisten tyttöjen määrä ja prosenttiosuus, joka näyttää kuinka monta prosenttia aloitusikäisistä tytöistä aloitti koulun.

Vuonna 2002 noin 37 % ensimmäisen luokan oppilaista on ollut tyttöjä. Prosenttiosuus on pieni, mutta tulos positiivinen, sillä talebanien ollessa vallassa tytöt eivät päässeet kouluun. Huomattavaa taulukossa on se, kuinka monta prosenttia aloitusikäisistä tytöistä meni kouluun. Prosenttiosuus on 153 %, mikä tarkoittaisi sitä, että kaikki aloitusikäiset tytöt ovat aloittaneet koulun, osa kahteen kertaan. Tulkitseen lukujen osoittavan sen, että osa talebanien hallinnon aikana koulunaloitustiä

²⁰⁷ UNESCO: School age population. Official entrance age.

saavuttaneista tytöistä on mennyt kouluun heti, kun se on ollut mahdollista. Koska tulos on tyttöjen matalasta prosentuaalisesta osuudesta huolimatta positiivinen, merkitsen sen havaintomatriisiin merkinnällä **x**.

Vuonna 2005 tyttöjen prosentuaalinen osuus oppilaiden määrästä on noussut noin 39,5 %:iin. Kehitys on erityisen positiivista, sillä vaikka aloittavien tyttöjen määrä on pudonnut, on prosentuaalinen osuus noussut. Alemman taulukon luvut osoittavat, että noin 81 % ikäluokan tytöistä on aloittanut kouluun. Luku on huomattavasti pienempi kuin vuonna 2002, mutta pidän vuoden 2002 lukua huomattavana tilastollisena poikkeamana ja tulkitsen vuoden 2005 prosenttiosuuden kuvaavan todellista tilannetta paremmin. Merkitsen havaintomatriisiin vuoden 2005 kohdalle **xx**.

Vuoden 2009 tietoja ei ole saatavilla, joten tarkastelen vuoden 2007 tietoja suuntaa antavina. Tyttöjen määrä oppilaiden kokonaismäärästä on pysynyt suurin piirtein samana, noin 39 %:ssa. Sen sijaan luvut osoittavat, että 82 % ikäluokan tytöistä on päässyt aloittamaan koulun. Luvun kahden prosentin nousu on erityisen positiivista, koska aloitusikäisten tyttöjen määrä on suurempi kuin vuonna 2005. Merkitsen havainnon matriisiin haamumerkinnällä **xx** ja käsittelen sitä suuntaa antavana merkintänä.

Afganistanin naisparlamentaarikkojen määrän tarkastelu vaatii itse parlamentin lyhyttä esittelyä. Parlamentti on jaettu kahteen huoneeseen: Wolesi jirga ("ihmisten huone") ja Meshrano Jirga ("vanhempien huone").²⁰⁸ Wolesi jirgan jäsenet valitaan suorilla vaaleilla, Meshrano jirgan jäseneksi pääsee presidentin nimityksellä tai heimoneuvoston äänestämänä.²⁰⁹ Kun afganistanilaiset äänestävät niin sanotuissa eduskuntavaaleissa, he äänestävät jäseniä Wolesi jirgaan. Vuoden 2004 perustuslaki määrittelee Wolesi jirgan kooksi 250 edustajaa. Myös naisten lukumäärä on määritelty: jokaisesta provinssista pitää olla vähintään kaksi naisedustajaa. Tällä hetkellä Afganistanissa on 34 provinssia, eli Wolesi jirgassa tulee olla 68 naisedustajaa.²¹⁰ Vuoden 2004 perustuslaki ei ole ensimmäinen, jossa puhutaan naisten mahdollisuudesta osallistua poliittiseen elämään. Afganistanilaisnaiset saivat

---

²⁰⁸ Wardak 2004, 5.

²⁰⁹ Afganistanin perustuslaki 2004, artiklat 83 ja 84.

²¹⁰ Emt., artikla 83.

ääni- ja edustamisoikeuden vuonna 1964 kansallisessa Loya jirgassa. Loya jirga on kansallinen yleiskokous, joka kutsutaan koolle päättämään kansallisista asioista, kuten valtiomuodosta.²¹¹

Naisedustajien määrän tutkiminen ei ollut yksinkertaista ja aineiston löytäminen haastavaa. Afganistanissa on järjestetty vuoden 2001 jälkeen kolmet vaalit: vuosina 2004 ja 2009 presidentinvaalit ja vuonna 2005 Wolesi jirga parlamenttivaalit. Seuraavat parlamenttivaalit on suunniteltu syksyille 2010. Vuoden 2005 Wolesi jirga vaalien ja naisten osallistuminen selvisi useampia lähteitä yhdistämällä. Perustuslaki takaa naisille 68 paikkaa, ja Afganistanin vaaleja valvonut YK:n alainen *Joint Electoral Management Board* (JEMB) on tehnyt raportin vaalien kulusta. Raportista selviää, että naisia on ollut ehdokkaana 582 ympäri Afganistania. Lukumäärä on huomattavasti suurempi kuin valittujen naisten määrä 68, joten naisedustajat ovat joutuneet kamppailemaan paikoistaan.²¹²

Merkitsen varovaisesti havaintomatriisiin vuosien 2005 ja 2009 kohdalle x. De facto vaalit on järjestetty, naiset ovat kamppailleet paikoistaan ja kiintiö on täytetty. Sitä ei kuitenkaan ole ylitetty, eikä naisia ole valittu ministereiksi tohtori Husn Banu Ghazanfaria lukuun ottamatta, joka toimii naisasioiden ministerinä.²¹³

Vuosi 2002 on vielä hankalampi tapaus. Vuonna 2001 Afganistaniin perustettiin väliaikaishallinto *Afghan Interim Authority* (AIA), joka korvattiin seuraavana vuonna *Afghan Transitional Authorityllä* (ATA). ATA oli vallassa vuoden 2005 parlamenttivaaleihin asti.²¹⁴ Vaikka YK:n turvallisuusneuvoston resoluutio 1419 kiittelee ATA:n perustamisessa mukana olleita naisia, ei naisten todellisesta määrästä tai vaikutusvallasta ole tietoa. Merkitsen vuoden 2002 tiedot puuttuviksi merkinnällä **n/a**.

6.3. Normitransformaatio

---

²¹¹ Wardak 2004, 13.

²¹² JEMB Final Report, Afghan elections 2005.

²¹³ Ministry of Women's Affairs.

²¹⁴ YK turvallisuusneuvoston päätös 1386 ja 1419.

Käsittelen normitransformaatioissa Afganistania ja Yhdysvaltoja yhdessä vuosi vuodelta. Havaintomatriisin esittämät peruskysymykset olivat, noudatetaanko konfliktissa samoja sääntöjä, ja kohtaan 1.1. liittyvä kysymys, rangaistaanko ryhmän sisällä väärinkäytöksistä? Koska en ole tietoinen siitä, että konfliktissa olisi muita ryhmien sopimia sääntöjä kuin kaikkia valtioita velvoittavat Geneven sopimukset, käytän ainoastaan jälkimmäisiä. Vertaan keräämääni aineistoa sopimukseen ja arvioin, ovatko osapuolet noudattaneet vuosittain sopimuksia. En aio arvioida Geneven sopimusten sisältöjä tai arvottaa niitä (mikä sotarikos on kaikista vakavin tai mitkä ovat vakavampia kuin toiset), vaan keskityn erityisesti siviilien asemaan ja suojeluun.

Aineistolle esittämäni kysymys tässä kohdassa on: noudattavatko osapuolet Geneven sopimuksia siviilien suojelemisesta sotateoimilta? Merkitsen havaintoni matriisiin sanalla kyllä tai ei riippuen siitä, noudattavatko osapuolet samaa sopimusta vai ei. Tämä lienee yksinkertaisinta, sillä en voi arvottaa rikoksia ja siksi rastiin merkitseminen olisi hankalaa (yksi rasti ampumisesta ja kolme kiduttamisesta?). Samalla osapuolten pitää noudattaa *samoja* sääntöjä, joten jos Yhdysvallat noudattaa ja Taleban ei, eivät säännöt ole silti samat, vaikka Yhdysvallat ei valtiona syyllisty sotarikoksiin.

Siviilien asema ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden määrittelemä erotteluperiaate (*principle of distinction*) on yksi tutkituimmista kohdista kansainvälisessä oikeudessa. Gabriel Sweney on jopa kutsunut sitä työssään ”humanitäärisen oikeuden vahvimaksi doktriiniksi”.²¹⁵ Kyseinen periaate on erittäin keskeinen Geneven sopimuksissa, ja tarkoittaa sitä, että siviili ja taistelija on pystyttävä erottamaan toisistaan. Sama erotteluperiaate pätee myös siviili- ja sotakohteisiin (esimerkiksi rakennuksiin ja tukikohtiin). Siviiliväestö ei saa olla hyökkäyksen tai asevaikutuksen kohteena, ja kaikki siviiliryhmiin kohdistuvat väkivaltaiset teot on kielletty.²¹⁶

Siviilien määrittely tapahtuu vastakohtamäärityllä: jokainen ei-taistelija on siviili, epäselvissä tapauksissa henkilö on oletettava siviiliksi kunnes hänen statusensa varmistuu. Sotilasjoukoilla on vielä velvoite pyrkiä suojelemaan sotateoimialueen

---

²¹⁵ Sweney 2005, 733.

²¹⁶ Geneven IV sopimus 1949 ja vuoden 1977 I lisäpöytäkirja.

lähellä olevia siviilihenkilöitä sotatoimien vaikutukselta.²¹⁷ Doktriini on hyvin yksiselitteinen: sen rikkominen (ja sotatoimien kohdistaminen siviiliväestöön tai kohteisiin) rikkoo kansainvälistä lakia. Erotteluperiaate on ”portinvartijan” roolissa, kaikkia mahdollisia sotatoimien kohteita pitäisi arvioida erotteluperiaatteen mukaan ennen hyökkäystä ja mikäli kohteet eivät ole selkeästi sotilaskohteita, ei hyökkäystä saa järjestää.²¹⁸ Yhdysvallat ei ole ratifioinut Geneven sopimuksen lisäpöytäkirjaa, mutta Sweneyn mukaan tunnustaa erotteluperiaatteen osaksi kansainvälistä lakia.²¹⁹

Kiinnostavaa on, että vuonna 2002 presidentti Bush päätti omatoimisesti perua Yhdysvaltojen osallisuuden Geneven kolmanteen sopimukseen, joka koskee sotavankien asemaa ja kohtelua. Valkoinen Talo julisti, ettei Geneven kolmas sopimus päde Yhdysvaltojen ja Talebanin tai Yhdysvaltojen ja al-Qaidan välillä missään päin maailmaa, eivätkä näihin liikkeisiin kuuluvat taistelijat näin ollen saa sotavankikohtelua huolimatta siitä, voidaanko heidät lukea laillisiksi vai laittomiksi taistelijoiksi.²²⁰ Kansainvälisen oikeuden asiantuntija George Aldrich epäilee kirjoittamissaan artikkeleissa päätöksen johtuvan Guantanamon vankileiristä ja sinne vietyjen vankien aseman epävarmuudesta.²²¹

Presidentti Bushin julistus mutkistaa asioita oman tutkimukseni kannalta, sillä koko kansainvälinen oikeus ja Geneven sopimukset ovat jälleen kokonainen oma tutkimushaaransa, josta voisi kirjoittaa useammankin pro gradun. Tyydyn siis tässä työssä vastaamaan alkuperäiseen kysymykseeni ”noudattavatko osapuolet samoja sääntöjä?” ja vastata siviileihin kohdistuvan sodankäynnin perusteella. Yhdysvaltojen yksipuolinen irtisanoutuminen Geneven sopimuksesta *vain* Afganistanin sodassa ei muuta asiaa mitenkään tämän tutkimuksen kannalta, vaikka kertookin paljon Yhdysvaltojen sotatatiikasta ja päämääristä Afganistanissa. Sopimusten rikkomisen julistaminen etukäteen ei tee rikkomuksista yhtään hyväksyttävämpiä.

Käsittelen sekä ISAF-joukkoja että Talebania taistelijoina. ISAF-joukkojen tapauksessa muu ei tule kysymykseen, sillä he käyttäytyvät taistelijan tavoin ja heillä on

---

²¹⁷ Takamaa, Kari, 19–21.

²¹⁸ Sweney 2005, 734.

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ Aldrich 2002, 892.

²²¹ Emt. 894.

yhtenäiset univormut, jotka erottavat heidät siviileistä. Talebanin tapauksessa asia on monimutkaisempi, sillä heillä ei ole yhtenäistä tunnusmerkistöä, joka erottaisi heidät siviileistä. Siviili muuttuu kuitenkin taistelijaksi kantaessaan asetta tai käyttäytyessään taistelijan tavoin (osallistuessaan sotatoimiin)²²², joten luen Talebanin täyttävän nämä kriteerit.

Oletin aineiston löytämisen olevan siviilien suojelua koskevissa kysymyksissä yksinkertaista, sillä useat kansalais- ja ihmisoikeusjärjestöt tekevät työtä Afganistanissa. Virallisia siviilien asemasta koskevia raportteja löytyi kuitenkin vasta vuodesta 2007 alkaen, joten kahden ensimmäisen tutkimusvuoteni kohdalla jouduin etsimään muuta aineistoa.

Vuoden 2002 aineistonani käytän professori Marc Heroldin itse laatimaa matriisia, johon hän on kerännyt kaikki länsimaisissa tiedotusvälineissä uutisoidut siviilien kuolemat Afganistanissa. Herold on kerännyt matriisiin jokaisen kuolemantapauksen kohdalta tiedot paikasta, ajasta, kuolintavasta (esimerkiksi oliko kyseessä ohjusisku vai itsemurhapommitus), uhrien lukumäärän ja lopulta ne lähteet, joissa tapaus on uutisoitu. Matriisi kattaa päivä päivältä kaikki uutiset lokakuun alusta vuonna 2001 vuoden 2003 kesäkuuhun. Käytän siis matriisin tietoja arvioidakseni vuoden 2002 siviilien suojelua Afganistanissa. Matriisin käyttäminen sopii omaan tutkimukseeni hyvin, sillä siitä saa kuvan siviilien suojelusta koko vuodelta.

Matriisin heikkous tämän tutkimuksen kannalta on se, että siihen on kerätty ainoastaan Yhdysvaltojen ja liittouman aiheuttamat siviilikuolemat. Tästä syystä jouduin etsimään Taleban-aineistoa muualta. Talebanin puuttuminen matriisista mietityttää, sillä professori Herold ei ole avannut syitä siihen, miksi toista osapuolta ei ole laskettu mukaan. Syitä Talebanin poisjättämiseen voi olla useita: ehkä professori Herold vastustaa Afganistanin sotaa, haluaa lisähuomiota sodan siviiliuhreille tai ehkä Talebanin tekemisistä vuosilta 2002–2003 ei ole tarpeeksi julkista tietoa.

Yhdysvaltojen puolelta tietoa kuitenkin on, eikä jää epäselväksi, onko Afganistanissa rikottu Geneven sopimusta vai ei. 3.1.2002 32 siviiliä kuoli, kun Yhdysvaltojen

---

²²² Takamaa., 16–17.

armeijan pommitus osui vahingossa ohi maalin – al-Qaidan leiriksi väitetyn rakennelman sijaan tavalliseen kylään.²²³ Kahta viikkoa myöhemmin 15 siviiliä kuoli samalla tavalla täysin samasta syystä: sotilaskohteeseen osoitettu pommi ei löytänyt oikeaa maalia. Maaliskuussa Yhdysvallat pommitti siviilejä kuljettaneita rekkoja, pommituksessa kuoli 23 ihmistä.²²⁴ Samankaltaisia tapauksia löytyy vuodelta 2002 useita, silmämääräisesti matriisia arvioidessani totesin, että Yhdysvallat on pommittanut siviilejä noin kaksi kertaa kuussa ympäri vuoden eri puolilla Afganistania. Se, että pommitukset ovat olleet vahinko, ei muuta lopputulosta millään tavalla.

Yhdysvaltojen sotilastoiminta on siis kohdistunut vuonna 2002 taistelijoiden sijaan myös siviileihin. Yhdysvallat ei ole pystynyt erottamaan siviili- ja sotilaskohteita toisistaan pommittaessaan kyliä sotilaskohteen sijasta, eikä kohdellut asemaltaan tuntemattomia henkilöitä siviileinä, kunnes toisin todistetaan. 23 rekan lavalle kuollutta henkilöä olivat siviilejä, mutta eivät ehtineet millään tavalla todistaa asemaansa. Näiden kolmen esimerkin valossa, ja koko matriisin huomioiden, voin todeta, että Yhdysvallat ei ole kyennyt noudattamaan Geneven sopimuksia vuonna 2002.

Koska ainoastaan toisen osapuolen tahallisesta siviilien suojelematta jättämisestä on kirjallista todistusaineistoa, jää havaintomatriisi vuoden 2002 kohdalta tyhjäksi. Talebanien aktiivisesta toiminnasta siviilejä vastaan ei ole mitään lähdettä, ainoastaan heidän toimintansa hallituksen joukkoja ja Hamid Karzaita vastaan on ilmiselvää esimerkiksi murhayritysten ja pommi-iskujen valossa. Karzain statuksesta sen sijaan voidaan kiistellä: onko hän presidenttinä siviili- vai sotilashenkilö?

Ero Yhdysvaltojen toimintaan on se, että Talebanin toiminta oli kohdistettu sotilaallisiin kohteisiin ja henkilöihin, mikä on Geneven sopimusten puitteissa sallittua, sillä he ovat konfliktin toinen osapuoli. Merkitsen havaintomatriisiini merkinnän – siksi, että olen saanut mielestäni riittäviä todisteita ainoastaan toisen osapuolen käytöksestä. Se, ettei Talebanin sääntörikkomuksista Geneven sopimuksia vastaan ole raportoitu, voi johtua kahdesta asiasta: joko he eivät ole rikkoneet

---

²²³ Herold 2003, 152.

²²⁴ Emt., 157-168.

sopimuksia, tai tiedot eivät ole ylittäneet tutkimuslaitosten ja länsimaisten sanomalehtien uutiskynnystä.

Vuoden 2005 aineistoni perustuu itse etsimiini lehtiartikkeleihin, sillä vuoden 2002 kohdalla käyttämäni matriisi loppuu vuoteen 2003. Aivan kuten edellisenkin tutkimusvuoden kohdalla, oli Yhdysvaltojen osallisuudesta helpompaa löytää aineistoa kuin Talebanien tekemisistä. Valitsin aineistokseni kaksi eri artikkelia kaikista löytämistäni, sillä ne kaksi edustavat parhaiten siviilien suojelemisen periaatteen rikkoutumista. Ensimmäinen artikkeli on *New York Times* -lehden artikkeli elokuulta 2005. Artikkelissa kerrotaan, kuinka Yhdysvallat pommitti talebaneiksi epäilemiään ihmisiä ja samalla läheistä kylää. Useita ihmisiä kuoli ja loukkaantui.²²⁵ Pommitus rikkoo Geneven sopimusten kohtaa, jossa kaikkia ihmisiä pitää olettaa siviileiksi ennen heidän taistelija-asemansa varmistumista. Toinen esimerkkinä on heinäkuulta 2005, jolloin 17 ihmistä kuoli, kun Yhdysvallat pommitti afgaanikylää. Syy oli sama kuin myöhemmin elokuussa: kyläläisiä epäiltiin talebaneiksi.²²⁶ Nämä kaksi esimerkkiä osoittavat, ettei Yhdysvallat noudattanut Geneven sopimuksia vuonna 2005.

Talebanin liikkeistä vuonna 2005 on hyvin vähän tietoa tarjolla, joten normitransformaation kohta jää tyhjäksi heidän kohdallaan. Länsimaisissa lehdissä oli muutama artikkeli ja uutinen Talebanin järjestämistä pommi-iskuista Karzain hallitusta ja ISAF-joukkoja vastaan, mutta koska ISAF on konfliktin toinen osapuoli, eivät iskut sinänsä riko Geneven sopimusta. Merkitsen havaintomatriisiin – sen merkiksi, että Yhdysvallat ja ISAF eivät ole noudattaneet Geneven sopimuksia, mutta Talebanin sääntörikkomuksista ei ole tietoa.

Presidentti Obama ei ole julistanut presidentti Bushin doktriinin kumoavaa lausuntoa, jolla kerrottaisiin Yhdysvaltojen noudattavan taas Geneven sopimusta. Vuosien 2002 ja 2005 kohdalla voimme olettaa hyvällä syyllä, että Yhdysvallat ei noudattanut (koska kohdisti iskuja myös siviilejä kohtaan) eikä todennäköisesti edes yrittänyt noudattaa Geneven sopimuksia. Talebanin iskuista puolestaan on liian vähän vaillinaista tietoa.

---

²²⁵ New York Times 12.8.2005.

²²⁶ BBC 4.7.2005.

Vuoden 2009 aineistona käyttämäni YK:n Afganistan-viraston (UNAMA) tuottama siviilien asemasta ja suojelusta aseellisessa konfliktissa kertova raportti on valaisevaa, joskin masentavaa luettavaa. Raportti käsittelee vuotta 2009 kokonaisuudessaan. UNAMA on julkaissut siviilien suojelua koskevia raportteja vuodesta 2007 lähtien, joten konfliktin ensimmäisestä kuudesta vuodesta ei ole saatavilla YK-aineistoa. Tiedon puuttuminen ihmetyttää suuresti, sillä raportit ovat hyvin tarkkoja ja kertovat tilanteesta kaunistelemattomasti.

UNAMA:n raportista käy ilmi, että Afganistanin sodassa haavoittui ja kuoli vuonna 2009 yhteensä 5978 siviiliä, mikä on suurin lukumäärä sitten sodan alkamisen vuonna 2001. Lukumäärässä on 14 % nousu edelliseen vuoteen verrattuna. Raportissa on eritelty Afganistanin hallinnon puolella olevien tahojen (Afganistanin hallitus, ISAF, kansainväliset joukot), niin sanottujen *pro government forces* (PGF), olleen vastuussa 25 % prosentista siviilikuolemia. Heinäkuuhun mennessä PGF oli tehnyt yli 40 ilmaiskua siviilikohteisiin ja tappanut 200 siviiliä kyseisissä iskuissa.²²⁷ Ilmaiskut rikkovat selvästi Geneven sopimuksia siviiliväestön ja -kohteiden suojelemisesta, joten Yhdysvallat ei ole noudattaneet Geneven sopimuksia vuonna 2009.

Anti Government Element (AGE, käytännössä Taleban ja muutaman paikalliset sissiliikkeet) eivät ole kunnostautuneet sen suuremmin. YK:n raportin mukaan AGE on vastuussa 67 % kaikista siviilikuolemista. UNAMAN mukaan Talebanin erikoistaktiikka asutuskeskuksissa on yrittää sekoittaa taistelijat siviiliväestöön ja näin saada PGF:n iskut kohdistettua siviiliväestöön. Lisäksi Taleban käyttää itsemurhaiskuja siviilien kansoittamilla julkisilla paikoilla. On selvää, ettei Talebankaan noudata Geneven sopimuksia.

Vuoden 2009 osalta tulos on yksiselitteinen: sekä Yhdysvallat että Taleban jättävät noudattamatta Geneven sopimuksia ja ovat siis yhdessä mukana samassa, rajoittamattomassa konfliktissa. Merkitsen havaintoni havaintomatriisiin merkinnällä ”ei”. Mielenkiintoista on, että molemmat osapuolet jättävät johdonmukaisesti

---

²²⁷ UNAMA 2009, 1-29.

noudattamatta sopimuksia, joten heillä on yhtenevä käytäntö kansainvälisen oikeuden noudattamatta jättämisessä.

7. KONFLIKTIN TRANSFORMAATION MAHDOLLISUUS AFGANISTANISSA

Tässä kappaleessa tarkastelen valmista havaintomatriisia, jonka olen täyttänyt edellisessä kappaleessa esiteltyjen tutkimustulosten mukaisesti. Käsittelen matriisia vuosittain kokonaisuuksina siten, että aloitan vuodesta 2002 ja päädyn vuoteen 2009. Vertailen muuttujia kahden muun tutkimusvuoden tilanteisiin, mutta tärkeintä on löytää muuttujien arvojen avulla tyydyttävä vastaus siihen, miksi konfliktin transformaatio ei ole toteutunut, ja minä vuonna se olisi ollut mahdollista. Toivon valmiin matriisin analysoinnin vastaavan myös kysymykseeni siitä, mitkä ennakkoehdot erikseen tai yhdessä ovat tärkeimpiä transformaation saavuttamiseksi.

7.1. Vuosi 2002

Käsittelen vuoden 2002 havaintomatriisin pystysarakkeen poikkeuksellisesti alhaalta ylös, sillä mielestäni merkittävimmät havainnot ovat ensimmäisessä kappaleessa, ja haluan käsitellä vähemmän merkittävät huomiot ensin. Vuoden 2002 muuttujasarake on mielenkiintoinen puuttuvista tiedoista huolimatta. Vuosi 2002 luo konfliktissa niin sanotusti pohjatilanteen, johon seuraavia vuosia voi verrata, mutta jota ei voi verrata aikaisempiin vuosiin tämän tutkimuksen puitteissa. Helpointa vuoden 2002 kohdalla on analysoida kohdat 2. Agenda ja 3. Säännöt. Matriisin kohta 3 osoittaa, ettei konfliktissa ole yhteisiä sääntöjä, eikä minkään sääntöjen noudattamisesta ole tietoa. Tämä ei ole yllättävää Afganistanin kohdalla, sillä maassa oli vuonna 2002 käynnissä täysimittainen sota, joka alkoi Kabulien ympäristöstä, ja laajeni koko maahan. Geneven sopimuksista huolimatta sotatilanteessa ei erityisen usein noudateta sääntöjä.

Kohdan 2 agendamuuuttujia tarkasteltaessa voi tehdä useita johtopäätöksiä Afganistanin tilasta valtiona vuonna 2002. Talouskasvu on heikkoa, HDI-indeksiä ei ole pystytty edes laskemaan ja huumekauppa on erittäin suuressa roolissa kokonaistalouteen nähden. Kyseessä on siis valtio, jolla ei ole juuri mitään tulonlähteitä tai talouselämää huumetalouden ulkopuolella. Gender-kohta on

epävarma: naisten asema varsinkin Kabulissa lienee parantunut länsimaisin silmin Talebanin valtakaudelta, mutta tarkkaa faktaa esimerkiksi naisparlamentaarikkojen määrästä ei ole. Kokonaisuudessaan gender-kohta jää plussan puolelle, sillä naisilla ja työillä on enemmän vapauksia ja oikeuksia kuin Talebanin aikana. Tässä työssä esimerkkinä käytettiin oikeutta osallistua perusopetukseen.

Kohdat talous ja gender, jotka Yhdysvallat itse määritteli transformaation ennakkoehdoiksi, ovat onnistuneet eri tavalla. Siinä missä arvioin gender-kohdan jäävän positiiviseksi, on mielestäni selvää, ettei talous sitä vuonna 2002 ollut. Tulos olisi mahdollisesti erilainen, jos tutkimuksessa olisi mukana aikaisempi vuosi niin sanotusti vertailukohtana edustamassa Talebanin aikaa. Taloutta arvioidessa täytyy muistaa Afganistanin olevan maa, jossa ei ole ollut pysyvää hallintoa viiteentoista vuoteen. Vuoden 2002 negatiiviset taloushavainnot eivät siis ole yllätys.

Mielestäni kohdan 2 tärkein anti on kuitenkin sen toteaminen, etteivät Talebanin ja Yhdysvaltojen intressit kohdanneet millään tavalla. Yksinään tulos ei ole yhtä merkittävä kuin kohdan yksi toimijatransformaatiomuuttujien kanssa, joten käsitelen intressit osana kohtaa 1. Toimijat.

Havaintomatriisin ensimmäisessä kohdassa on muutama huomionarvoinen havainto. Taleban ja Yhdysvallat ovat olleet hyvin erilaisissa asemissa kuin missä ne esitetään nyt vuonna 2010. Yhdysvallat on ollut erittäin yhtenäinen sisäisesti ja motivoitunut Afganistanin konfliktin suhteen. Yhdysvallat ei ole tunnustanut Talebania ongelmaksi samalla tavalla kuin myöhemmin, mutta hallinto on ollut kykenevä koherenttiin päätöksentekoon. Talebanin sisäisestä yhtenäisyydestä ei ole ollut tietoa, mutta he puolestaan ovat tiedostaneet olevansa konfliktissa juuri Yhdysvaltojen kanssa.

Lähtökohta on varsin mielenkiintoinen: yhtenäinen Yhdysvallat ja Yhdysvaltojen aseman konfliktissa tunnustava Taleban. Olisiko siis ollut mahdollista, että erilaisella politiikalla ja erilaisen retoriikan omaksumisella Yhdysvallat olisi saanut aikaan erilaisen ratkaisun konfliktiin jo vuonna 2002? Mielestäni kohdat 1.3. ja 2.1. antavat kysymykseen osittaisen vastauksen. Vuonna 2002 Yhdysvaltojen kuva toisesta osapuolesta ei ollut millään tavalla positiivinen. Yllättävää on, että Taleban puolestaan näki Yhdysvallat kykenevänä rauhanomaiseen ratkaisuun ja

kompromisseihin. Sisäinen yhtenäisyys ja negatiivinen kuva Talebanista aiheuttivat kuitenkin sen, ettei matriisin kohta 2.1. täyttynyt ja osapuolten intressit eivät kohdanneet.

Olisi houkuttelevaa yksinkertaistaa vuosi 2002 niin, että Taleban oli valmis rauhaan, mutta Yhdysvallat ei. Toisen osapuolen näkeminen negatiivisessa valossa ei välttämättä estä koko konfliktin transformaatiota, jos osapuolten agendalla on samoja asioita. Vuonna 2002 mielestäni ratkaiseva asia oli agendojen yhteensopimattomuus kaikin mahdollisin tavoin. Aggressiivista käytöstä ruokkivat edelleen negatiiviset mielikuvat toisesta ja Yhdysvaltojen kohdalla toisaalta juuri sisäinen yhtenäisyys: halu nousta yhtenä kansakuntana vihollista vastaan.

Käytän huomioni havainnollistamiseen Johan Galtungin konfliktikolmiota. Vuonna 2002 Afganistanin konflikti alkoi ristiriidasta, jonka aiheutti New Yorkin terrori-isku ja siitä seurannut keskustelu Osama bin Ladenin luovuttamisesta. Konfliktikolmion kulma C (ristiriita) oli siis täytetty. Vettä myllyyn lisäsi konfliktikulman A (asenteet, ennakkoluulot) täytyminen. Teen tämän havainnon matriisini pohjalta, sillä Yhdysvaltojen ja Talebanin kuva toisistaan oli erilainen. Yhdysvaltojen kuva vastapuolesta oli huomattavasti negatiivisempi kuin Talebanin, samaan aikaan heidän sisäinen yhtenäisyytensä oli suurta ja toiminnan aloittaminen mahdollisesti siksi helpompaa. Vaikka Talebanin sisäisestä yhtenäisyydestä ei ole tietoa, paljasti tekemäni tutkimus heidän kuvansa Yhdysvalloista olleen huomattavasti positiivisempi ja ainakin retorisesti usko Yhdysvaltojen haluun sovittaa ristiriita suurta. Taleban ja Yhdysvallat olivat siis eri vaiheissa konfliktin kaarta, toimijakonfliktin transformaatiossa Taleban oli valmiimpi kompromissiin omassa retoriikassaan (he ehdottivat useita eri vaihtoehtoja bin Ladenin luovuttamiseksi), Yhdysvalloille bin Ladenin luovutus puolestaan oli *deal breaker*, asia, josta ei voitu joustaa edes retoriikan tasolla, saati käytännössä.

Afganistanin sodan varsinaiset sotatoimet ja suoran hyökkäyksen aloitti Yhdysvallat. Konflikti siis laajeni A ja C kulmista kulmaan B (käytös) ja muutti konfliktin toimijakonfliktiksi määritelmän koko merkityksessä. Olisi kiinnostavaa tietää, olisiko konflikti koskaan laajentunut suoran väkivallan tasolle, mikäli Yhdysvaltojen kuva Talebanista ja asenne vastapuolta kohtaan ei olisi ollut niin negatiivinen. Kenties

konfliktin laajeneminen olisi voitu pysäyttää kulmaan A ja lopulta selvittää ristiriidan ratkaisemisen tasolla. Tämä ei kuitenkaan onnistunut osapuolilta yksin, joten väliin olisi mahdollisesti tarvittu välittäjää. Ilman kolmatta osapuolta konfliktin transformaatio ei ollut mahdollinen.

7.2. Vuosi 2005

Toinen tutkimusvuosi, vuosi 2005, on matriisin muuttujien perusteella epävarmin kaikista tutkimusvuosistani. Tietoja puuttuu vielä enemmän kuin vuodelta 2002, erityisesti toimijatransformaation kohdalta. Tutkiessani vuotta 2005 olin erittäin ärsyyntynyt, sillä Afganistania ei mainittu useissa lähteiksi kaavailemissani asiakirjoissa ollenkaan. Hiljaisuuden tutkiminen, eli se, että tiedoissa on aukko, on kuitenkin myös tutkimustulos, johon palaan pystysarakkeen analyysin jälkeen.

Toimijatransformaation ennakkoehdoista on vaikea sanoa vuoden 2005 kohdalla mitään. Matriisin havaintojen perusteella on selvää, ettei tilanne ole parantunut millään tavalla, sillä osa vuonna 2002 arvoja saaneista muuttujista ovat tyhjiä. Kummankaan osapuolen sisäisestä yhtenäisyydestä ei ole tietoa, konfliktin tunnustaminen on heikoissa kantimissa ja kuva toisesta joko olematon tai erittäin huono. Osapuolet tuntuvat siis olevan niin kaukana toisistaan kuin mahdollista. Sama pätee osapuolten intresseihin: Talebanista ei löytynyt aineistoa ja Yhdysvaltojen intressit olivat suurimmaksi osaksi Irakin sodassa. Ainoa osapuolia yhdistävä asia on siis olla osa yhteistä aseellista konfliktia, jota ei edes tunnustettu retoriikan tasolla.

Yhdysvaltojen itse asettamista ennakkoehdoista sen sijaan voi päätellä muutamia asioita. Vaikka talouskasvu on edelleen mitätöntä ja huumetalous erittäin suurta, on Afganistanista pystytty laskemaan HDI-indeksi. Se tarkoittaa YK:n pystyneen keräämään tietoja muun muassa koulutuksen tilasta ja naisten asemasta koko maassa, toisin kuin vuonna 2002, mikä tarkoittaa turvallisuustilanteen parantuneen jonkin verran. Perusopetukseen osallistuvien lasten ja erityisesti tyttöjen määrä on suurempi kuin vuonna 2002 ja uuteen parlamenttiin on valittu naisedustajia. Kokonaisuudessaan Yhdysvaltojen itsensä asettamat ennakkoehdot ovat täyttyneet paremmin kuin vuonna 2002.

Konfliktin normitransformaatioon sain saman tuloksen kuin vuoden 2002 kohdalle. Yhdysvaltojen ja ISAF:n tekemisistä on tarkkoja tietoja, mutta kukaan ei ole kirjannut kattavasti ylös Talebanin puuhia. Tämä voi tarkoittaa kahta asiaa: joko mitään ylöskirjattavaa ei ole, tai Yhdysvaltojen ja länsimaiden tekemät sotarikokset ovat mielenkiintoisempia lännelle kuin Talebanin tekemät. Yhtä kaikki, konfliktin säännöistä ei ole varmaa tulosta.

Konfliktin transformaatio ei toteutunut vuonna 2005, koska niin moni ennakkoehto jäi täyttymättä. Osapuolet eivät olleet yhtenäisiä, eivätkä jakaneet samaa agendaa. Kuva toisesta osapuolesta oli joko negatiivinen tai sitä ei ollut ollenkaan. Yhdysvaltojen asettamat ennakkoehdot kuitenkin toteutuivat paremmin kuin vuonna 2002. Tämä ei silti tuonut transformaatiota lähemmäs, Taleban ei esimerkiksi nähnyt Yhdysvaltoja positiivisemmin tai osapuolten agendat eivät lähentyneet. Tämä voi johtua useastakin syystä, mutta mieleeni tulee kaksi seikkaa: joko Yhdysvaltojen asettamat ennakkoehdot eivät ole sellaisia, jotka Taleban hyväksyisi omikseen, tai ne eivät ole lopulta kummankaan osapuolen intresseissä korkealla tai tärkeimpiä.

Eniten Yhdysvaltojen asettamien ennakkoehtojen täytyminen kertoo Afganistanin turvallisuustilanteesta. Tilanne on koko maassa ollut riittävän vakaa esimerkiksi tietojenkeruun suorittamiselle. En usko, että afganistanilaisen yhteiskunnan kehittyminen parempaan vuodesta 2002 olisi alkusoittoa sodan loppumiselle, vaan kyseessä on ensimmäinen kerta muutamaan kymmeneen vuoteen, kun maan sotatilanne oli vakiintunut tietylle tasolle. Sota ei ollut missään määrin ohi, mutta status quon turvin pystyttiin tekemään enemmän asioita kuin vuonna 2002, jolloin taisteluita ja pommituksia oli vielä koko maassa. Yhteiskunnan kehittyminen ei kuitenkaan tuonut rauhaa lähemmäksi, joten päätelen, etteivät Yhdysvaltojen asettamat omat ennakkoehdot ja niiden täytyminen yksinään näytä matriisin perusteella riittävän konfliktin transformoimiseen.

Vuosi 2005 oli vaikea koostaa matriisiin, sillä Afganistanista ei puhuttu Yhdysvaltojen puolella ja Taleban tuntui olevan asiakirjojen perusteella täysin kadonnut maan päältä. Heidän liikkeistään ei ollut juuri mitään tietoa tarjolla. Kaikessa käsittelemässäni materiaalissa näkyi Irakin sodan vaikutus Afganistanin konfliktin saamaan huomioon. Irak oli selvästi numero yksi presidentti Bushin

hallinnolle vuoden 2003 jälkeen, ja Afganistan sai tyytyä vähempään julkiseen huomioon. Mielestäni Afganistanin konflikti oli vuonna 2005 käymistilassa, jossa kukaan ei tehnyt mitään ratkaisuja mihinkään suuntaan. Ensimmäisen maailmansodan slogan ”länsirintamalta ei mitään uutta” kuvaa myös Afganistania vuonna 2005 hyvin. Yhdysvaltojen omien ennakkoehtojen täyttäminen: talouskasvun tukeminen, gender-tilanteen parantuminen ja hallinnon vakauttaminen ovat onnistuneet ainakin jossain määrin, mutta ne kertovat mielestäni enemmän sodan taistelutilanteen vakiintumisesta kuin oikeasta muutoksesta. Vasta vuonna 2002 sota laajeni Kabulista muualle Afganistaniin, vuonna 2005 ISAF-joukoilla oli jo lupa operoida koko maassa. Tyttöjen koulutustilanteen parantaminen tilastollisesti on helpompaa, kun mukaan saadaan useampi maakunta.

Tietojen puuttuminen sinänsä on tulos, sillä pidän merkittävänä huomiona Afganistanin konfliktin asemaa Irakin konfliktin rinnalla Yhdysvalloissa. Konfliktia ei voi transformoida, jos ei tunnusta olevansa osa sitä ja aktiivisesti etsi muutosta. Tietojen puuttuminen on mielenkiintoista myös hiljaisuuden tutkimisen näkökulmasta. Loogisesti ajatellen Talebanista pitäisi olla edes vähän tietoja vuodelta 2005, mutta näin ei ole.

7.3. Vuosi 2009

Viimeinen tutkimusvuoteni, vuosi 2009, muodostui matriisissa hyvin erilaiseksi kuin kaksi edeltäjäänsä. Taustalla oli sodan jatkuminen melkein vuosikymmenen ajan ja Yhdysvalloissa tapahtunut vallanvaihdos presidentti Obaman astuessa virkaan. Vaalit ja toisen osapuolen muuttuminen on jo sinänsä toimijatransformaatiota, johon tosin ei voi vaikuttaa ulkopuolelta. Mielestäni Yhdysvaltojen toimijatransformaatio heijastui Afganistanin konfliktiin välittömästi, saman havainnon tein matriisini muuttujien perusteella.

Vuonna 2009 Yhdysvallat ei ollut yhtä yhtenäinen sisäisesti Afganistanin konfliktin suhteen kuin vuonna 2002. Tämä johtunee maassa juuri pidetyistä presidentinvaaleista, jotka olivat vedenjakaja monessakin mielessä. Talebanin sisäisestä yhtenäisyydestä puolestaan ei ole ollut tietoa koko konfliktin aikana. Mielenkiintoista ja mielestäni erittäin tärkeää on, että vuonna 2009 molemmat

osapuolet tunnustivat täysin olevansa konfliktissa toistensa kanssa. Muutos on merkittävä verrattuna vuoteen 2005, jolloin kummankaan osallisuudesta - tai osallisuuden tunnustamisesta - ei ollut varmaa tietoa. Tulos on merkittävä, sillä toimijat olivat vuonna 2009 tietoisia sekä toistensa asemasta, että omastaan.

Merkittäviä ovat myös osapuolten mielikuvat toisistaan. Talebanin mielikuva Yhdysvalloista palaa tuskin koskaan vuoden 2001 pommituksia edeltävään aikaan, jolloin Yhdysvallat nähtiin kompromisseihin kykenevänä valtiona. Yhdysvallat puolestaan on korjannut Taleban-retoriikkaansa, eikä kaikkia Talebanin jäseniä enää kutsuta automaattisesti murhaajiksi tai terroristeiksi. Yhdysvallat on siis selvästi muuttanut kurssiaan, ja presidentti Obama puhui jopa ”maltillisten talebanien” mahdollisuudesta palata takaisin osaksi laillista yhteiskuntaa. Vuoden 2009 toimijatransformaation muuttujia tarkasteltaessa tulee väkisinkin toivoneeksi, että Yhdysvallat, sellaisena kuin se oli vuonna 2009, olisi kohdannut Talebanin vuonna 2001.

Agendatransformaation muuttajat ovat myös hyvin erilaisia kahteen aikaisempaan vuoteen verrattuna. Konfliktin transformaation kannalta yksi tärkeimmistä havainnoista on osapuolten intressien muuttuminen niin, että ne ovat lähempänä toisiaan, kuin koskaan konfliktin aikana. Intressit eivät kuitenkaan ole täysin samat (jos olisivat, ei olisi olemassa ristiriitaa ja tuskin konfliktiakaan), ainoastaan selvästi lähempänä toisiaan. Lähentyminen johtuu osapuolten samankaltaisista toiveista: Yhdysvallat on valmis lähtemään Afganistanista ja Taleban toivoo heidän lähtevän. Tämä tarkoittaa, ettei alkuperäiseen ristiriitaan ole saatu ratkaisua, joten intressien samankaltaisuus saattaa olla puolittain harhaanjohtava. Samojen intressien korostaminen voisi kuitenkin olla hedelmällinen keino saada aikaan pysyvä ratkaisu Afganistanin konfliktiin, jos yhteisten intressien täyttymisestä syntyvä muutos saataisiin kanavoitua muihinkin asioihin.

Yhdysvaltojen asettamat ennakkoehdot ovat vuonna 2009 suunnilleen samassa jamassa kuin vuonna 2005. Ainoa muutos on huumetalouden merkityksen laskeminen ensimmäisen kerran sitten konfliktin alkamisen, mikä tarkoittaa, että laillisella taloudella on suurempi osuus kuin aikaisemmin. Tulos on positiivinen, joskin kun kyseessä on Afganistanin kaltainen valtio, tulee muistaa, että muutos on hyvin pientä. Gender-muutokset ovat pysyneet samoina kuin vuonna 2005.

Normitransformaatiosta huomaamme, että kumpikaan osapuolista ei noudattanut Geneven sopimuksia. Tulos on positiivinen ainoastaan siltä kantilta, että kummankin osapuolen kohdalta löytyy aineistoa. Negatiivista puolestaan on havaintomatriisiin antama tulos: kumpikaan osapuoli ei noudata sääntöjä, joten Talebanin ja Yhdysvaltojen taktiikat ovat ainakin siinä suhteessa yhteneväisiä. Molemmipuolinen kansainvälisten oikeussäädösten rikkominen erityisesti siviilien suojelemisen kaltaisessa asiassa tuskin on millään tavalla hyvä asia, mutta tulos kertoo paljon konfliktin osapuolista: he ovat valmiita uhraamaan siviilejä saadakseen haluamansa.

7.4. Johtopäätökset

Havaintomatriisi ei antanut vastausta siihen, koska konfliktin transformaatio Afganistanissa olisi mahdollista. Sain kuitenkin vastauksen siihen, miksi niin ei ole tapahtunut ja kuvan siitä, koska transformaatio olisi ollut lähimpänä toteutumista. Alkuperäinen tutkimusajatukseni Afganistanin konfliktin mahdollisen ratkaisemisen ajankohdasta oli siis liian kunnianhimoinen, mutta matriisi vastasi onneksi tutkimuskysymykseeni siitä miksi Afganistanin konfliktia ei ole saatu transformoitua.

Konfliktin transformaatiota ei ole tapahtunut, sillä osapuolet ovat edelleen sekä intressien että mielikuvien tasolla liian kaukana toisistaan. Konfliktin alkuvaiheessa vuosina 2001–2002 transformaatio olisi ollut Talebanin puolelta helpompaa kuin koskaan suoran toimijakonfliktin alettua. Taleban ei uskonut Yhdysvaltojen aloittavan täysimittaista sotaa, vaan toivoi sovittelua ja jopa tarjosi kompromissiratkaisuja. Valitettavasti heidän tarjoamansa kompromissit eivät olleet tarpeeksi Yhdysvalloille, joka ei ollut valmis neuvottelemaan bin Ladenin luovutuksesta tai niin sanottujen al-Qaidan terroristileirien tuhoamisesta. Yhdysvallat ei myöskään ollut valmis järjestämään Talebanin ehdottamaa tutkimusta bin Ladenin syyllisyydestä tai kyseisten leirien olemassaolosta. Matriisi osoittaa, että vaikka vuonna 2002 kumpikin osapuoli oli kykenevä (erityisesti poliittisesti yhtenäinen Yhdysvallat) tekemään transformaatoratkaisun, sen estivät negatiiviset mielikuvat toisesta ja osapuolten täysin erilainen agenda.

Vuonna 2005 tilanne oli erilainen. Yhdysvallat oli voittanut taistelun Kabulista, mutta ei koko Afganistanista. Maassa käytiin taisteluja joka päivä, vaikka osassa maata oli rauhallisempaa ja Afganistanissa pystyttiin järjestämään jopa vaalit. Näennäinen rauhallisuus ja oman hallituksen perustaminen veivät huomiota pois koko konfliktista. Lisäksi vuonna 2003 alkanut Irakin sota oli selvästi Yhdysvalloille niin sanottu päärintama, Afganistan tuli vasta toisena. Vuonna 2002 konfliktin muutos oli poliittisesta tahdosta kiinni, vuonna 2005 osapuolet eivät enää olleet transformaation mahdollistavissa asemissa. Talebanista ei ole vuodelta 2005 juuri mitään tietoa, joten he ovat todennäköisesti painuneet maan alle. Yhdysvallat puolestaan soti Irakissa niin kiivaasti, että Afganistanin ratkaisu unohtui ainakin julkisissa puheissa. Konfliktin transformaatiosta tuli mahdotonta, sillä molempien osapuolten pitää olla läsnä, kun haetaan pysyvää muutosta tai ratkaisua konfliktiin.

Vuosi 2009 on erilainen, sillä konfliktissa oli jo tapahtunut toimijatransformaatio Yhdysvaltojen presidentinvaalien myötä. Uudella presidentillä oli erilainen Afganistan-strategia kuin edeltäjällään, joten konflikti muuttui selvästi. Parhaiten tätä kuvastaa matriisin viimeinen pystysarake, kun sitä vertaa kahteen aikaisempaan tutkimusvuoteen. Vuoden 2009 kohdalle tuli täysin erilaisia arvoja ja vain muutama kohta jäi täysin vaille tulosta. Erityisen suuri muutos on tapahtunut Yhdysvaltojen asenteessa Talebania kohtaan: toinen osapuoli tunnustetaan, ja heidän kanssaan ollaan valmiita neuvottelemaan.

Miksi konfliktin transformaatio ei onnistunut vuonna 2009, vaikka tilanne näyttää matriisin perusteella paremmalta kuin koskaan konfliktin aikana? Olen pyöritellyt kysymystä mielessäni koko tutkimuksen ajan siitä asti, kun näin millaiseksi vuosi 2009 matriisissa muodostui. Olen löytänyt useita syitä lopullisen transformaation epäonnistumiseen, mutta en pysty arvioimaan, vaikuttaako jokin niistä muita enemmän vai onko kyseessä monen tekijän summa. Ensiksi, Yhdysvaltojen ja Talebanin intressit kohtaavat, mutta vain yhdessä asiassa: kumpikin osapuoli haluaa Yhdysvallat sotilallisesti ulos konfliktista mahdollisimman pian. Osapuolet siis jakavat yhteisen agendan, mutta se ei koske konfliktin alkuperäisiä syitä tai sitä, miksi ulkomaiset joukot ovat Afganistanissa. Intressit eivät siis edelleenkään kohtaa riittävällä laajuudella.

Toiseksi, Taleban ei vuonna 2009 ollut innostunut presidentti Obaman neuvotteluratkaisusta maltillisten talebanien kanssa. Talebanin johto, jota Obama nimitti ”fundamentalistitalebaneiksi” puolestaan kannattaa asioita, joista Yhdysvallat tai kansainvälinen yhteisö ei voi neuvotella, ja jotka nähdään ihmisoikeussopimusten vastaisiksi toimiksi (esimerkiksi sharia-lain toteuttamista koko Afganistanissa). Kädenojennus koskee vain niitä talebaneja, jotka ovat valmiita kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja noudattamaan lakeja. Talebanin johtajien negatiivinen käsitys Yhdysvalloista ei helpottanut neuvotteluratkaisuun ryhtymistä vuonna 2009.

Näistä kahdesta seikasta johtuva dilemma on seuraavanlainen: Yhdysvallat haluaa neuvotella Talebanin kanssa tiettyyn pisteeseen saakka. Taleban ei halua neuvotella. Sotilaallista ratkaisua ei ole saatu aikaan viimeiseen lähes kymmeneen vuoteen. Oman näkemykseni mukaan dilemman ratkaiseminen onnistuu ainoastaan Talebanin kautta: heidän sisäinen toimijatransformaationsa tai agendatransformaationsa olisi ilmeinen vastaus, mutta kumpaankaan ei voi vaikuttaa ulkopuolelta. Yhdysvalloista lähtöisin oleva agendatransformaatio puolestaan johtaisi Galtungin tarkoittamaan toimijakonfliktin ratkaisun ensimmäiseen vaiheeseen: luovuttamiseen ja omista tavoitteista luopumiseen. Yhdysvallat tuskin tulee luovuttamaan, sillä luopuminen olisi voinut tapahtua luonnollisena osana presidentinvaihdosta alkuvuodesta 2009. Sen sijaan presidentti Obama lisäsi sotilaallista voimaa, ja yrittää konfliktinratkaisua ylivoiman avulla.

Yksi mahdollinen ratkaisu olisi Afganistanin taloudellisen tilanteen paraneminen siinä määrin, että niin sanotut ”maltilliset talebanit” eivät olisi enää kiinnostuneita ”uskonnollisen talebanin” tarjoamista mahdollisuuksista. Tämä vaatisi turvallisuustilanteen paranemista ja vaihtoehtoisten elinkeinojen kehittämistä niin, että esimerkiksi maataloudesta saatava rahamäärä olisi suurempi kuin Talebanin antama. Yhdysvallat aloitti alkuvuodesta 2010 niin sanotun *civilian surgen*, joka tähtää Afganistanin maatalouden kehittämiseen siviilien kautta. Aika näyttää voivatko maltilliset talebanit palata osaksi laillista yhteiskuntaa.

Talebanlähtöinen agendamuutos on yhtä epätodennäköinen kuin Yhdysvaltojen luopuminen konfliktista. Mulla Omarin vuoden 2009 puheista käy selväksi, että hän pitää Talebanin agendaa yhtä jakamattomana ja kompromisseja yhtä mahdottomina

kuin George W. Bush piti Yhdysvaltojen asiaa konfliktin alkaessa vuonna 2001. Epäilen kuitenkin, ettei Taleban selviä Afganistanin sodasta ilman jonkinlaisia kompromisseja.

Transformaatio oli mahdollista Afganistanin konfliktissa erityisesti kahtena ajankohtana: vuonna 2001–2002 ja vuonna 2009. Perustan käsitykseni sekä tutkimusaineistoni että valmiin havaintomatriisin varaan. Kuten olen jo aikaisemmin esittänyt, ovat syyt transformaation epäonnistumiseen molempina ajankohtina erilaiset. Olisi erittäin kiinnostavaa verrata vuotta 2009 ja 2010, sillä Taleban on osoittanut viime aikoina, syksyllä 2010, merkkejä uudeltaisesta aktivoitumisesta ja Mulla Omar on päässyt jälleen myös länsimaisiin tiedotusvälineisiin muun muassa kertomalla Talebanin olevan voitolla Afganistanin sodassa.²²⁸

Tutkimuksen alussa mietin etukäteen, mikä voisi olla tärkein transformaation ennakkoehto. Tähän kysymykseen havaintomatriisi ei antanut selkeää vastausta, mutta osviittaa kuitenkin. Yhdysvaltojen itsensä asettamat ennakkoehdot olivat mielenkiintoisia ja niiden täyttymisen seuraaminen yksi konkreettisimmista asioista tutkimuksessani. En kuitenkaan usko, että toisen osapuolen asettamat ehdot edes täytyessään voivat johtaa koko konfliktin muuttumiseen ainakaan, jos toinenkin osapuoli ei hyväksy ehtoja.

Oman arvioni mukaan transformaation tärkeimmät ennakkoehdot ovat osapuolten yhteinen agenda ja kuva toisesta osapuolesta. Perustan mielipiteeni omaan tutkimukseeni, sillä juuri näistä kahdesta asiasta Afganistanin konfliktin transformoiminen jäi mielestäni kiinni aikaisemmin selittämistäni syistä. Konfliktin transformaation teoreettisen puolen kehittäminen on minusta erittäin mielenkiintoista ja jopa jatkotutkimuksen arvoinen aihe.

---

²²⁸ BBC 9.9.2010.

Taulukko 3: Valmis havaintomatriisi

Afganistan	2002	2005	2009
1. Toimijat			
1.1.yhtenäisyys	USA: xxx Taleban: n/a	<i>xx</i> n/a	xx n/a
1.2. tunnustaminen	USA: x Taleban: (xxx)	x n/a	xxx xxx
1.3. kuva toisesta	USA: <i>x</i> Taleban: (xx)	<i>x</i> n/a	xx x
1.4. sama yhteisö	USA: - Taleban: -	- n/a	- -
2. Agenda			
2.1. intressit	(-)	n/a	x(x)
2.2. talous	BKT: x HDI: n/a HT: xxx	x x xxx	x <i>xx</i> xx
2.3. gender	Perusopetus: x Parlamentti: n/a	xx x	<i>xx</i> x
3. Normit			
3.1. Samat säännöt	-	-	ei

8.0. LOPUKSI

Afganistanin sodan tutkiminen oli sekä antoisaa että hermoja raastavaa. Nautin erityisesti siitä, kuinka kokonaiskuvani Afganistanista kehittyi, ja kuinka aloin nähdä syitä ja seurauksia nykyiseen tilanteeseen. Turhautumista aiheuttivat erityisesti puuttuvat tiedot, mutta samalla tutkimustuloksen selviäminen. Konfliktin transformaatio oli Afganistanin tapauksessa mielestäni hyvin pienestä kiinni ennen koko toimijakonfliktin alkamista vuonna 2001. On sääli, ettei konfliktia saatu soviteltua ajoissa suuntaan tai toiseen, vaan päädyttiin vuosikymmenen kestäneeseen aseelliseen väkivaltaan.

Olen monta kertaa kyllästymiseen asti maininnut tutkimuksesta puuttuvat tiedot Talebanin puolelta ja pohtinut niiden vaikutusta kokonaisuuteen. Tämän prosessin aikana ainakin minulle selvisi, ettei tutkimustyön ole tarkoitus olla aina helppoa tai hauskaa, ja myös vaikeista aiheista on uskallettava tehdä tutkimusta vaikka sitten suurempien riskien kustannuksella. Talebanista ja kaikesta siihen liittyvästä on hyvin vähän esimerkiksi haastattelututkimuksia, vaikka kyseessä on Afganistanissa ja Pakistanissa suuresti vaikuttavasta liikkeestä.

Pohdin tätä työtä kirjoittaessani monia jatkotutkimuksen aiheita, joista olisin kaivannut tietoa lähdemateriaaliksi. Minua itseäni kiinnostaisi eniten konfliktin transformaation teoreettisen puolen kehittäminen, eli sen selvittäminen, onko olemassa tiettyjä universaaleja ennakkoehtoja, joiden täytyessä konfliktin voisi transformoida. Tämän lisäksi olisin kiinnostunut jatkamaan oman havaintomatriisini kehittämistä niin, että mukaan otettaisiin lisää tutkimusvuosia 1990-luvulta ja vuosi 2010, ja matriisiin lisättäisiin ennakkoehtoja. Esimerkiksi turvallisuustilanteen ja hallinnon tutkiminen voisi olla hedelmällistä.

Kivimäki ja Auvinen kirjoittavat Etelä-Afrikan apartheid-konfliktin transformaatiota käsittelevässä teoksessaan eri konfliktien vertaamisen olevan haasteellista ja melkein mahdotonta.²²⁹ Itse pidän transformaatiotilanteiden vertaamista mahdollisena, jos verrattavat konfliktit valitaan huolella ja vertaa keskenään samankaltaisia konflikteja (esimerkiksi sisällissotia toisten sisällissotien kanssa). Jos vielä innostun tekemään tutkimusta ja puuhailemaan matriisini kanssa, ensimmäinen askel on arvioida Etelä-Afrikan onnistunutta transformaatiota matriisin keinoin samaan tapaan kuin Afganistania tässä, ja tulkita tuloksia. Kyseinen tutkimus vahvistaisi epäilyni tärkeimmistä ennakkoehdoista.

---

²²⁹ Auvinen & Kivimäki 1997.

LIITTEET

Kuva 1: Afganistanin BKT vuosina 2000–2008.

Country Profile - Afghanistan

Download Graphs Metadata Footnotes Glossary Formulas Table 1 of 1

Year	GDP at current prices		GDP at constant 1990 prices		Per Capita GDP	Growth rate	GDP Index at current prices		GDP Index at constant 1990 prices	GDP - Implicit Price Deflators	
	Afghani	US Dollars	Afghani	US Dollars	US Dollars	Percent	Afghani	US Dollars		Afghani	US Dollars
2000	167,199,205,700	2,713,001,101	137,276,715	2,712,999,711	132	-3.5	91,233	75	75	121,797	100
2001	171,975,111,000	2,618,001,661	132,469,753	2,617,999,721	124	-3.5	93,839	72	72	129,822	100
2002	196,576,000,000	4,741,406,126	239,913,432	4,741,409,163	216	81.1	107,262	131	131	81,936	100
2003	233,363,000,000	4,785,722,234	274,265,761	5,420,314,237	210	14.3	127,335	132	150	85,086	88
2004	272,707,000,000	5,699,764,214	300,152,969	5,931,923,130	241	9.4	148,803	157	164	90,856	96
2005	338,541,000,000	6,839,958,644	343,722,223	6,792,982,291	279	14.5	184,726	189	188	98,493	101
2006	407,673,000,000	8,165,654,452	382,174,082	7,552,906,377	322	11.2	222,448	225	209	106,672	108
2007	505,630,000,000	10,120,260,814	444,001,439	8,774,800,437	385	16.2	275,898	279	242	113,880	115
2008	627,596,779,130	12,678,722,811	458,875,906	9,068,764,533	466	3.4	342,450	350	250	136,768	140

Lähde: United Nations Statistics Division, National Accounts:
<http://unstats.un.org/unsd/snaama/resCountry.asp>

Kuva 2: Afganistanin BKT vuonna 2009, IMF:n arvio.

Country	Subject Descriptor	Units	Scale	Country/Series-specific Notes	2009
Islamic Republic of Afghanistan	Gross domestic product per capita, current prices	U.S. dollars	Units	i	486.111
Albania	Gross domestic product per capita, current prices	U.S. dollars	Units	i	3,824.690
Algeria	Gross domestic product per capita, current prices	U.S. dollars	Units	i	4,026.888
Angola	Gross domestic product per capita, current prices	U.S. dollars	Units	i	3,971.590

Lähde: International Monetary Fund: World Economic Outlook Database 2010.

Kuva 3: Afganistanin HDI vuosina 2005–2007.

(Ensimmäisessä kuvassa neljä korkeimmin rankattua maata, toisessa neljä viimeiseksi rankattua maata).

Human Development Report 2009

G Human development index trends

Human development index trends

HDI RankCountry

- [Norway](#)
- [Australia](#)
- [Iceland](#)
- [Canada](#)

1980 1985 1990 1995 2000 2005 2006 2007
0.9000.9120.9240.9480.9610.9680.9700.971
0.8710.8830.9020.9380.9540.9670.9680.970
0.8860.8940.9130.9180.9430.9650.9670.969
0.8900.9130.9330.9380.9480.9630.9650.966

179	<u>Central African Republic</u>	0.3350.3440.3620.3470.3780.3640.3670.369
180	<u>Sierra Leone</u>	.. .. 0.3500.3570.365
181	<u>Afghanistan</u>	.. .. 0.3470.3500.352
182	<u>Niger</u>	.. .. 0.2580.3300.3350.340

Lähde: UNDP Human Development Reports:
<http://hdrstats.undp.org/en/indicators/79.html>

LÄHTEET

Primääriaineisto

Aineisto on esitetty siinä järjestyksessä, jossa sitä käytetään tutkimuksessa.

Yhdysvaltain edustajainhuoneen äänestystulos koskien voimakäyttöä syyskuun 11 päivän terrori-iskun tekijöitä vastaan:

<http://clerk.house.gov/evs/2001/roll342.xml>

(Avattu viimeksi 31.7.2010).

Yhdysvaltain senaatin äänestystulos koskien voimankäyttöä syyskuun 11. päivän terrori-iskun tekijöitä vastaan.

http://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=107&session=1&vote=00281

(Avattu viimeksi 31.7.2010).

Bush, George W. (2002): "State of the Union, Washington", DC. January 29, 2002.

Bush, George W. (2002): "September 11 Anniversary Address", New York September 11, 2002.

Bush, George W. (2005): "Speech at the National Defense University", Fort Lesley J. McNair. March 8, 2005.

Bush, George W. (2005): "War Update", Fort Bragg, N.C. June 28, 2005.

Bush, George W. (2005): "Progress Report in the War on Terror: Address at the FBI Academy", Quantico, Virginia. July 11, 2005.

Obama, Barack (2009): "Remarks by the President on a new strategy for Afghanistan and Pakistan", Washington DC. March 27, 2009.

Obama, Barack (2009): "Remarks by the President after the trilateral meeting with president Karzai of Afghanistan and president Zardari of Pakistan", Washington DC. May 6, 2009.

Obama, Barack (2009): "The Plan for Afghanistan: Address at West Point", West Point, New York. December 1, 2009.

Talebanien käyttämä *Voice of Jihad* –internetsivusto.

<http://www.alemarah-iea.com/english/>

(Avattu viimeksi 11.8.2010).

Hyväntoivon viesti 'Iid-ul-Fitrinä arvostetulta Aamirul Mu'miniiniltä, uskovaisten johtajalta, Mullah Muhammad Omar Mujahidilta 3.10.2009.

http://www.alemarah-iea.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=388:message-of-felicitation-of-the-esteemed-amir-ul-momineen-leader-of-the-believers-mullah-

[mohammad-omar-mujahid-may-allah-preserve-him-on-the-occasion-of-eid-ul-fitre&catid=4:statements&Itemid=4](http://www.alemarah-ia.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=387:statement-of-the-islamic-emirate-of-afghanistan-on-the-occasion-of-the-eighth-anniversary-of-the-american-attack-on-afghanistan&catid=4:statements&Itemid=4)

(Avattu viimeksi 11.8.2010).

Statement of the Islamic Emirate of Afghanistan on the occasion of the Eighth Anniversary of the American Attack on Afghanistan 7.10.2009.

http://www.alemarah-ia.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=387:statement-of-the-islamic-emirate-of-afghanistan-on-the-occasion-of-the-eighth-anniversary-of-the-american-attack-on-afghanistan&catid=4:statements&Itemid=4

(Avttu viimeksi 11.8.2010).

Message of Felicitation of the Esteemed Amir ul Momineen on the Eve of Eid ul Odha 25.11.2009.

http://www.alemarah-ia.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=384:message-of-felicitation-of-the-esteemed-amir-ul-momineen-on-the-eve-of-eid-ul-odha&catid=4:statements&Itemid=4

(Avattu viimeksi 11.8.2010).

Statement of the Islamic Emirate of Afghanistan Regarding Obama's New Strategy 3.12.2009.

http://www.alemarah-ia.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=383:statement-of-the-islamic-emirate-of-afghanistan-regarding-obamas-new-strategy&catid=4:statements&Itemid=4

(Avattu viimeksi 11.8.2010).

Afganistanin BKT 2000-2008. United Nations Statistics Division, National Accounts: Afghanistan.

<http://unstats.un.org/unsd/snaama/resCountry.asp>

(Avattu viimeksi 11.7.2010).

Afganistanin BKT vuonna 2009 (arvio): International Monetary Fund: World Economic Outlook Database 2010.

Afganistanin HDI vuosina 2005-2007: UNDP Human Development Reports.

<http://hdrstats.undp.org/en/indicators/79.html>

(Avattu viimeksi 11.7.2010).

Afganistanin huumausaineiden tuotanto vuonna 2002: UNDC World Illicit Drug Trends 2003.

http://www.unodc.org/pdf/trends2003_www_E.pdf

(Avattu viimeksi 11.7.2010).

Afganistanin huumausaineiden tuotanto vuonna 2005: UNDC World Drug Report 2006, volume 1.

http://www.unodc.org/pdf/WDR_2006/wdr2006_volume1.pdf

(Avattu viimeksi 11.7.2010).

Afganistanin huumaussaineiden tuotanto vuonna 2005: UNDC World Drug Report 2006, Volume 2.

http://www.unodc.org/pdf/WDR_2006/wdr2006_volume2.pdf

(Avattu viimeksi 11.7.2010).

Afganistanin huumaussaineiden tuotanto vuonna 2009: UNDC World Drug Report 2010.

http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2010/World_Drug_Report_2010_lo-res.pdf

(Avattu viimeksi 11.7.2010).

Afganistanilaisten tyttöjen määrä perusopetuksessa: UNESCO: New entrants to grade 1 of primary education.

<http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=174>

(Avattu viimeksi 18.7.2010).

Kouluunmenoikäisten afganistanilaislasten kokonaismäärä. UNESCO: School age population. Official entrance age.

<http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=173>

(Avattu viimeksi 18.7.2010).

Afganistanin Wolesi Jirga vaalien tulokset vuonna 2005: JEMB Afghan elections 2005.

http://d8680609.u106.forthost.com/assets/pdf/reports/wolesi_jirga_wc_e.pdf

(Avattu viimeksi 18.7.2010).

UNAMA, Annual Report on Protection of Civilians in Armed Conflict 2009.

<http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/human%20rights/Protection%20of%20Civilian%202009%20report%20English.pdf>

(Avattu viimeksi 31.8.2010).

Sekundääriaineisto

Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti (1999), *Laadullinen tutkimus*. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Burton, John (1990), *Conflict: Resolution and Prevention*. London: Macmillan Press Ltd.

Coser, Lewis (1956), *The Functions of Social Conflict*. Glencoe, Illinois: The Free Press.

Dahrendorf, Ralf (1957), *Soziale Klassen und Klassenkonflikt in der Industriellen Gesellschaft*. Stuttgart: Ferdinand Enke Verlag.

Deutsch, Morton (1973), *The Resolution of Conflict. Constructive and Destructive Processes*. New Haven and London: Yale University Press.

- Dorrnsoro, Gilles (2009): *The Taliban's Winning Strategy in Afghanistan*. Washington DC: Carnegie Endowment.
- Galtung, Johan (1996), *Peace by Peaceful Means. Peace and Conflict, Development and Civilization*. Oslo: International Peace Research Institute PRIO.
- Galtung, Johan (2004), *Transcend and Transform. An Introduction to Conflict Work*. Boulder: Paradigm Publishers.
- Gladstone, Cary (2001), *Afghanistan: History, Issues, Bibliography*. New York: Novinka Books.
- Gerring, John (2007), *Case Study Research, Principles and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haass, Richard N. (1990), *Conflicts Unending*. New Haven & London: Yale University Press.
- Kaldor, Mary (1999), *New & Old Wars. Organized Violence in a Global Era*. Cambridge: Polity Press.
- MacIver, Robert Morrison (1917), *Community: A Sociological Study*.
- Mill, John Stuart (1951), *On Bentham and Coleridge*. New York: G.W. Stewart.
- Riedel, Bruce (2008), *The Search for Al Qaeda; Its Leadership, Ideology and Future*. Washington dc: Brookings Institute.
- Simpson, George (1937), *Conflict and Community*. New York: T.S. Simpson.
- Väyrynen, Raimo (1991), *New Directions in Conflict Theory. Conflict Resolution and Conflict Transformation*. London: SAGE Publications.
- Wallensteen, Peter (2002), *Understanding Conflict Resolution, Second Edition*. London: SAGE Publications. Vuoden 2007 painos.
- Yin, Robert K. (2009), *Case Study Research, Design and Methods. Fourth Edition*. Sarjasta *Applied Social Research Methods Series, Volume 5*. Los Angeles: SAGE.

Artikkelit

- Aldrich, Georg H. (2002), "The Taliban, Al Qaeda, and the Determination of Illegal Combatants." *The American Journal of International Law*. Vol. 96, No.4.
- Auvinen, Juha & Kivimäki, Timo (1997): "Towards more effective preventive diplomacy." Lessons from conflict transformation in South Africa. *University of Lapland, Faculty of Social Sciences. Publications in International Relations C. Working Papers 4*.

Auvinen, Juha & Kivimäki, Timo (1998): "Early warning and conflict management in South African democratic transition." *University of Helsinki, department of Political Science. Research on Politics and Administration*. No. 7.

Cooper, Neil (2002), "State Collapse as Business: The Role of Conflict Trade and the Emerging Control Agenda", *Development & Change*. Vol. 33, Issue 5, 935-.

Felbab-Brown, Vanda (2006), "Kicking the Opium Habit? Afghanistan's drug economy and politics since 1980's", *Conflict, Security and Development*. Vol. 6, No. 2.

Galtung, Johan (1965), "Institutionalized Conflict Resolution: A Theoretical Paradigm", *Journal of Peace Research*, Vol. 2, No. 4, 348-397.

Galtung, Johan (1969), "Violence, Peace and Peace Research", *Journal of Peace Research*, Vol. 6, No.3, 167-191.

Galtung, Johan –Tord Höivik (1971), "Structural and Direct Violence: A Note on Operationalization", *Journal of Peace Research*, Vol. 8, No. 1, 73-76.

Galtung, Johan (1990), "Cultural Violence", *Journal of Peace Research*, Vol. 27 No. 3, 291-305.

Goodhand, Jonathan (2008), "Corrupting or Consolidating the Peace? The Drugs Economy and Post-conflict Peacebuilding in Afghanistan", *International Peacekeeping*, Vol. 15, No. 3, 405-423.

Kandiyoti, Deniz (2007), "Old Dilemmas or New Challenges? The Politics of Gender and Reconstruction in Afghanistan", *Development and Change*, Vol. 38, No. 2, 169-199.

Mankin, Justin (2009), "Gaming the System: How Afghan Opium Underpins Local Power", *Journal of International Affairs*, Vol. 63, No.1, 195-209.

Ponzio, Richard J. (2007), "Transforming Political Authority: UN Democratic Peacebuilding in Afghanistan", *Global Governance* Vol. 13, 255-275.

Rubin, Barnett R. (2000), "The Political Economy of War and Peace in Afghanistan", *World Development* Vol. 28, No. 10.

Sweney, Gabriel (2005), "Saving Lives: The Principle of Distinction and the Realities of Modern War", *International Law*, Vol. 35.

Viner, Katharine (2002), "*Feminism as Imperialism*", *The Guardian* 21.9.2002.

Wardak, Ali (2004), "*Jirga-A Traditional Mechanism of Conflict Resolution in Afghanistan*", University of Glamorgan.

Raportit

International Crisis Group: "TALIBAN PROPAGANDA: WINNING THE WAR OF WORDS?" Asia Report N°158 – 24 July 2008. Brussels: International Crisis Group.

Internet-lähteet

BBC .7.2005: *US regrets Afghan civilian deaths.*
http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4647715.stm
(Avattu viimeksi 16.9.2010).

BBC 9.9.2010: *Mullah Omar says Afghan Taliban close to victory.*
<http://www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-11239562>
(Avattu viimeksi 16.9.2010).

CNN.com 6.11.2001: *Bush Says It's Time for Action.*
<http://archives.cnn.com/2001/US/11/06/ret.bush.coalition/index.html>
(Avattu viimeksi 16.6.).

CNN.com 14.9.2001: *Taliban Spiritual Leader Addresses Nation.*
<http://www.studentnews.cnn.com/2001/WORLD/asiapcf/central/09/14/robertson.afghanistan.otsc/>
(Avattu viimeksi 19.8.2010).

Gallup.com –kysely Afganistanin sodan kannatuksesta 3.12.2009.
<http://www.gallup.com/poll/124562/obama-plan-afghanistan-finds-bipartisan-support.aspx>
(Avattu viimeksi 16.8.2010).

ICasualties, Irakissa ja Afganistanissa kaatuneiden joukkojen määrät yhteensä.
<http://www.icasualties.org/>
(Avattu viimeksi 17.6.2010).

ICasualties, Afganistanissa kaatuneiden ISAF-joukkojen ja Yhdysvaltojen sotilaiden määrä.
<http://www.icasualties.org/oef/>
(Avattu viimeksi 15.6.2010).

ISAF Troop Contributing Nations 23.6.2010.
<http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/FINAL%20100621%20PLACEMENT.pdf%20-%20Adobe%20Acrobat%20Pro.pdf>
(Avattu viimeksi 23.6.2010).

ISAF tiedote Petraeuksen nimityksestä ISAF:n johtoon:
<http://www.isaf.nato.int/article/isaf-releases/security-progress-remains-key-focus-for-isaf.html>
(Avattu viimeksi 24.6.2010).

Miall, Hugh (2004), *Conflict Transformation: A Multi-Dimensional Task*. Berghof Research Centre for Constructive Conflict Management.
http://www.berghof-handbook.net/documents/publications/miall_handbook.pdf
(Avattu viimeksi 14.6.2010).

Ministry of Women's Affairs Afghanistan MoWa.

<http://mowa.gov.af/english/>

(Avattu viimeksi 18.7.2010).

National Security Archive 11.9.2004: *Mulla Omar soitti Washingtoniin Yhdysvaltojen ulkoasianministeriöön.*

<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB134/index.htm>

(Avattu viimeksi 19.8.2010).

New York Times 12.8.2005: *Afghans Say 4 Died When American Plane Bombed Their Village.*

http://www.nytimes.com/2005/08/12/international/asia/12afghan.html?_r=1&ei=5090&en=2399d7b28e0b2f2d&ex=1281499200&partner=rssuserland&emc=rss&pagewanted=print

(Avattu viimeksi 16.9.2010).

Presidentti Barack Obama ilmoittaa McChrystalin erosta ja Petraeuksen nimityksestä uudeksi ISAF-johtajaksi, 23.6.2010.

<http://www.whitehouse.gov/photos-and-video/video/president-obamas-statement-general-mcchrystal-and-afghanistan>

(Avattu viimeksi 5.7.2010).

Radio Netherlands Worldwide 7.8.2010: *Taliban statement on Dutch withdrawal from Uruzgan.*

<http://blogs.rnw.nl/vredeelveiligheid/2010/08/07/taliban-statement-on-dutch-withdrawal-from-uruzgan/>

(Avattu viimeksi 11.8.2010).

Reyko, Huang (2002), *CDI Terrorism Project Factsheet, ISAF in Afghanistan.*

<http://www.cdi.org/terrorism/isaf.cfm>

(Avattu viimeksi 23.6.2010).

The New York Times 1.10.2009: *ulkomaisten joukkojen määrät Afganistanissa.*

<http://www.nytimes.com/interactive/2009/10/01/world/middleeast/afghanistan-policy.html>

(Avattu viimeksi 23.6.2010).

The New York Times 14.6.2010: *Hamid Karzai.*

http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/people/k/hamid_karzai/index.html

(Avattu viimeksi 23.6.2010).

The Washington Post 20.8.2009: *Public Opinion in U.S. Turns against Afghan War.*

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/08/19/AR2009081903066.html>

(Avattu viimeksi 16.8.2010).

The 9/11 Commission Report.

<http://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf>

(Avattu viimeksi 23.6.2010).

UNPD, HDI Technical Note.
http://hdr.undp.org/en/media/HDR_20072008_Tech_Note_1.pdf
(Avattu viimeksi 11.7.2010).

USAID/Afghanistan: Budget and Obligations.
<http://afghanistan.usaid.gov/en/Page.Budget.aspx>
(Avattu viimeksi 24.6.2010).

USA Today 16.3.2009: *Gallup Afganistanin sodan kannatuksesta kansalaisten keskuudessa.*
http://www.usatoday.com/news/world/2009-03-16-poll_N.htm
(Avattu viimeksi 16.8.2010).

Yhdysvaltain edustajainhuone, roll call 133 26.4.2005.
<http://clerk.house.gov/evs/2005/roll133.xml>
(Avattu viimeksi 15.8.2010).

Yhdysvaltain senaatin äänestystulos 10.5.2005.
<http://thomas.loc.gov/cgi-bin/bdquery/z?d109:HR01268:@@L&summ2=m&>
(Avattu viimeksi 15.8.2010).

YK Human Development Report 2009: Afghanistan.
http://hdrstats.undp.org/en/countries/data_sheets/cty_ds_AFG.html
(Avattu viimeksi 18.7.2010).

YK:n yleiskokouksen resoluutio ihmisoikeustilanteesta ja naisten oikeuksista Afganistanissa 13.3.2001.
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/566/53/PDF/N0056653.pdf?OpenElement>
(Avattu viimeksi 1.6.2010).

YK: tekniset ohjeet GDI ja GEM – indeksien laskemiseen:
http://hdr.undp.org/en/media/HDR_20072008_Tech_Note_1.pdf
(Avattu viimeksi 18.7.2010).

YK:n turvallisuusneuvoston resoluutio S/2001/1154 koskien Bonnin sopimusta ja Afganistanin väliaikaishallituksen muodostamista. 5.12.2001.
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/678/61/IMG/N0167861.pdf?OpenElement>
(Avattu viimeksi 23.6.2010).

YK:n turvallisuusneuvoston resoluutio 1386 koskien Afganistanin tilannetta ja ISAF-joukkojen perustamista. 20.12.2001.
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement>
(Avattu viimeksi 23.6.2010).

YK:n turvallisuusneuvoston resoluutio ISAF:n mandaatin pidentämisestä 23.5.2002.
http://www.nato.int/isaf/topics/mandate/unscr/resolution_1413.pdf

(Avattu viimeksi 23.6.2010).

YK:n turvallisuusneuvoston resoluutio ISAF:n mandaatin pidentämisestä 27.11.2002.

http://www.nato.int/isaf/topics/mandate/unscr/resolution_1444.pdf

(Avattu viimeksi 23.6.2010).

YK:n turvallisuusneuvoston resoluutio ISAF:n mandaatin laajentamisesta ja ISAF:n siirtymisestä NATO:n alle 13.10.2003.

http://www.nato.int/isaf/topics/mandate/unscr/resolution_1510.pdf

(Avattu viimeksi 23.6.2010).

YK:n turvallisuusneuvoston päätös 1419 ATA:n perustamisesta 26.6.2002.

[http://daccess-dds-](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/445/17/PDF/N0244517.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/445/17/PDF/N0244517.pdf?OpenElement](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/445/17/PDF/N0244517.pdf?OpenElement)

(Avattu viimeksi 18.7.2010).

YK (2009), Civilian casualties in Afghanistan keep rising, finds UN report.

<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=31636&Cr=afghan&Cr1=civilian>

(Avattu viimeksi 24.6.2010).